

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA KAMUYU AYDINLATMA İLKESİ
ÇERÇEVESİNDE BİLDİRİM, TESCİL VE İLAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ
(TTK m. 198)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Azize ERDAL

1504010075

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Program: Özel Hukuk

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Muharrem TÜTÜNCÜ

HAZİRAN 2021

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA KAMUYU AYDINLATMA İLKESİ
ÇERÇEVESİNDE BİLDİRİM, TESCİL VE İLAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ
(TTK m. 198)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ayşe Azize ERDAL
1504010075

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Program: Özel Hukuk

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Muharrem TÜTÜNCÜ
Jüri Üyeleri : Dr. Öğr. Üyesi Safiye Nur BAĞRIAÇIK SİMİL
Dr. Öğr. Üyesi Murat Can ATAKAN

HAZİRAN 2021

ÖNSÖZ

Şirketler Topluluğunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi ile Bildirim, Tescil ve İlan Yükümlülükleri (TTK m. 198) incelemesinin yapıldığı bu çalışma İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı çerçevesinde “Yüksek Lisans Tezi” olarak hazırlanmıştır.

Bu vesile ile öncelikle tez danışmanlığımı kabul ederek tez konumu belirleme aşamasından tezimin tamamlanmasına kadar bütün tez yazım sürecimde değerli görüş ve önerilerini benimle paylaşan, daima yardımcı ve destek olan sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Muharrem TÜTÜNCÜ’ ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunma jürimde olmayı kabul eden ve değerli görüşlerini benimle paylaşarak tezimin daha iyi bir hale gelmesine yardımcı olan sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Safiye Nur BAĞRIAÇIK SİMİL’ e ve sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Murat Can ATAKAN’ a çok teşekkür ederim.

Çalışmam boyunca olduğu gibi her zaman yanımda olan, her türlü özveri ve fedakârlıkla beni yetiştiren; canım annem Zehra ERDAL’ a ve mesleki açıdan da her daim yol göstericim olan canım babam Av. Emin ERDAL’ a, tez yazım sürecimde hem güncel yargı kararlarına ulaşmamı sağlayan hem de önerileriyle tezime katkıda bulunan, her zaman desteğini hissettiğim kıymetli ablam Hâkim Berrin ERDAL’ a çok teşekkür ederim.

Ayşe Azize ERDAL

Haziran 2021

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
KISA ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİRKETLER TOPLULUĞU HUKUKU VE BAŞLICA KAVRAMLARI

I. ŞİRKETLER TOPLULUĞU.....	3
A. Tanımı.....	3
B. Holding Kavramı ve Şirketler Topluluğundan Farkı.....	5
II. HÂKİM ŞİRKET VE BAĞLI ŞİRKET.....	6
A. Hâkim Şirket.....	6
1. Genel Olarak.....	6
2. Niteliği.....	7
3. İşletme ve Teşebbüs Kavramları.....	8
B. Bağlı Şirket.....	10
III. HÂKİMİYET KAVRAMI.....	11
A. Hâkimiyetin Tespitindeki Sistemler.....	11
1. Tek Elden Yönetim.....	11
2. Kontrol Kavramı.....	12

B. Hâkimiyet Türleri.....	13
1. Fiili Hâkimiyet ve Sözleşmesel Hâkimiyet	13
2. Kurulma Şekline Göre Hâkimiyet.....	13
a. Doğrudan Hâkimiyet.....	13
b. Dolaylı Hâkimiyet.....	14
3. Hâkim Şirketin Sayısına Göre Hâkimiyet	15
a. Tek Başına Hâkimiyet	15
b. Birlikte Hâkimiyet	15
4. Kapsamına Göre Hâkimiyet	16
a. Tam Hâkimiyet	16
b. Kısmi Hâkimiyet.....	17
IV. KARŞILIKLI İŞTİRAK	18
A. Genel Olarak	18
1. Sermayenin Korunması İlkesi Açısından	19
2. Şirket Yönetimi Açısından	20
C. İştirak Oranlarının Hesaplanması.....	20
D. Türk Ticaret Kanunu' nda Düzenlenen Karşılıklı İştirak Türleri	21
1. Genel Olarak.....	21
2. Basit Karşılıklı İştirak	21
3. Nitelikli Karşılıklı İştirak	22
E. Karşılıklı İştirake Bağlanan Sonuçlar	23
1. Genel Olarak.....	23
2. Basit Karşılıklı İştirake Bağlanan Sonuçlar	24
a. Kısıtlamaya Tabi Olan Şirket	24
b. Kısıtlamanın Kapsamı ve Sonuçları.....	26
i. Paylardan Doğan Hakların Donması	26
ii. İmtiyazlı Paylar, Nisapların Hesabı ve Kar Payı Dağıtımı	27

iii. Yeni Pay Alma Hakkı	29
3. Nitelikli Karşılıklı İştirake Bağlanan Sonuçlar	29
a. Şirketin Kendi Payını Taahhüt Yasağının Uygulanması	30
b. Şirketin Kendi Paylarını İktisabı İle İlgili Hükümlerin Uygulanması	30
c. İktisap Edilen Paylardan Doğan Oy Hakları İle Buna Bağlı Hakların Donması	32
V. ŞİRKETLER TOPLULUĞU HUKUKUNDA HÂKİMİYETİN TESPİTİ	32
A. Paya Dayalı Hâkimiyet	33
1. Genel	33
2. Oy Haklarının Çoğunluğuna Sahip Olma.....	34
a. Genel Olarak	34
b. Oy Oranının Hesaplanması.....	35
i. İştirak Eden Şirketin Oy Oranının Hesaplanması	35
ii. İştirak Edilen Şirketteki Oyların Hesaplanması	38
iii. Hâkim Şirketteki Oy Oranının Hesaplanmasına İlişin Hususlar.....	39
3. Şirket Esas Sözleşmesine Dayalı Olarak Şirket Yönetimini Belirleme Hakkına Sahip Olma	41
4. Bir Sözleşmeye Dayalı Olarak Oy Haklarının Çoğunluğunu Oluşturma....	42
5. Pay Çoğunluğu ile Hâkimiyet	42
a. Payların Çoğunluğuna Sahip Olma.....	43
b. Şirketi Yönetecek Oranda Paya Sahip Olma	44
B. Hâkimiyet Sözleşmesine Dayalı Hâkimiyet	44
C. Başka Yollarla Hâkimiyet	45

İKİNCİ BÖLÜM

KAMUYU AYDINLATMA İLKESİ VE ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDAKİ GÖRÜNÜMÜ

I. KAMUYU AYDINLATMA İLKESİNİN TARİHSEL SÜRECİ.....	47
A. Genel Olarak	47
B. Mukayeseli Hukukta Kamuyu Aydınlatma İlkesi.....	48
1. Amerika Birleşik Devletleri	48
a. Mavi Gök Kanunları (Blue Sky Laws)	48
b. Menkul Kıymetler Kanunu (Securities Act of 1933).....	50
c. Menkul Kıymetler Borsası Kanunu (Securities Exchange Act of 1934). 50	
d. Diğer Düzenlemeler	51
2. İngiltere	52
a. 1720 Tarihli Bubble Act	52
b. 1844, 1856 ve 1867 Tarihli Kanunlar	53
c. 1890 ve 1948 Tarihli Kanunlar	53
3. Avrupa Birliği Düzenlemeleri	54
4. Türkiye	55
a. Osmanlı Dönemi	55
b. Cumhuriyet Dönemi	56
c. 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu	56
d. 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu	58
II. HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKLARDA KAMUNUN AYDINLATILMASI	59
A. Kamunun Aydınlatılması İlkesi Tanımı.....	59
B. Amacı	60
C. Muhatapları	61

1. Yatırımcılar	61
2. Alacaklılar	62
3. Çalışanlar	62
4. Devlet	62
D. Şekli ve Türleri.....	62
1. Şekli Anlamda - Maddi Anlamda Kamuyu Aydınlatma	63
2. Birincil Piyasada Kamuyu Aydınlatma	64
a. İhraçta Kamuyu Aydınlatma.....	64
b. Organize Piyasalara Başvuru Halinde	65
3. İkincil Piyasada Sürekli Kamuyu Aydınlatma	66
a. Periyodik Olarak Kamuyu Aydınlatma	66
b. Derhal Kamuyu Aydınlatma	66
E. Kamuyu Aydınlatmadan Kaynaklanan Sorumluluk	68
III. KAMUYU AYDINLATMA İLKESİNİN ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDAKİ GÖRÜNÜMLERİ	72
A. Genel Olarak	72
B. Bağlılık Raporu	72
1. Genel Olarak.....	72
2. Düzenlenme Zamanı ve İçeriği	72
3. Aleniyet Konusu.....	74
4. Sonuç Bölümü	75
C. Hâkimiyet Raporu	77
1. Genel Olarak.....	77
2. Düzenlenme Zamanı ve İçeriği	77
3. Sonuç Bölümü	78

D. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı ile Kamuyu Aydınlatma İlkesi Arasındaki İlişki.....	79
1. Genel Olarak.....	79
2. Amaçları Bakımından.....	80
3. Muhatap Çevreleri Bakımından	81
4. Korunan Menfaat Bakımından	81
5. Niteliği Bakımından	82
6. Anonim Şirketin İnternet Sitesi Bakımından	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA BİLDİRİM, TESCİL VE İLAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. GENEL OLARAK.....	86
II. BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	87
A. Genel Olarak	87
B. Bildirim Yapmakla Yükümlü Olanlar.....	87
1. Teşebbüs	87
2. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticiler	88
a. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticilerinin Yakınları İle İlgili Bildirim Yükümlülüğü	89
b. Yönetim Kurulu Üyesi Tüzel Kişinin Sermayesinin En Az %20'sine Sahip Oldukları İştirakin İlgili Şirketteki Paylarını Açıklaması Durumu.....	91
C. Bildirimin Muhatabı.....	92
D. Bildirim Yükümlülüğü Eşiklerini Oluşturan Oranlar	94
1. Genel Olarak.....	94
2. Eşik Oranının Hesaplanması	94
3. Eşik Oranları.....	95

a. %5 ve %10 Eşik Oranı.....	96
b. %20 Eşik Oranı.....	96
c. %25 Eşik Oranı.....	97
d. %33 Eşik Oranı.....	97
e. %50 Eşik Oranı.....	97
f. %67 Eşik Oranı.....	98
g. %100 Eşik Oranı.....	98
4. Eşik Oranlarının Değerlendirilmesi.....	98
5. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticiler Bakımından Bildirim Eşiği.....	99
E. Bildirim Yükümlülüğüne Yol Açan İşlemler.....	100
F. Bildirimin İçeriği ve Kapsamı.....	101
G. Bildirimin Süresi	102
1. Teşebbüsler Açısından Bildirim Süresi	102
2. Teşebbüs ve Sermaye Şirketinin Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticileri Açısından Bildirim Süresi.....	104
H. Bildirimin Yapılma Usulü.....	105
III. TESCİL ve İLAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ	105
A. Bildirimin Ticaret Siciline Tescil ve İlanı	105
B. İnternet Sitesinde İlan Yükümlülüğü.....	108
1. İnternet Sitesinde İlan Etme Süresi ve Bu Sürenin Başlangıcı.....	108
2. İnternet Sitesine İlişkin Yükümlülüklere Aykırılığın Sonuçları	109
3. Yönetici ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu	110
C. Yıllık Faaliyet ve Denetleme Raporunda Açıklanması Durumu	112
IV. BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIĞIN SONUÇLARI	113
A. Paylardan Doğan Hakların Donması.....	113
1. Hakların Donması Yaptırımının Başlangıcı	114
2. Donma Yaptırımının Uygulanacağı Paylar	115

B. Paylara İlişkin Oy Haklarının Donması ve Sonuçları	116
1. Oy Haklarının Donması Sorunu	117
C. Paylardan Kaynaklanan Diğer Hakların Donması	119
1. Kar Payı Üzerinde Donma Yaptırımı	119
2. Bedelsiz Pay Edinme Hakkı Üzerinde Donma Yaptırımının Etkisi.....	121
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	128

Üniversite : İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Dalı : Özel Hukuk
Programı : Özel Hukuk
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Muharrem TÜTÜNCÜ
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Haziran 2021

KISA ÖZET

ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA KAMUYU AYDINLATMA İLKESİ İLE BİLDİRİM, TESCİL VE İLAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ (TTK m. 198)

Ayşe Azize ERDAL

Günümüzde birbirinden bağımsız ve farklı birden çok şirketin bir araya gelerek bir organizasyon oluşturması durumuyla sıklıkla karşılaşmaktadır. Bu organizasyona ise şirketler topluluğu adı verilmektedir. Türk Hukukunda şirketler topluluğuna ilişkin ilk düzenlemeler 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile yapılmıştır. Çalışmamızda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamındaki şirketler topluluğu kavramları ve şirketler topluluğunun niteliği bakımından önemli olan kamuyu aydınlatma ilkesi incelenmiştir. Ayrıca şirketler topluluğu düzenlemelerinden olan Türk Ticaret Kanunu'nun 198. maddesinde öngörülen bildirim, tescil ve ilan yükümlülüğü de çalışmamızda incelenmiştir.

Çalışmamızın amacı, kamuyu aydınlatma ilkesini şirketler topluluğu çerçevesinde Yargıtay kararları ışığında değerlendirmek ve Türk Ticaret Kanunu'nun 198. maddesinde öngörülen bildirim yükümlülüğünün şartlarını, kapsamını ve yükümlülüğe aykırılığın sonuçlarını incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Şirketler Topluluğu, Teşebbüs, Hâkim Şirket, Bağlı Şirket, Kamuyu Aydınlatma, Kamuyu Aydınlatma Kavramı, Kamuyu Aydınlatma İlkesi, TTK m. 198, Bildirim Yükümlülüğü

University : İstanbul Kültür University
Institute : Institute of Graduate Education
Department : Private Law
Programme : Private Law
Supervisor : Asst. Prof. Muharrem TÜTÜNCÜ
Degree Awarded and Date: Master's Degree – June 2021

ABSTRACT

NOTIFICATION, REGISTRATION AND ANNOUNCEMENT OBLIGATIONS WITH THE PRINCIPLE OF PUBLIC DISCLOSURE IN THE GROUP OF COMPANIES

Ayşe Azize ERDAL

Today, it is frequently encountered with a situation in which more than one independent and different companies come together to form an organization. This organization is called the corporate community. The first regulations regarding the group of companies in Turkish Law were made with the Turkish Commercial Code No. 6102. In our study, the concepts of the corporate community within the scope of the Turkish Commercial Code numbered 6102 and the principle of public disclosure, which is important in terms of the nature of the group of companies, have been examined.

The purpose of our study is to evaluate the public disclosure principle in the light of the decisions of the High Court within the framework of the company community and to examine the terms and scope of the notification obligation stipulated in the 198th article of the Turkish Commercial Code and the consequences of breach of obligation.

Keywords: Group of companies, Undertaking, Dominant Enterprise, Affiliated Company, Public Disclosure, The concept of Public Disclosure, Principle of Public Disclosure, Article 198 TCC, Notification Obligation

KISALTMALAR

Art	: Artikel (madde)
AŞ.	: Anonim Şirketi
C.	: Cilt
Ed.	: Editör
ESERPK	: 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
eTTK	: Eski Türk Ticaret Kanunu
İSY Yönetmelik	: Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
m.	: Madde
OR	: Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu)
RG	: Resmi Gazete
RKHK	: Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SERPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SOX	: Sarbanes Oxley Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

Zaman içerisinde hem dünyada hem de ülkemizde hâkim şirkete, doğrudan ya da dolaylı olarak bağlı bulunan şirketlerin sayısı artmış ve halen artmaya devam etmektedir. Bu artış şirketler topluluğuna ilişkin düzenlemelerin yapılması ihtiyacına yol açmıştır. Nitekim 6762 sayılı Eski Türk Ticaret Kanunu'nda şirketler topluluğu kavramı yer almazken 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 195. ve 209. maddeleri arasında şirketler topluluğu ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle öncelikle şirketler topluluğu hukukunun başlıca kavramları ele alınmıştır.

Halka açık şirketlerin büyük bir kısmı; şirketler topluluğu içinde bağlı veya hâkim ortak konumunda yer almaktadır. Dolayısıyla şirketler topluluğu ile sermaye piyasası düzenlemeleri iç içe geçmiştir. Şirketler topluluğunun bu girift yapısı sebebiyle sermaye piyasasındaki en önemli ilkelerden biri olan "kamuyu aydınlatma ilkesi" farklı ve çeşitli görünümüleriyle şirketler topluluğunda karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda çalışmamızda kamuyu aydınlatma ilkesi ve bu ilkenin şirketler topluluğundaki görünümleri incelenmiştir.

Şirketler topluluğunda şeffaflığın sağlanması ve kamunun aydınlatılmasına yönelik yapılan düzenlemelerin birisi de Türk Ticaret Kanunu'nun 198. maddesidir. Bu hüküm ile şirketler topluluğunda bildirim, tescil ve ilan yükümlülükleri düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 198. maddesinin gerekçesinde, söz konusu bildirim yükümlülüğünün *"katılma ilişkilerinin, özellikle karşılıklı katılmaların açıklanması, bu yolla kamunun aydınlatılması, sermaye piyasasında şeffaflığın sağlanması ve sorumluluk hükümlerinin uygulanması yönünden"* önemli olduğu belirtilerek şeffaflık ilkesine vurgu yapılmıştır. Ayrıca bildirim yükümlülüğüne uyulmasını sağlamak ve yükümlülüğe aykırı davranılmasını engellemek amacıyla caydırıcı nitelikte bir yaptırımın kanunda öngörülmüş olması konunun önemini göstermektedir.

Bu kapsamda çalışmamızın birinci bölümünde, “*Şirketler Topluluğu Hukuku Ve Başlıca Kavramları*” ana başlığı altında şirketler topluluğu, hâkim ve bağlı şirket kavramı, hâkimiyet kavramı, hâkimiyet türleri açıklanmıştır. Ardından şirketler topluluğunda görülen karşılıklı iştirak ve karşılıklı iştirake bağlanan hukuki sonuçlar ile şirketler topluluğunda hâkimiyetin tespiti konuları ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, “*Kamuyu Aydınlatma İlkesi Ve Şirketler Topluluğundaki Görünümü*” ana başlığı altında, öncelikle kamuyu aydınlatma ilkesinin tarihsel süreci incelenmiştir. Devamında halka açık anonim ortaklıklarda kamunun aydınlatılması çerçevesinde kamuyu aydınlatma ilkesinin tanımı, amacı, muhatapları, şekli ve türleri ile kamuyu aydınlatmamadan kaynaklanan sorumluluk açıklanmıştır. Kamuyu aydınlatma ilkesinin şirketler topluluğundaki görünümü başlığı altında ise bağlılık raporu, hâkimiyet raporu, bilgi alma ve inceleme hakkı ile kamuyu aydınlatma ilkesi arasındaki ilişki anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümü olan “*Şirketler Topluluğunda Bildirim, Tescil ve İlan Yükümlülükleri*” ana başlığı altında, bildirim yükümlülüğü; bildirim yapmakla yükümlü olanlar, bildirimin muhatabı, bildirim yükümlülüğü eşiklerini oluşturan oranlar ve işlemler, bildirim yükümlülüğüne yol açan işlemler, bildirimin içeriği, kapsamı ve süresi, bildirimin yapılma usulü incelenmiştir. Tescil ve ilan yükümlülüğü kapsamında ise bildirimin ticaret siciline tescili, ilanı ile internet sitesinde ilan yükümlülüğü, devamında da bildirim yükümlülüğüne aykırılığın sonuçları açıklanarak çalışmamıza son verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİRKETLER TOPLULUĞU HUKUKU VE BAŞLICA KAVRAMLARI

I. ŞİRKETLER TOPLULUĞU

A. Tanımı

Şirketler topluluğuna dair konularda düzenleme yapan ilk ülkelerden birisi Almanya'dır. Alman hukukunda; şirketler topluluğu, bağlı işletmeler hukuku "Konzern" hukuku olarak adlandırılmaktadır¹. Almanya, şirketler topluluğu ile ilgili konuları detaylı düzenlemesi ve konuya ilişkin ilk düzenlemeleri yapması nedeniyle Konzern hukuku hem Türkiye hem de birçok ülke için esin kaynağı olmuştur².

Mülga olan 6762 sayılı Eski Türk Ticaret Kanunu'nda "şirketler topluluğu" kavramı yer almamakta idi. Ancak gelişen ekonomi, ticaret ve yeni hukuki problemler karşısında 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu ile birçok yeni düzenleme ve değişiklikler yapılmış olup yeni getirilen kavramlardan biri de şirketler topluluğudur³. "Şirketler Topluluğu" ; TTK' da ikinci kitabı oluşturan Ticaret Şirketleri' nin, birinci kısmı genel hükümlerde 195. madde ve devamında düzenlenmiştir. Ancak şirketler topluluğunun ayrıntılı tanımı TTK' da bulunmamaktadır.

TTK m. 195/IV' te "*Hâkim şirkete doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan şirketler, onunla birlikte şirketler topluluğunu oluşturur*" hükmü ile

¹ **AYTAÇ**, Zühtü, Yönetim Kurulu Üyelerinin Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumluluğu, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 29, S. 4, 2013, s. 6-8; **OKUTAN NILSSON**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 26-27; **EMİNOĞLU**, Cafer, Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 160.

² **ALTAŞ**, Soner, Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 1030.

³ **GÖKTÜRK**, Kürşat, Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Esasları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 11-12.

şirketler topluluğunun genel bir tanımı yapılmaktadır. Buna göre hâkimiyetin bulunmaması halinde şirketler topluluğundan söz edilememektedir⁴. Şirket hâkimiyetini doğrudan veya dolaylı olarak kurabilmektedir. TTK m. 195/I’ de bu şirketlerin ticaret şirketi olması gerektiği de belirtilmektedir. Başka bir ifade ile şirketler topluluğunu, doğrudan ya da dolaylı hâkimiyet altında olan ve bu hâkimiyete sahip bütün ticaret şirketleri oluşturmaktadır⁵. Ayrıca şirketler topluluğunun tüzel kişiliği bulunmamakla birlikte şirketler hukukuna bağlı özel bir kişi birliği niteliği bulunmaktadır⁶.

Şirketler topluluğunun oluşabilmesi için en az kaç şirketin bir araya gelmesi gerekmektedir? Bu sorunun yanıtı TTK m. 195 ve Ticaret Sicili Yönetmeliği (TSY)⁷ m. 105 değerlendirildiğinde ortaya çıkmaktadır. TTK m.195/I uyarınca şirketler topluluğu bir hâkim şirket ve bir bağlı şirketten oluşabilmektedir. TTK m.195/IV’ e göre ise bir hâkim şirket ve ona bağlı birden çok şirketin varlığı gerekmektedir. Ayrıca fıkranın ikinci cümlesinde “*Hâkim şirketler ana, bağlı şirketler yavru şirket konumundadır*” ifadesi yer almaktadır. TSY m. 105’te ise “*Kanunun 195 inci maddesinin dördüncü fıkrası anlamında, bir şirketler topluluğu, bir ticaret şirketi ile buna doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan en az iki ticaret şirketinden meydana gelir*” demektedir. Bu hükme göre şirketler topluluğunun oluşabilmesi için en az üç ticaret şirketinin bulunması gerekmektedir. Bu üç ticaret şirketinden ikisi bağlı şirket, birisi hâkim şirket olmalıdır. TSY m. 105 ile TTK m. 195/IV’ ün birbiriyle uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Ancak kanaatimizce TTK m. 195 hükmünün tamamı göz önüne alındığında bir hâkim ve bir bağlı şirket şirketler topluluğunun oluşması için yeterli olmaktadır. TSY’ de birden çok bağlı şirketin varlığının aranması TTK m. 195 ile çelişkiye neden olmaktadır. Bağlı şirket için kanunda kullanılan çoğul eki sayıyı belirtmek amacı taşımamaktadır. Zira anılan maddenin dördüncü fıkrasının son cümlesinde hâkim şirketten de çoğul ekiyle bahsedilmektedir. Yönetmelikler, kanunlara aykırı olamayacağından TTK m. 195 hükmü dikkate alınmalıdır. Bu halde şirketler

⁴ OKUTAN, Gül, Şirketler Topluluğu, Bankacılar Dergisi, S. 79, Aralık 2011, s. 92.

⁵ PULAŞLI, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 302.

⁶ AKIN, İrfan, Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 31.

⁷ Ticaret Sicili Yönetmeliği (TSY), 27.01.2013 tarihinde 28541 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

topluluğunun oluşumu bakımından bir hâkim ve bir bağlı şirketin yeterli olduğu kabul edilmelidir⁸.

Ayrıca Alman Hukukunda bir hâkim ve bir bağlı şirket olmak üzere iki şirketin olmasını şirketler topluluğunun oluşması için yeterli kabul edilmiştir. TTK m. 195/IV' ün Alman Hukukuna paralel olduğu göz önüne alındığında TTK' daki hükmün amacının sadece şirketler topluluğunun hangi tipte şirketlerden oluşacağını belirlemek olduğu anlaşılmaktadır⁹.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda şirketler topluluğunun tanımı bir ya da birden çok şirketin bir hâkim şirkete doğrudan yahut dolaylı olarak kanunda öngörülen kontrol ölçütüne veya bir sözleşmeye uygun olarak hâkim şirket ile birlikte oluşturduğu topluluk olarak yapılabilir¹⁰.

B. Holding Kavramı ve Şirketler Topluluğundan Farkı

Holding kavramı, eTTK' nın 466. Maddesindeki tanıma benzer şekilde TTK m. 519/IV' te düzenlenmiştir. TTK m. 519/IV hükmünde “holding” temel amacı başka işletmelere katılmaktan ibaret olan şirketler şeklinde tanımlanmaktadır.

Holding şirketleri “saf holding” ve “karma holding” olarak sınıflandırmak mümkündür. Saf holding şirketler, başka bir faaliyette bulunmadan diğer bir ifadeyle kendisi ekonomik bir faaliyet göstermeden sadece diğer şirketlere katılarak şirket işleyişini devam ettirmektedir. Karma holding şirketler ise hem diğer şirketlere

⁸ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 302; OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 68; EMİNOĞLU, Kurumsal Yönetim, s. 164-165; KAYAR, İsmail, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 533-534 GİRAY, Rabia Eda, “Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Şirketler Topluluğu”. Ed. Sami Karahan. Şirketler Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2012, s. 125; EKECİK, Nurgül, Bağlı Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 24; GÖKTÜRK, s. 13; AKIN, s. 32; Karşı yöndeki görüşler; DEMİRTAŞ, Nevzer Sebla, Bağlı Şirketin Borçlarından Dolayı Hakim Şirketin Sorumluluğu, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, Kocaeli, 2019, s. 18-19. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Son Erişim: 26.03.2020); TEKİNALP, Ünal Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, s. 633-634; TEKİNALP, TTK m. 195/IV hükmünü şirketler topluluğunun oluşumu açısından değerlendirilmesi gerektiğini ve bir hakim şirket ve asgari iki bağlı şirketin bulunması ile şirketler topluluğunun oluşacağını ifade etmektedir. Dayanak olarak TTK m. 195/IV' teki bağlı şirketin çoğul olarak ifade edilmesi ve Ticaret Sicil Yönetmeliği'ndeki madde hükümleri gösterilmektedir.

⁹ GÜNDOĞDU, Gökmen, Bir Şirketler Topluluğu En Az Kaç Bağlı Şirketten Oluşur? -Ticaret Sicil Yönetmeliği m. 105 Hükümünün Türk Ticaret Kanunu m. 195 Hükümü ile Uyumsuzluğu Sorunu, Legal Hukuk Dergisi, C. 12, S. 133, 2014, s. 133; EMİNOĞLU, Cafer, Kuram - Uygulama İkileminde Şirketler Topluluğu Hukuku ve (Normatif) Şirketler Topluluğu Meydana Getirmeyen Hâkimiyet İlişkileri -TTK' nın Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümleri ve TSY m. 105 Bağlamında Bir İnceleme, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, no. 31, 2018, s. 36-38.

¹⁰ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 302.

katılarak hem de başka konularda faaliyette bulunarak şirketin işleyişini devam ettirmektedir¹¹.

Holding oluşturulmasının en önemli amacı iktisadi birlik sağlamak ve söz konusu birliğin sağladığı ekonomik kazanç ve üstünlükten yararlanmaktır¹².

Holding, çatı şirket özelliği göstermekte olup bir şirket faaliyet konusunda faaliyet gösteren şirketlerden oluşmaktadır. Şirketler topluluğu ise birden fazla şirketin oluşturduğu kendine has hukuki birliktelik olarak değerlendirilmektedir¹³. Holdingi, şirketler topluluğundan ayıran bir diğer fark da hâkimiyet, bağlılık gibi kontrol şartlarının aranmamasıdır¹⁴. Ayrıca holdingler ticaret unvanlarında “Holding AŞ.” ifadesini kullanabilirken şirketler topluluğunun bir ticaret unvanı bulunmamaktadır. Yine holdingler, anonim şirketi olması sebebiyle ticaret siciline tescil ettirilebilirken şirketler topluluğunun ticaret siciline tescil ettirilmemektedir¹⁵.

Bununla birlikte holding şirketini oluşturan şirketler üzerinde, holding şirketinin şirketler topluluğu hukuku düzenlemeleri çerçevesinde hâkimiyet kurması mümkündür. Bu halde ise TTK m. 195’ te belirtilen özellikleri taşıdığı takdirde holding şirketi, hâkim şirket konumunda olmaktadır.

II. HÂKİM ŞİRKET VE BAĞLI ŞİRKET

A. Hâkim Şirket

1. Genel Olarak

TTK m. 195 uyarınca şirketler topluluğu, hâkim şirket ve bağlı şirket olmak üzere en az iki şirketten oluşmaktadır. Şirketler topluluğu sayılabilmesi için TTK’ da bir azami sınır bulunmadığından topluluğun çok sayıda şirketten oluşabilmesi mümkündür. Ayrıca TTK m. 195/IV’ te hâkim şirketler ana, bağlı şirketler yavru şirket konumunda olduğu ifade edilerek anlam karışıklığı önlenmek istenmiştir¹⁶.

¹¹ AKIN, s. 42-43.

¹² PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 300.

¹³ PULAŞLI, Hasan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Şirketler Topluluğunun Temel Nitelikleri ve Hakim Şirketin Güven Sorumluluğu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 11, S. 1-2, 2007, s. 263; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 300; POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin, Ortaklıklar Hukuku, C. 2, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 719.

¹⁴ EKECİK, s. 22; PULAŞLI, Güven Sorumluluğu, s. 263.

¹⁵ ATAKAN, Murat Can, Şirketler Topluluğunda Hâkimiyet, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2021, s. 29.

¹⁶ AYDIN, Fazıl, Yeni Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirketler Limited Şirketler ve Şirketler Topluluğu, Bilge Yayınevi, Ankara, 2019, s. 212.

TTK m. 195' e göre topluluğu oluşturan şirketlerin, ticaret şirketi olması gerekmektedir. Madde gerekçesinde ise şirketler topluluğunun sermaye şirketlerinden oluşacağı ifade edilmiş olduğundan kolektif ve komandit şirketlerden topluluğun oluşamayacağı anlaşılmaktadır. Şahıs şirketlerinin ve tek kişi ticari işletmelerin topluluğa dâhil edilmemesinin sebebi olarak Türkiye'de şirketler topluluğunu daha çok sermaye şirketlerinin oluşturması gösterilmektedir. Şahıs şirketleri ve şirket olmayan kişi topluluklarına, derneğe, tek kişiye, iktisadi devlet teşekküllerine ve kamu tüzel kişilerine ait olan ticari işletmeler ve teşebbüsler şirketler topluluğunda yer almamaktadır.

Başka bir açıdan değerlendirildiğinde ise sermaye şirketi olmayan ticari işletmenin veya şahıs şirketinin hâkim şirket konumunda bulunmasına bir engel bulunmamaktadır. Zira TTK m. 195/VI' da şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin şahıs şirketlerinde, diğer tüzel kişilerde ve gerçek kişilerde uygulanacağı açıkça ifade edilmektedir¹⁷. Üstelik TTK m. 195/V' te hâkim teşebbüsün de tacir sayılacağı belirtilmiştir¹⁸.

2. Niteliği

TTK m. 195/V' te şirketler topluluğundaki hâkim şirketin, merkezinin veya yerleşim yerinin yurt içinde ya da dışında bulunan, bir teşebbüsün de olabileceği ifade edilmiştir. Bu hüküm geniş ifadelere yer vererek şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanmasından kaçınılması durumunu engellemeyi hedeflemektedir¹⁹. TTK m. 16/II' de bir ticari işletmeyi doğrudan kendileri ya da tüzel kişi aracılığıyla işletmeler de kendileri tacir sayılmayacak gruplar sayılmaktadır. Bunlar; devlet, il özel idaresi, belediye, köy, diğer kamu tüzel kişileri, kamu yararına çalışan dernekler

¹⁷ “Şirketler topluluğunun tepesinde, sermaye şirketi olmayan bir şirket, işletme veya gerçek bir kişi de bulunabilir”, **DOĞRUSÖZ**, Bumin / **TUNÇEL TÖRALP**, Funda / **ONAT**, Öznur, Türk Ticaret Kanunu (Gerekçe), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ankara, 2011, s. 325; **PULAŞLI**, şirketler topluluğunun başında sermaye şirketi olmayan bir şirket ya da gerçek bir kişinin bulunmasını teorik olarak mümkün olsa da uygulanabilir olmayacağını belirtmektedir. Zira şirketler topluluğunun dogmatik yapısının sermaye şirketlerine dayandığını, sermaye şirketlerinin pay sahiplerinden bağımsız ve kurumsallaşabilme imkanının olduğunu ancak gerçek kişi ya da şahıs şirketlerinin böyle bir olanağın olmadığını ifade etmektedir. **PULAŞLI**, Şirketler Hukuku, s. 305.

¹⁸ **SUSUZ**, Kağan, Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı Bakımından Hâkim Teşebbüs Kavramı, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 2012, s. 277; **GİRAY**, s. 126; **AKIN**, s. 44-45; **DEMİRTAŞ**, s. 15.

¹⁹ **AYDIN**, s. 214.

ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflardır. Bu nedenle maddede yer alanlar teşebbüs olsa da tacir sayılmayacaktır²⁰.

Bu maddeler değerlendirildiğinde, TTK’ da ya da diğer kanunlarda yer alan bütün şirket türleri, işletme, teşebbüs, gerçek kişi, yurt içinde veya dışında bulunan gerçek kişi, tüzel kişi ve TTK m. 16/II’ de sayılanların tacir olmayacağı ifade edilmiş olsa da hâkim şirket konumunda yer alması mümkündür²¹.

3. İşletme ve Teşebbüs Kavramları

Alman hukukunda işletme kavramı esas alınarak şirketler topluluğu düzenlemeleri yapılmıştır. Oysa Türk mevzuatında şirketler topluluğu düzenlemelerinde işletme değil, teşebbüs kavramı temel alınmıştır²². Bu sebeple Türk hukukundaki işletme ve teşebbüs kavramları arasındaki farklar ortaya konulduğunda TTK’ daki şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin kapsamının saptanması kolaylaşacaktır.

Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde ekonomik kazanç elde etmek amacı ile emek ve sermayenin bir organizasyon çerçevesinde bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan iktisadi kavramdır²³.

Şirketler topluluğu hukukunda teşebbüs kelimesi; hâkim ve bağlı şirketle ilgili olarak TTK m. 195/V’ te, hâkimiyetin hukuka aykırı kullanılmasının düzenlendiği TTK m. 202’ de ve bildirim, tescil ve ilan yükümlülüklerinin düzenlendiği TTK m. 198’de yer almaktadır. Ticari işletme kavramından daha kapsamlı olması, şirketler topluluğu hukukunda sık karşılaşılmaması nedeniyle ve uygulamada boşluk kalmaması için teşebbüs kavramının tercih edildiği kanun gerekçesinden çıkarılmaktadır²⁴.

Teşebbüs kavramının tanımı TTK’ da bulunmamaktadır. Ancak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunu’nun²⁵ üçüncü maddesinde teşebbüs

²⁰ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 77.

²¹ AYDIN, s. 214; AKIN, s. 46; DEMİRTAŞ, s. 16.

²² ALTAŞ, s. 1045; AKIN, s. 46.

²³ BAHTİYAR, Mehmet, Ticari İşletme Hukuku, 13. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 17-18; ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KAYA, Arslan / NOMER ERTAN, N. Fusun, Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 253-254.

²⁴ Gerekçe, m. 198, s. 331; EMİNOĞLU, Kurumsal Yönetim, s. 166.

²⁵ 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, 13.12.1994 Tarihinde, 22140 Sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

“Piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler” olarak tanımlanmıştır. Şirketler topluluğu hükümlerinin, hâkim pozisyonundaki ticaret şirketlerine uygulanmasının yanı sıra aynı zamanda teşebbüs kavramı ile gerçek kişiler, özel ve kamu tüzel kişileri, vakıflar, dernekler, belediyeler bakımından da uygulanması sağlanmıştır²⁶. Teşebbüs ile ticari işletme kavramları kıyaslandığında, teşebbüs kavramının daha kapsamlı olduğu açıkça görülmektedir²⁷.

Yukarıda da ifade edildiği üzere TTK m. 16/II’ de sayılanlar bir ticari işletmeyi doğrudan kendileri ya da tüzel kişi aracılığıyla işletmeler de kendileri tacir sayılmamaktadır. Buna karşılık TTK m. 195/V uyarınca hâkim teşebbüs, tacir kabul edilmektedir. Ayrıca TTK m. 195/VI uyarınca şirketler topluluğu hükümlerinin şahıs şirketleri, diğer tüzel kişiler, gerçek kişiler için de uygulanacağı ifade edilmiştir. Bu maddeler göz önüne alındığında TTK m. 16/II’ de sayılan kişiler, ticaret şirketinde hâkim teşebbüs konumunda olduğu takdirde, TTK m. 195/V gereğince tacir gibi değerlendirilerek şirketler topluluğu hükümleri uygulanacaktır²⁸. Bir başka ifadeyle hâkimiyet kuran teşebbüs, kendiliğinden tacir değil ise tacir sayılacak ve şirketler topluluğu hükümlerine tabi olacaktır²⁹. Ancak TTK m. 16/II’ de sayılan kişilerin, hâkim teşebbüs olması durumunda tacir saymanın bir faydası bulunmamaktadır. Örneğin hâkim teşebbüs olarak bulunan devleti tacir saymak, devleti iflas yoluyla takip edilebilmesi anlamına gelmektedir ki bu hukuken mümkün değildir. Dolayısıyla TTK m. 16/II’ de sayılanlar hâkim teşebbüs konumunda olabilecek fakat tacir sıfatına sahip olamayacaktır³⁰.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi bir kararında TTK m. 195/V uyarınca şirketler topluluğunda hâkimin, bir teşebbüs olmasının mümkün olduğu ve merkezi veya yerleşim yeri yurt içinde veya dışında bulunan teşebbüsün, şirketler

²⁶ SUSUZ, s. 272.

²⁷ KARAMAN COŞGUN, Özlem, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Teşebbüs Kavramı Ve Tacir Sayılmasının Sonuçları, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 21, S. 1, 2015, s. 115; ALTAŞ, s. 1046; AYDIN, s. 214-215; PULAŞLI, Güven Sorumluluğu, s. 266-267.

²⁸ AKIN, s. 50; Okutan Nilsson, TTK m. 16/2’nin özel hüküm olduğunu ve TTK m. 16/2’de sayılanların hâkim teşebbüs konumunda olmaları durumunda dahi tacir sayılmayacaklarını belirtmektedir. OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 77; ÜLGEN / HELVACI / KAYA / NOMER ERTAN, s. 263.

²⁹ KENDİGELEN, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On İki Levha, İstanbul, Mayıs 2016, s. 175-176; OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu, s. 95.

³⁰ ATAKAN, s. 90-91.

topluluğunun hâkimi olabileceği belirtilmiştir. Ayrıca şirketler topluluğunun hâkiminin bir ticaret şirketi olabileceği gibi teşebbüs niteliğindeki diğer ekonomik varlıkların da olabileceği vurgulanmıştır. Kararda TTK m. 195/V’ te hâkim teşebbüs tacir sayıldığı ve kural olarak tacir olmanın tüm sonuçları bunlar hakkında da uygulanacağı ifade edilmiştir. Söz konusu kararda “...TTK 195 bakımından gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ile kamu hukuku tüzel kişiliği ve hatta tüzel kişiliği bulunmayan müesseseler dahi hâkim teşebbüs konumunda bulunabilirler. Dolayısıyla bir gerçek kişinin hâkim teşebbüs olduğu hallerde bu kişide bir ticari işletme işletmese dahi TTK 195. uyarınca tacir sayılacaktır. Aynı husus tüzel kişiliği bulunmayan müesseseler bakımından da geçerli olacak ve tüzel kişiliği bulunmayan müessese tacir sayılacaktır...” ifadesi kullanılmıştır³¹. İlk derece mahkemesinin TTK m. 195/V hükmünde belirtildiği şekilde hâkim teşebbüs tacir olup olmadığı üzerinde yeteri kadar inceleme yapmadığı belirtilerek istinaf başvurusunun kabulüne karar verilmiştir.

B. Bağlı Şirket

Şirketler topluluğunu oluşturan kurumlardan bir diğeri de bağlı şirketlerdir. Hâkim şirketin, TTK m. 195’ te öngörülen hâkimiyet türleriyle üstünde hâkimiyet kurduğu ticaret şirketleri bağlı şirket olarak ifade edilmektedir. Bu durumda bağlı şirketler ancak ticaret şirketlerinden oluşabilecektir³². Bağlı şirket ayrı bir şirket olmakla beraber ekonomik yönden ana şirkete bağlı konumdadır³³.

Büyük şirketler topluluklarında ara hâkim şirketler de bulunabilmektedir. Toplulukta yer alan şirketlerin tamamı üzerinde hâkimiyet sahibi olan şirket ya da teşebbüs hâkim şirket olmaktadır. Ara hâkim şirket ise piramidin en üstünde yer alan, topluluğun tamamına hâkim olan teşebbüse bağlıdır, bağlı şirket özelliği göstermektedir³⁴. Ara hâkim şirket, piramidin en üstündeki hâkim teşebbüsü temsil edebilmekte, onun isteği doğrultusunda ve bilgisi dâhilinde diğer bağlı şirketlere emirler verebilmektedir. Ara hâkim şirket kavramına ihtiyaç duyulmasının nedeni

³¹ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 17. Hukuk Dairesi’nin 2019/1907 Esas, 2020/979 Karar ve 04.06.2020 tarihli kararıdır. (Bu Karar yayınlanmamıştır.)

³² ALTAŞ, s. 1035.

³³ İRGE ERDOĞAN, Burcu, Uluslararası Şirketler Topluluğunda Hakim Şirket İle Bağlı Şirket Arasında Doğabilecek Sorumluluk Davalarında Uygulanacak Hukuk Ve Yetkili Mahkeme, Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, C. 8, 2019, s. 122.

³⁴ AKIN, s. 52-53.

topluluktaki şirketlerin birbirleri ile olan ilişkilerinin saptanmasına yardımcı olmak ve uygulamada boşluk oluşmasını engellemektir³⁵.

III. HÂKİMİYET KAVRAMI

Hâkimiyet kavramını, şirketin fiili olarak yönetilmesini sağlayacak kararların alınmasında etkili olma gücü, imkânı olarak tanımlamak mümkündür. Şirketi fiili olarak yönetme yetkisine bizzat sahip olan ya da bu yönetme yetkisine sahip olanları seçme gücünü elinde bulunduran kimselerin şirket üzerinde hâkimiyet sahibi olduğu kabul edilmektedir³⁶.

A. Hâkimiyetin Tespitindeki Sistemler

1. Tek Elden Yönetim

Hâkimiyetin mevcut olup olmadığının belirlenmesinde Alman Konzern Hukuku tek elden yönetim sistemini benimsemiştir³⁷. Ancak Alman Konzern Hukuku tarafından benimsenen bu sistem Türk Hukukunda kabul görmemiş olup bu husus TTK' nın şirketler topluluğunun genel gerekçesinde belirtilmiştir³⁸.

Bu sistemde, şirketler topluluğunu bir piramide benzetirsek piramidin en üstünde yer alan hâkim şirketin oluşturduğu planı, yönergeyi ve aldığı kararları hâkim şirketin, piramidin tabanında bulunan şirketlere değin uygulatması gerekmektedir. Hâkim şirketin topluluktaki her bir şirkete tesiri var ise tek elden yönetim oluşmakta ve ancak tek elden yönetimin oluşması halinde şirketler topluluğunun varlığından söz edilebilmektedir. Eğer şirketlerin her biri kendi kararlarını alıp planlarını oluşturuyorsa başka bir ifadeyle birbirlerinden bağımsız hareket ediyorsa bu takdirde şirketler topluluğu oluşmayacaktır³⁹.

Tek elden yönetim sisteminde, topluluk içinde ekonomik birlik, tamamiyet oluşturmak amacıyla hâkimiyet kurulmaktadır. Ayrıca tek elden yönetimde önemli olan husus hâkim şirketin devamlı faaliyet gösteren merkezi yönetiminin var olması

³⁵ Gerekçe, m. 195, s. 323.

³⁶ NILSSON OKUTAN, Şirketler Topluluğu Hukuku, s.97.

³⁷ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 306.

³⁸ Gerekçe, m.195, s. 325. PULAŞLI, Güven Sorumluluğu, s. 266.

³⁹ TEKİNALP, Ünal, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Şirketler Topluluğuna İlişkin Düzenlemesinde Kontrol İlkesi, Hüseyin Hatemi' ye Armağan, C. 2, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 1544; ATAKAN, s. 53-54.

ve aldığı kararları topluluktaki diğer şirketlere kabul ettirerek uygulatabilmesidir⁴⁰. Başka bir ifadeyle tek elden yönetimin bulunması ve ilkenin fiilen uygulanıyor olması gerekmektedir⁴¹.

2. Kontrol Kavramı

Belçika, Fransız, İngiliz ve İtalyan Hukuklarında olduğu gibi Türk Ticaret Hukukunda da kontrol sistemi benimsenmiştir⁴².

Kontrol sistemine göre bir şirket, diğer şirketleri birtakım mekanizmalarla denetleyebiliyorsa şirketler topluluğunun oluştuğu söylenebilecektir. Bu denetim mekanizmalarına, oy çoğunluğu, sermaye çoğunluğu örnek olarak verilebilir. Tek elden yönetim sisteminde aranan hâkimiyetin uygulanması şartı kontrol sisteminde aranmamaktadır⁴³. Ancak kontrol sisteminde, hangi kontrol mekanizmalarının kullanılabileceğinin tek tek ve açık olarak belirtilmiş olması aranmaktadır. Açıkça belirlenmemesi halinde kontrol sisteminin yürütülmesi mümkün olmamaktadır.

Bir şirketin, sınırlı sayıda belirlenen denetim mekanizmalarını diğer şirketler üzerinde gerçekleştirdiğinin tespiti halinde, bu şirketlerin yönetiminde söz sahibi olduğu kabul edilmektedir. Üstelik hâkimiyeti fiilen uygulayıp uygulamadığına dair bir araştırma da yapılmamaktadır⁴⁴.

Bir şirketin, bir kere için diğer şirketlerin karar almasını etkileyerek yön vermesine kontrol sisteminde hukuki anlamda sonuç bağlanmamaktadır. Aynı durum tek elden yönetim sistemi bakımında da geçerlidir. Zira tek elden yönetim sisteminde hâkimiyetin fiilen uygulanması aranmakta ve bu uygulamanın belirli bir organizasyon içerisinde öngörülebilir olması ve devamlılık oluşturması gerekmektedir⁴⁵.

⁴⁰ **ÇEBİ**, Hakan, Alman ve İsviçre Hukukunda Şirketler Topluluğunda Tek Elden Yönetim Kavramı, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17 S. 1-2, 2013, s. 245-246; **PULAŞLI**, Güven Sorumluluğu, s. 266; **DEMİRTAŞ**, s. 21; **Gerekçe**, Şirketler Topluluğu Genel Açıklamalar, s. 325.

⁴¹ **TEKİNALP**, Kontrol İlkesi, s. 1544-1545.

⁴² **Gerekçe**, Şirketler Topluluğu Genel Açıklamalar, s. 325.

⁴³ **TEKİNALP**, Kontrol İlkesi, s. 1548; **ATAKAN**, s. 48; **GİRAY**, s. 124; **EMİNOĞLU**, Kurumsal Yönetim, s. 161.

⁴⁴ **PULAŞLI**, Güven Sorumluluğu, s. 265-266; **AYDIN**, s. 211.

⁴⁵ **AKIN**, s. 57.

B. Hâkimiyet Türleri

1. Fiili Hâkimiyet ve Sözleşmesel Hâkimiyet

Bir ticaret şirketi başka bir ticaret şirketinin oy haklarının çoğunluğuna, kendi oy haklarıyla birlikte bir sözleşmeye dayanarak tek başına veya diğer pay sahipleri yahut ortaklarla beraber oy haklarının çoğunluğuna sahip olabilir. Bunun yanı sıra şirket sözleşmesi uyarınca diğer şirketin yönetim organının karar alma çoğunluğunu oluşturacak kadar üyeyi seçme imkânını da elinde bulundurabilir (TTK m.195). Hâkimiyet görünümleri kanunda açıkça sayıldığından kontrol ölçütü gereğince bu hâkimiyet hallerinden birinin bulunması yeterli olup ayrıca hâkimiyetin kullanılması aranmamaktadır. Şirketler topluluğunun sayılan durumlarla oluşması “fiili şirketler topluluğu” olarak adlandırılmaktadır⁴⁶. Başka bir ifadeyle hiçbir sözleşmeyle ilgisi olmadan yalnızca bağımlılık ilişkisinden kaynaklanarak oluşan topluluk fiili şirketler topluluğudur⁴⁷.

Sözleşmesel şirketler topluluğu ise bir ticaret şirketinin diğer bir ticaret şirketini sözleşmeye dayanarak ya da başka yollarla hâkimiyet kurmasıyla oluşmaktadır. Hâkimiyet sözleşmesi borçlar hukuku kapsamında yer almakta ve hâkimiyet sözleşmesiyle şirket, kendi yönetimini diğer şirkete devretmiş olmaktadır⁴⁸. Ayrıca TTK m. 198/III’ e göre hâkimiyet sözleşmesinin ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmesi gerekmektedir, aksi halde hâkimiyet sözleşmesi geçersiz olacaktır. Hâkimiyet sözleşmesinin yazılı olarak yapılması, bunun da tescil ve ilan ettirilmesi öngörülerek hâkimiyet ilişkisinin kamuya açıklanarak kamunun aydınlatılması, sermaye piyasasında şeffaflığın sağlanması hedeflemiştir⁴⁹.

2. Kurulma Şekline Göre Hâkimiyet

a. Doğrudan Hâkimiyet

Türk Ticaret Kanunu’ nda doğrudan hâkimiyet kavramının tanımı yer almamaktadır. Doğrudan hâkimiyette bir ticaret şirketinin diğer ticaret şirketi

⁴⁶ ALTAŞ, s. 1037; GİRAY, s. 126; AYDIN, s. 211.

⁴⁷ KENDİGELEN, s. 174; GÖKTÜRK, s. 30.

⁴⁸ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 312; AYDIN, s. 211; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 639-640.

⁴⁹ ÖZSUNGUR, Fahri, Ticaret Sicilinde Tescil ve İlanın Etkileri Sorunu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 22, S. 2, Temmuz 2014, s.143-144; GİRAY, s. 133; GÖKTÜRK, s. 28-29; ALTAŞ, s. 1052.

üzerinde herhangi bir aracı olmaksızın veya başka birinin araya girmesine ihtiyaç duymaksızın kendisinin hâkimiyet kurması gerekmektedir⁵⁰. Örneğin hâkimiyet sözleşmesi ile doğrudan hâkimiyet kurulabilir veya hâkim şirketin, bağlı şirketin yönetim kurulu organına doğrudan talimat verebilmesi mümkündür⁵¹.

Hâkim şirket, bağlı şirket üzerinde hâkimiyetini sağlayan mekanizmaları kullanırken sadece kendi iradesini kullanmaktadır. Başka bir ifadeyle hâkim şirketin iradesine ek olarak başka bir iradenin karışmaması gerekmektedir.

b. Dolaylı Hâkimiyet

Dolaylı hâkimiyette, hâkim şirket hâkimiyetini kurarken üçüncü kişilerin aracılığına, yardımına ihtiyaç duymaktadır⁵². Dolaylı hâkimiyet halinde hâkim şirket bağlı şirkete doğrudan talimat verememektedir. Dolaylı hâkimiyet kurulan şirkete hâkimiyet kurmuş ve ona talimat verebilen başka bir şirketin bulunması gerekmektedir⁵³. TTK m. 195/III' te dolaylı hâkimiyet; bir hâkim şirketin, bir veya birkaç bağlı şirket aracılığıyla bir diğer şirkete hâkim olması olarak tanımlanmıştır.

Dolaylı hâkimiyetin, hâkimiyet sözleşmesi ile kurulması söz konusu değildir. Çünkü hâkimiyet sözleşmesi yapıldığı takdirde doğrudan hâkimiyet kurulmuş olacaktır. Dolaylı hâkimiyet kurularak yalnızca fiili şirketler topluluğu oluşturulabilmektedir⁵⁴. Bir örnek verecek olursak; A şirketinin, B şirketine hâkim olduğunu ve B şirketinin de C şirketine hâkim olduğunu varsayalım. A şirketi, C şirketinde alınmasını istediği kararları, B şirketine talimatlar vererek yani B şirketini aracı yaparak C şirketine iletmektedir. A şirketi, C şirketi üzerinde dolaylı hâkimiyet kurmuş ve fiili şirketler topluluğu oluşturulmuş olmaktadır.

Bağlı şirkette, hâkim şirketin veya şirketlerin katılma payı olmayabilir. Fakat bu hâkim şirket ya da şirketler başka bir şirket vasıtasıyla, bağlı şirket üzerinde dolaylı bir şekilde hâkimiyetini kullanabilmektedir⁵⁵. Örneğin A şirketi, B şirketine; B şirketi de C şirketine hâkim olsun. A şirketinin C şirketinde hiçbir katılma payı ve oy hakkı bulunmamaktadır. Ancak B şirketinin, C şirketinde %70 payı ve oy hakkı

⁵⁰ OKUTAN, Şirketler Topluluğu, s. 94; EKECİK, s. 28.

⁵¹ AKIN, s. 58.

⁵² KENDİGELEN, s. 174; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 311; OKUTAN, Şirketler Topluluğu, s. 94.

⁵³ ALTAŞ, s. 1037.

⁵⁴ AKIN, s. 59.

⁵⁵ Gerekçe, m. 195, s. 326; AYDIN, s. 213; POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 693.

bulunmaktadır. Bu halde A şirketi, C şirketi üzerinde dolaylı hâkimiyet sahibi olmaktadır. Aynı örnekte A şirketinin, C şirketinde %2 oranında payının olduğunu kabul edelim. Bu durumda A şirketinin C şirketinde payı bulursa dahi doğrudan hâkimiyet kurmasını sağlayacak oranda bir payı bulunmadığından A şirketi yine dolaylı hâkim konumunda olacaktır⁵⁶.

3. Hâkim Şirketin Sayısına Göre Hâkimiyet

a. Tek Başına Hâkimiyet

Hâkim şirketin bağlı şirket üzerindeki hâkimiyet yetkisini ve hâkimiyet araçlarını nasıl kullanacağına tek başına karar verebilmesi olarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle tek başına hâkim olan şirket, hâkimiyet araçlarına sahip olması sebebiyle bağlı şirkete talimat verebilecek tek yetki sahibi kişi olmakta ve başka unsurlara ihtiyaç duymamaktadır. Tek başına hâkim olan bir şirket, aynı zamanda doğrudan veya dolaylı hâkimiyet sahibi olabilmektedir⁵⁷.

b. Birlikte Hâkimiyet

Bağlı şirket üzerinde birden fazla şirketin hâkimiyet kurması durumunda birlikte hâkimiyet oluşmaktadır. Birlikte hâkim olan şirketler, dolaylı veya doğrudan hâkimiyet kurabilmektedir. Önemli olan birden çok hâkim şirketin, bağlı şirkete talimat verebilecek durumda olmasıdır⁵⁸.

Hâkim şirketler bir karar verirken her bir hâkim şirketin, eşit söz hakkı bulunmaktadır ve her birinin eşit iradesi ile birlikte, ortak karar verilmektedir. Zira karar verilirken sadece bir şirketin söz hakkı bulunuyorsa hâkim şirket o olacak ve birlikte hâkimiyet oluşmayacaktır. Ayrıca birlikteliğin devamlılık arz etmesi gerekmekte, bir kere için birliktelik oluşturulması ile birlikte hâkimiyet meydana gelmemektedir⁵⁹.

Birlikteliğin, örneğin oy sözleşmeleri gibi taraflarca belirlenmiş bir anlaşma ile sağlanmış olması gerekmektedir. Azınlık pay sahipleri tek başlarına şirkette hâkimiyet kuramamaktadır. Bu nedenle azınlık pay sahipleri, oy sözleşmesi ile

⁵⁶ ALTAŞ, s. 1038-1039.

⁵⁷ AKIN, s. 63.

⁵⁸ GÜRBÜZ USLUEL, Aslı E., Şirketler Topluluğunda Denkleştirme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 2017, s. 300; ALTAŞ, s. 1040.

⁵⁹ AKIN, s. 64.

beraber hareket etme konusunda anlaşabilmektedir⁶⁰. Bu sözleşme sayesinde de azınlık pay sahipleri birlikte hâkimiyet kurmuş olacaktır. Ayrıca anlaşmanın devamlılık göstermesi gerekmekte olup kimi zamanlarda menfaatleri için yaptıkları birtakım işbirlikleri birlikte hâkimiyet kapsamına girmemektedir⁶¹.

4. Kapsamına Göre Hâkimiyet

a. Tam Hâkimiyet

Bir sermaye şirketinin pay ve oy haklarının doğrudan ya da dolaylı olarak tamamına başka bir ticaret şirketinin sahip olması halinde tam hâkimiyet meydana gelmektedir⁶².

TTK m. 203' te *“Bir ticaret şirketi bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının doğrudan veya dolaylı olarak yüzde yüzüne sahipse, hâkim şirketin yönetim kurulu, topluluğun belirlenmiş ve somut politikalarının gereği olmak şartıyla, kaybına sebep verebilecek sonuçlar doğurabilecek nitelik taşıyabilir bile, bağlı şirketin yönlendirilmesine ve yönetimine ilişkin talimat verebilir. Bağlı şirketin organları talimata uymak zorundadır”* hükmü yer almaktadır.

Bu hükme göre tam hâkimiyet sahibi şirketin yönetim kurulu, topluluğun açık olarak belirlenmiş politikaları doğrultusunda bağlı şirkete, bağlı şirketin yönetimini yönlendiren talimatlar verebilmektedir. Üstelik hâkim şirketin talimatı, bağlı şirkette kayba neden olabilecek sonuçları meydana getirirse dahi bağlı şirketin verilen talimatlara uymak zorunda olduğu belirtilmiştir⁶³. TTK' nın 203. maddesinin gerekçesinde hâkim şirket tarafından yapılan yönlendirme ve verilen talimatları, bağlı şirket yönetim kurulunun yerine getirmek zorunda olduğu, bundan dolayı şirketlerine veya pay sahiplerine karşı sorumsuz oldukları belirtilmektedir. Buna karşılık şirket alacaklıları TTK m. 206 kapsamında korunmakta olup hâkim şirket ve

⁶⁰ PULAŞLI, Hasan, Anonim Şirketlerde Esas Sözleşme ile Oy Hakkının Sınırlandırılması, Buna İlişkin Yöntemler ve Oyun Donduğu Haller, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 33, S. 3, 2017, s. 21-22.

⁶¹ BİLGE, Kerem, Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.10-12; ATAKAN, s. 76; AKIN, s. 65.

⁶² TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 642; ALTAŞ, s. 1039; EKECİK, s. 28.

⁶³ ÇELİK, Aytekin, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 142; ÖZCANLI, F. Beril, Şirketler Topluluğu Hukukuna İlişkin Avrupa' da Ortaya Çıkan Yeni Yaklaşımlar, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2, 2017, s. 381.

yöneticilerinin verdikleri talimatlar nedeniyle bağlı şirkette oluşan kayıp için şirket alacaklılarına dava hakkı tanınmıştır⁶⁴.

Tam hâkimiyetin oluşması için bağlı şirkette yalnızca hâkim şirketin, pay sahibi olarak bulunması gerekmektedir. Tam hâkimiyetin kurulduğu bağlı şirkette, hâkim şirket haricinde çıkarı olan farklı pay hakkı sahipleri bulunmamalıdır. Ancak tam hâkim şirketin, doğrudan ya da dolaylı olarak bağlı şirketteki paylara sahip olması mümkündür.

Tam hâkimiyet durumunu sağlanmanın, bir başka yöntemi ise TTK m. 208' de düzenlemektedir. Hâkim şirket, %10' a kadar payı olan azınlığı bu hüküm sayesinde şirketten çıkarma olanağı elde etmekte ve şirkette tam hâkimiyet sahibi olabilmektedir⁶⁵. Fakat bu hükmün uygulanabilmesi kanunda öngörülen bazı koşulların gerçekleşmesine bağlanmıştır. Bu koşullar TTK m. 208' de; azlığın şirketin çalışmasını engellemesi, dürüstlük kuralına aykırı davranması, fark edilir sıkıntı yaratması veya pervasızca hareket etmesi olarak öngörülmektedir. Hâkim şirket, bağlı şirketinin paylarının ve oy haklarının en az %90' ına sahip olduğu ve azınlığın da sayılan koşullardan birini gerçekleştirmesi halinde hâkim şirket dava açarak bu koşulların sağlandığının tespitini mahkemeden isteyebilir⁶⁶. Hâkim şirket mahkeme kararı ile tam hâkimiyet sahibi olmuş olacaktır.

b. Kısmi Hâkimiyet

Kısmi hâkimiyet, bir ticaret şirketinin pay ve oy haklarının bir kısmına doğrudan ya da dolaylı olarak başka bir ticaret şirketinin sahip olması durumudur. Başka bir ifadeyle bir şirketin, diğer şirketin pay ya da oy haklarının %100' üne sahip olmadığı durumda kısmi hâkimiyet oluşmaktadır. Bu nedenle şirketler topluluğunda daha çok kısmi hâkimiyet karşımıza çıkmaktadır⁶⁷.

⁶⁴ **Gerekçe**, m. 203, s. 343.

⁶⁵ **GİRAY**, s. 152.

⁶⁶ **TÜTÜNCÜ**, Muharrem, Hâkim Şirketin Azınlığın Paylarını Satın Alma Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 138-139; **MEMİŞ**, Tekin, TTK m. 202/II Hükmünde Belirlenen Payları Satma Hakkının Kapsamı, Eleştiri ve Değerlendirmeler, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Sempozyumu II ve Makaleler (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Başkanı Merhum Mehmet Kılıç'a Armağan), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 29.

⁶⁷ **GÜRBÜZ USLUEL**, s. 289.

IV. KARŞILIKLI İŞTİRAK

A. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu'nun 197. maddesinde karşılıklı iştirak düzenlenmiştir⁶⁸. Madde uyarınca birbirlerinin paylarının en az %25' ine sahip bulunan sermaye şirketleri karşılıklı iştiraki oluşturmaktadır. Karşılıklı iştirak sadece sermaye şirketlerinde gündeme gelmektedir. Birbirlerinin paylarının %25 veya daha fazlasına sahip bulunan sermaye şirketleri hakkında TTK m. 201' de düzenlenen neticeler uygulanmaktadır. Ancak bu %25' lik orandan daha az oranda oluşan karşılıklı iştirakler için bir hukuki bir netice TTK' da öngörülmemiştir⁶⁹.

Türk Ticaret Kanunu'nun gerekçesinde düzenlemenin hukukumuzda yeni olduğu ve bu düzenleme ile “*sermayenin sulandırılması (köpük sermaye) bilânçonun gerçekliğinin tereddüt yaratması gibi sorunların önlemesi*”⁷⁰ ve “*temelde kökenleri aynı olan payların yönetime etkilerini sınırlamasının*”⁷¹ amaçlandığı ifade edilmiştir. TTK' nın 197. ve 201. maddelerinde karşılıklı iştirak sebebiyle oluşabilecek birtakım sorunlar, zararlar ve bunlara karşı alınabilecek önlemler düzenlenmektedir⁷².

Karşılıklı iştiraki farklı yönleriyle ele alarak değerlendirdiğimizde şu üç sonuca ulaşılmaktadır: Birincisi şirketler karşılıklı iştiraki kullanarak aslında olmayan sermaye tutarını varmış gibi göstermektedir ve buna bağlı olarak şirketle işlem yapan kişilerin zarara uğraması söz konusu olmaktadır. İkincisi karşılıklı iştirak ile şirketlerin yönetimi, pay sahiplerinin kontrolünden çıkmakta ve yönetim şirketler tarafından gerçekleştirilmektedir. Üçüncüsü aslında olmayan sermaye miktarı varmış gibi gösterilmesi, gerçeği yansıtmayan oy hakkının doğmasına neden olmaktadır.

⁶⁸ TTK m. 197 “Birbirlerinin paylarının en az dörtte birine sahip bulunan sermaye şirketleri karşılıklı iştirak durumundadır. Bu payların yüzdelerinin hesaplanmasında 196 ncı madde uygulanır. Anılan şirketlerden biri diğerine hâkimse, ikincisi aynı zamanda bağlı şirket sayılır. Karşılıklı iştirak durumundaki şirketlerin her biri diğerine hâkimse ikisi de bağlı ve hâkim şirket kabul olunur” demektedir.

⁶⁹ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 315; GÖKTÜRK, s. 41-42.

⁷⁰ Gerekçe, m. 197, s. 330.

⁷¹ Gerekçe, m. 201, s. 336.

⁷² ALTAŞ, s. 1050.

B. Karşılıklı İştirakin Sakıncaları

1. Sermayenin Korunması İlkesi Açısından

Sermayenin korunması ilkesi, sermaye şirketlerindeki önemli ilkelerden biridir. Bu ilkenin ana kurallarının başında sermayenin iadesi yasağı bulunmaktadır⁷³. Anonim şirketler için TTK m. 480/III’ te “*Pay sahipleri sermaye olarak şirkete verdiklerini geri isteyemezler; tasfiye payına ilişkin hakları saklıdır*”; limited şirketler için TTK m. 601’ de “*Esas sermayenin azaltılması hâli hariç, ortaklara, esas sermaye payı bedeli geri verilemeyeceği gibi, ortaklar bu borçtan ibra da olunamazlar*” düzenlemesi yer almaktadır. Bu iki kanun maddesinden çıkarılacağı üzere şirkete getirilen sermayenin geri alınamaması esastır. Ancak karşılıklı iştirakte bu durum farklılık göstererek sermayenin iadesi yasağına aykırılık teşkil etmektedir⁷⁴.

Örneğin A şirketinin, B şirketinde 20.000 TL miktarında sermaye sahibi olduğunu kabul edelim. A şirketi sermaye artırımını yoluna gittiğinde B şirketi 20.000 TL taahhüt etmiş olsun. Bu durumda B şirketinin taahhüt ettiği tutar, A şirketinin B şirketine verdiği 20.000 TL olduğu görülmektedir ve A şirketi kendi kendisine 20.000 TL iştirak etmiş olmaktadır. Şirkette pay sahipleri, taahhüt ettikleri sermayeyi yerine getirmesi durumunda şirket sermayesine getirilen sermaye tutarı kadar gerçek bir artış olması beklenmektedir. Ancak örnekte A’ nın sermaye miktarı görünüşte 20.000 TL artmış gibi olsa da aslında gerçek anlamda şirketin sermayesinde, malvarlığında bir artış meydana gelmemiştir⁷⁵.

Yukarıdaki örnekte açıklandığı üzere karşılıklı iştirak halinde, kendisine iştirak edilen şirket; artık ortağı olan iştirak eden bu şirkete sermaye getirmeyi taahhüt ederse iştirak eden şirketin kendisine getirdiği sermayeyi iade etmiş olacaktır. Bu sebeple sermayenin iadesi yasağına aykırılık oluşturmaktadır⁷⁶. Ayrıca karşılıklı iştirak ile sermayenin korunması ilkesi ihlal edilmiş olmaktadır. Zira karşılıklı iştirakin oluştuğundan haberi olmayan üçüncü kişilerde, dışarıdan yeni sermaye gelmesi ile birlikte şirketin sermayesinde artış olduğu kanaati oluşabilir.

⁷³ MÜLAZIMOĞLU, Mehmet, Anonim Şirketler Hukukunda Sermayenin Korunması İlkesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 105-107.

⁷⁴ MÜLAZIMOĞLU, s. 188-189.

⁷⁵ OKUTAN NILSSON, Gül, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 2, C. 18, 2012, s. 256.

⁷⁶ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 256.

Ancak bu görünüşte gerçekleşen sermaye artışına güvenerek şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin durumunu ağırlaştırarak risk oluşturmaktadır. Bu durum TTK' nın 197. madde gerekçesinde sermayenin sulandırılması, köpük sermaye olarak ifade edilmektedir⁷⁷.

2. Şirket Yönetimi Açısından

Karşılıklı iştirak halindeki şirketler birbirlerinin sermaye paylarına sahip olmaktadır. Birbirlerindeki paylar iki şirketin de yönetim kurulu organı tarafından idare edilmektedir⁷⁸.

Karşılıklı iştirak miktarının artışı ile doğru orantılı olarak yönetim kurullarının diğer pay sahiplerine karşı gücü ve etkisi de artmaktadır. İştirak edilen şirketin genel kurulunda önemli konularda istediği yönde karar aldırma gücünü ve şirket yönetimini belirleme imkânını, iştirak eden şirketin yönetim kurulu elde etmektedir⁷⁹. Yönetim kurullarının elde ettiği bu güç, görünüşte artmış görünen getirdiği sermayeye bağlı olarak kazandığı pay sahibi haklarından kaynaklanmaktadır. Bu şirketlerdeki diğer pay sahiplerinin şirketin yönetiminde ve karar almasında sermaye paylarına karşılık söz sahibi olmasına engel olmaktadır⁸⁰. Bu durum ise yönetim kurullarının, kendi şirketlerine bağımlı olmasına ancak diğer pay sahiplerinden ayrılarak bağımsızlaşması yol açmaktadır⁸¹.

C. İştirak Oranlarının Hesaplanması

İki şirketin birbirlerinde pay sahibi olmaları halinde karşılıklı iştirak oluşmaktadır. Ayrıca TTK' nın 197. maddesinde karşılıklı iştiraktan söz edilebilmesi için bu şirketlerin birbirlerinde asgari %25 paya sahip olmasını gerektiği belirtilmektedir. %25'lik oran belirlenirken yalnızca sermaye payı dikkate alınmakta olup oy oranı gibi ölçütler bu kapsamda değerlendirilmemektedir⁸². İştirak eden şirketin sahip olduğu paylar hesaplanırken yalnızca kendisinin sahip olduğu paylar değerlendirilmemektedir. Kendi elinde bulundurduğu payların yanı sıra bağlı

⁷⁷ AKIN, s. 74.

⁷⁸ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 166.

⁷⁹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 166; EKECİK, s. 30.

⁸⁰ AKIN, s. 75.

⁸¹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 257.

⁸² PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 322.

şirketlerinin sahip olduğu paylar ve üçüncü şahısların iştirak eden şirket hesabına elinde bulundurduğu paylar da hesaba eklenmektedir⁸³.

TTK' nın 197. maddesinin atfı ile sermaye payları yüzde olarak hesaplanırken 196. madde uygulanmaktadır. Buna göre sermaye şirketindeki payının itibari değerleri toplamı, iştirak olunan şirketin sermayesine oranlanarak elde edilmektedir⁸⁴.

D. Türk Ticaret Kanunu' nda Düzenlenen Karşılıklı İştirak Türleri

1. Genel Olarak

Karşılıklı iştirak halinde bulunan şirketler arasında TTK m. 195 kapsamında bir hâkimiyet ilişkisinin bulunup bulunmamasına göre farklı karşılıklı iştirak türleri oluşmaktadır.

Hâkimiyet ilişkisi bulunmuyorsa Türk Ticaret Kanunu'nun 197 ve 201/I maddeleri uygulanarak "*basit karşılıklı iştirak*" ten; hâkimiyet ilişkisi bulunuyorsa Türk Ticaret Kanunu'nun 201/II ve anonim şirketlerde 379/V, 389, limited şirketlerde 612/IV, VI maddeleri uygulanarak "*nitelikli karşılıklı iştirak*" ten söz edilecektir⁸⁵.

2. Basit Karşılıklı İştirak

Basit karşılıklı iştirakte şirketler arasında hâkimiyet ilişkisi bulunmamaktadır. Buna ek olarak iki şirketin karşılıklı olarak birbirlerinin paylarının en az %25' ine sahip olmaları gerekmektedir⁸⁶. %25' lik bir oranın sınır olarak belirlenmesinin birtakım sebepleri bulunmaktadır. Bu oranda pay hakkı olanlar, şirketin alacağı kararlara etki edebilmektedir. Ayrıca bu oranda sermaye payı olan pay sahiplerinin şirketin almak istediği kararların alınmasına engel olma imkânı da bulunmaktadır. Örneğin esas sermayenin azaltılmasında sermayenin en az %75' i oranında çoğunluk, nama yazılı payların devrinin sınırlandırılmasına ilişkin esas sözleşme değişikliğinde toplam sermayenin %75' ini temsil eden pay sahiplerinin olumlu oyu aranmaktadır⁸⁷. Bunun gibi Türk Ticaret Kanunu'nun birçok maddesinde bu oranın işlevi görülmekte

⁸³ AKIN, s. 76; ALTAŞ s. 1050; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, 322.

⁸⁴ AYDIN, s. 217.

⁸⁵ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 257.

⁸⁶ GİRAY, s. 151; GÖKTÜRK, s. 41.

⁸⁷ AKIN, s. 78.

ve bu sayede %25 oranında payı bulunan pay sahibi, şirket faaliyetlerinde aktif olarak yer almaktadır.

Şirketlerin birbirlerindeki iştirak oranının %25' in altında olması durumu kanunumuzda herhangi bir yaptırıma bağlanmamıştır. Örneğin; A şirketi, B şirketinin sermayesinin %35' ine, B şirketi de A şirketinin sermayesinin %15' ine iştirak etsin. Bu durumda her ne kadar A şirketinin B şirketinde sahip olduğu sermaye oranı, TTK' nın 197. maddesinde belirtilen %25' lik oranın üstünde ise de B şirketinin A şirketindeki iştirak oranı bu sınırın altında kalması sebebi ile karşılıklı iştirak oluşmamaktadır.

Ancak iki şirketten birisi diğer şirkete hâkimse karşılıklı iştirak oranı %25' in altında olsa dahi kanunda buna hukuki sonuç bağlanmıştır. Böyle bir durumda TTK' nın 389. ve 612. maddeleri uygulanacaktır. Bununla birlikte karşılıklı iştirak halinin ve hâkimiyet ilişkisinin olmaması durumunu kanunumuz yasaklamayarak şirketlerin %25' in altında birbirlerinde pay sahibi olmalarını özgür bırakmıştır.

3. Nitelikli Karşılıklı İştirak

Şirketler arasında hem karşılıklı iştirak koşulları gerçekleştirilmiş hem de hâkimiyet bağı kurulmuş ise nitelikli karşılıklı iştirakten söz edilmektedir⁸⁸. TTK' nın 197. maddesinin üçüncü ve dördüncü cümlelerinde nitelikli karşılıklı iştirak düzenlenmektedir. Maddenin üçüncü cümlesi uyarınca karşılıklı iştirakin olduğu şirketlerden birisi diğer şirkete hâkimse; hâkimiyet tesis eden şirket hâkim, diğer şirket ise buna bağlı konumundadır. Karşılıklı iştirak halindeki şirketlerden sadece birinin hâkim konumda olması “*tek taraflı nitelikli karşılıklı iştirak*” olarak adlandırılmaktadır. Maddenin dördüncü cümlesinde karşılıklı iştirak durumunda olan şirketler birbirine hâkimse her iki şirketin de hem bağlı hem hâkim konumda olacağı ifade edilmektedir. Burada karşılıklı hâkimiyet ve iştirak oluşması nedeniyle “*çift taraflı nitelikli karşılıklı iştirak*” ten söz edilmektedir⁸⁹.

Nitelikli karşılıklı iştirakin varlığı için hâkimiyetin tespit edilmesi gerekmektedir. Hâkimiyet tespiti ise TTK m. 195' e göre yapılacak ve maddede sayılan hâkimiyet şekillerinin birinin gerçekleşmesiyle hâkimiyet ilişkisinin varlığı

⁸⁸ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 317.

⁸⁹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 259; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 654-655; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 320.

saptanmış olacaktır⁹⁰. Bu durumda şirketler arasında karşılıklı iştirak olsa dahi şirketler topluluğundaki hâkimiyet hükümleri uygulanacaktır.

TTK m. 195/II’ de “*Bir ticaret şirketinin başka bir ticaret şirketinin paylarının çoğunluğuna veya onu yönetebilecek kararları alabilecek miktarda paylarına sahip bulunması, birinci şirketin hâkimiyetinin varlığına karinedir*” hükmü yer almaktadır. Karşılıklı iştirak halindeki şirketlerden birinin, diğerindeki iştirak oranının örneğin %70 gibi yüksek bir oran olması hâkimiyetin varlığına dair karine teşkil etse de hâkimiyet hükümleri resen uygulanmayacaktır.

Maddede geçen payların çoğunluğu ifadesi, şirketin diğer şirketteki payının %50’nin üzerinde olmasını ifade etmektedir. Şirketlerin birbirlerindeki karşılıklı iştirak oranı %25-%50 arasında olsa da 195. maddedeki diğer hâkimiyet araçlarının gerçekleşmesi halinde yine nitelikli karşılıklı iştiraktan bahsedilecektir. Zira karşılıklı iştirak oranı hâkimiyet karinesi sınırının altında kalsa da alternatif yollarla hâkimiyet kurulmuş olmaktadır.

E. Karşılıklı İştirake Bağlanan Sonuçlar

1. Genel Olarak

Karşılıklı iştirakin sakıncalarının doğmasını önlemek amacı ile karşılıklı iştirake Türk Ticaret Kanunu’nda bazı sonuçlar bağlanmıştır. Şirketlerin karşılıklı iştirak oluşturmaları yasaklanmamış ya da geçersiz sayılmamış ancak caydırıcı yaptırımlar ile engel olunmaya çalışılmıştır⁹¹. TTK’ nın 201. maddesinde karşılıklı iştirake bağlanan sonuçlar düzenlenmektedir⁹². “Hakların Donması” başlığını taşıyan bu maddenin birinci fıkrası basit karşılıklı iştirak durumunda; ikinci fıkrası ise nitelikli karşılıklı iştirak durumunda uygulanmaktadır.

⁹⁰ OKUTAN NILSSON, Gül, Türk Şirketler Topluluğu Hukukunun Hedefleri Bakımından İşlevsel Bir İnceleme ve Özellikle Hâkim Şirketin Bilgi Alma Hakkı s. 35-37, Karşılaştırmalı Şirketler Topluluğu Hukuku 80. Yaş Gününde Prof. Dr. Ünal Tekinalp Saygı Konferansı, Okutan Nilsson, Gül, Ed., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Ağustos 2018, s. 41; GİRAY, s. 124; AYDIN, s. 211.

⁹¹ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 315-316.

⁹² **Türk Ticaret Kanunu m. 201** “(1) Bir sermaye şirketinin paylarını iktisap edip karşılıklı iştirak konumuna bilerek giren diğer bir sermaye şirketi, iştirak konusu olan paylardan doğan toplam oylarıyla diğer pay sahipliği haklarının sadece dörtte birini kullanabilir; bedelsiz payları edinme hakkı hariç, diğer tüm pay sahipliği hakları donar. Söz konusu paylar toplantı ve karar nisabının hesaplanmasında dikkate alınmaz. 389 ile 612 nci madde hükümleri saklıdır.

(2) Birinci fıkrafta öngörülen sınırlama, bağlı şirketin hâkim şirketin paylarını iktisap etmesi veya her iki şirketin birbirlerine hâkim olması hâlinde uygulanmaz.”

2. Basit Karşılıklı İştirake Bağlanan Sonuçlar

Hâkimiyet ilişkisi bulunmayan şirketler arasında birbirlerinin paylarına asgari %25 oranında iştirak bulunuyor ise basit karşılıklı iştirak oluşacaktır. TTK' nın 201. maddesinin birinci fıkrasında sermaye şirketinin paylarını elde ederek kasten karşılıklı iştirak konumuna giren bir sermaye şirketi bakımından kısıtlamalar ve müeyyideler düzenlenmektedir.

a. Kısıtlamaya Tabi Olan Şirket

Karşılıklı iştirak durumundaki sermaye şirketlerinin her ikisinin kısıtlamaya tabi olmayacağı TTK m. 201' den çıkarılmaktadır. Kısıtlamaya tabi olarak yaptırım uygulanacak olan şirket sadece kendisine iştirak etmiş olan şirkete, iştirak eden şirkettir. Ancak kısıtlayıcı yaptırımın uygulanabilmesi için ikinci iştirak eden şirketin ayrıca kendisine iştirak etmiş olan şirketin paylarını iktisap etmesi halinde karşılıklı iştirakin oluşacağını bilmesi gerekmektedir. Karşılıklı iştirak ve kısıtlamalar sadece sermaye şirketlerinin paylarının iktisabı durumunda uygulanacak, şahıs şirketlerine doğal olarak uygulanamayacaktır⁹³.

Bir örnek ile açıklayacak olursak A şirketinin, B şirketinin sermayesinin %30 oranında payına sahip olduğunu kabul edelim. B şirketi de A şirketinin kendisindeki bu payını bildiği halde A şirketinin paylarını iktisap ederek A şirketine %35 oranında iştirak etsin. Bu durumda kasten karşılıklı iştirakin doğmasına neden olan B şirketine kanunda öngörülen kısıtlamalar uygulanacaktır. İlk iştirak eden şirketin örnekte A şirketinin kısıtlamaya tabi tutulmamasının nedeni A şirketinin, kendisinin paylarının, ikinci iştirak eden şirket yani B şirketi tarafından iktisap edilmesinde A şirketinin söz hakkının bulunmamasıdır. Çünkü B şirketine payları devreden A şirketine pay sahibi olan kimseler olup şirketin kendisi devri gerçekleştirmemektedir. Bilerek karşılıklı iştirak durumu oluşturan şirketin kanunda öngörülen kısıtlamalara tabi olması hukuk güvenliği prensibi gereğince kanaatimizce yerinde bir düzenleme olmuştur.

Ancak ilk iştirak eden şirket; iştirak ettiği şirkete kendisine iştirak etmesini sağlamak üzere yönlendirmede bulunursa, bu yönde etkide bulunursa ya da bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında gerekeni yapmaz ise sebep olduğu karşılıklı

⁹³ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 319.

iştirakin sonuçları kendisi bakımından da geçerli olacak ve yaptırımlara tabi olacaktır. Ayrıca ilk iştirak eden şirket kendi paylarını karşılıklı iştirak oluşacağını bildiği halde kasten iştirak ettiği şirkete devredecek olursa bu takdirde yine karşılıklı iştirakin yaptırımları her iki şirket açısından uygulanacaktır⁹⁴.

TTK m. 201 uyarınca bir şirket karşılıklı iştirakin doğacağını bilerek, kendisine iştirak etmiş olan şirketin paylarını iktisap etmiş olması gerekmektedir. Başka bir ifade ile şirketin, kendisine iştirak etmiş olan şirketi bilmesi şartı aranmaktadır. Maddede geçen “bilme”; “bilebilecek durumunda olmak” şeklinde değil maddede de ifade edildiği gibi “bilerek” yani biliyor olmak şeklinde anlaşılmalıdır.

Bilme unsuru TTK m. 198 uyarınca yapılan bildirimle veya diğer yollarla gerçekleşebilmektedir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde detaylı olarak inceleyeceğimiz Türk Ticaret Kanunu’nun 198. maddesinde bildirim, ilan ve tescil yükümlülükleri düzenlenmektedir. Bu maddeye göre bir teşebbüs, bir sermaye şirketinin doğrudan ya da dolaylı olarak belirli oranlarda paylarını elde etmesi veya sahip olduğu payların bu oranların aşağısına düşmesi durumunda, buna ilişkin bilgiyi ilgili şirkete bildirmesi gerekmektedir. Ayrıca bu durumu ticaret siciline tescil ve ilan etmekle de yükümlüdür. Şirketin bildirmekle yükümlü olduğu yüzdelik oranlardan %25’lik oran karşılıklı iştirak açısından; %50’lik oran ise hâkimiyetin tespiti açısından önem taşımaktadır.

Şirket bildirim yükümlülüğünü zamanında yerine getirmesi halinde iştirak ettiği diğer şirket, 201. madde anlamında kendisine iştirak edildiğini öğrenmiş, bilmiş olmaktadır. Artık şirket bu durumu bilmediğini ileri süremeyecektir. Kendisine iştirak eden şirketin paylarını bilerek elde eden ve karşılıklı iştirake sebep olan şirket bazı yaptırımlarla karşı karşıya kalacaktır. İlk iştirak eden şirket ise kendisine yüklenen bildirimi yerine getirmesi nedeniyle TTK m. 201’ de öngörülen yaptırım uygulanmayacaktır⁹⁵. Ancak bunun istisnaları bulunmaktadır: ilk iştirak eden şirketin, iştirak ettiği şirketle karşılıklı iştirake ilişkin anlaşma yapması ve ilk iştirak eden şirketin kendisine ait olan payları iştirak ettiği şirkete satmasıdır. Bu

⁹⁴ GİRAY, s. 151-152.

⁹⁵ KÖK, İsmail, Şirketler Topluluğu, Banka ve Finans Hukuku Dergisi, C. 4, S. 15, 2015, s. 109; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 320; GİRAY, s. 152.

durumlarda ilk iştirak eden şirket bildirim yükümlülüğünü yerine getirmiş olsa bile 201. madde uyarınca sorumluluğu söz konusu olmaktadır.

İlk iştirak eden şirket, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmezse ve kendisine iştirak ederek karşılıklı iştiraki oluşturan şirketin bu durumu bildiğini diğer yollarla da kanıtlayamazsa karşılıklı iştirakin sonuçları ilk iştirak eden şirket bakımından uygulanacaktır. Ayrıca TTK m. 201’ de düzenlenen yaptırımların yanında TTK m. 198’de öngörülen yaptırımlar da uygulanacaktır.

TTK m. 198’ e göre bildirimin yapılmadığı ikinci şirket, karşılıklı iştirak konumunun oluşacağını diğer yollarla biliyor ve buna rağmen ilk şirkete iştirak ediyorsa kanunun 201. maddesinin yaptırımları ile karşılaşacaktır. Ayrıca ilk şirket, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle o da kanunun 198. Maddesi uyarınca pay sahipliği haklarından yoksun kalacaktır.

Şirketin kendi pay sahiplerinin kimler olduğu bilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda bu konuda basiretli tacir olması sebebiyle yükümlülüğü de bulunmaktadır. Ancak şirket, kendisinde kimin pay sahibi olduğunu hiçbir şekilde bilmeyerek karşılıklı iştirak oluşturma durumunda kanuni sınırlamalara tabi olmayacaktır. Örneğin şirketin hamiline yazılı pay senetleri devredilmiş ve şirkete TTK m. 198’ e göre bildirim yapılmamış ise şirket kendi paylarına kimlerin sahip olduğunu bilemeyebilir. Hamiline yazılı pay senetleri veya şirket belgelerindeki hile, hata gibi çok sınırlı hallerde sermaye şirketinin kendi pay sahiplerini bilmemesi söz konusu olabilir. Basiretli tacir olması nedeni ile bilmekle yükümlü olduğu kendi pay sahiplerini neden bilmediğini, ileri sürdüğü gerekçeleri şirketin ispat etmesi gerekmektedir. Dayandığı gerekçeleri ispat ettiği ve bu gerekçelerinin hukuken kabul edilebilir olması halinde TTK m. 201’ deki sınırlamalar kendisine uygulanmayacaktır. İspat edemediği takdirde şirketin paylardaki hakları kısıtlanacaktır⁹⁶.

b. Kısıtlamanın Kapsamı ve Sonuçları

i. Paylardan Doğan Hakların Donması

Kısıtlamaya tabi olan şirket karşılıklı iştirak konusu paylarından doğan haklarının yalnızca 1/4’ ünü kullanabilmektedir. Kalan 3/4’ ü paylarından doğan

⁹⁶ AKIN, s. 83.

haklarını TTK m. 201 uyarınca kullanamayacak, hakları donacaktır. Kullanılmayan 3/4' lük oran iştirak edilen payların tamamı üzerinden hesaplanmaktadır. Sahip olduğu karşılıklı iştirak konusu payların 3/4' ü elinde yokmuş gibi kabul edilmektedir⁹⁷.

Pay sahibinin donan bu hakları, paylarının devredilmesi halinde tekrar canlanacak, yeni devralan donmuş olan bu hakları kullanmaya devam edebilecektir. Payların 3/4' lük kullanılmayan kısmı toplantı ve karar yeter sayılarında dikkate alınmamaktadır. Karşılıklı iştirak eden şirketin pay oranı önemli değildir, hangi oranda iştirak edildiğine bakılmaksızın bu paylardan doğan hakların sadece 1/4' ünü kullanabilmektedir⁹⁸.

Örneğin A şirketi B şirketine %30 oranında iştirak etmiş ve B şirketine bu durumu bildirmiştir. B şirketi de A şirketinin %40 oranında payını iktisap etmiştir. B şirketi bu durumda bilerek karşılıklı iştirak oluşturmuş olduğundan TTK m. 201 çerçevesinde kısıtlamaya tabi olmaktadır. Bu nedenle B şirketi sahip olduğu %40 oranındaki payının dörtte biri %10' undan doğan haklarını kullanabilecektir. Geriye kalan %30 oranındaki payından kaynaklanan haklarını kullanamayacak, hakları donacaktır⁹⁹. Oy hakkı, tasfiye payı hakkı, kar payı hakkı gibi haklar donan pay sahipliği hakları arasında yer almaktadır.

ii. İmtiyazlı Paylar, Nisapların Hesabı ve Kar Payı Dağıtımı

Karşılıklı iştirak oluşturarak kısıtlamalara tabi olan şirket, sahip olduğu payların dörtte biri oranında pay sahipliği haklarını kullanabilmektedir. Bu kısıtlama birkaç istisna haricinde pay sahipliği haklarının tamamını içermektedir. Payların iktisap edildiği andan itibaren pay sahipliği hakları donmaktadır. Karşılıklı iştirak eden şirketin paylarını başkasına devretmesi ya da karşılıklı iştirak durumunun ortadan kalması ile donmuş olan paylar yeniden kullanılabilir.

Pay sahibi hakları donduğu için oy haklarını kullanamayacaklar ve bu paylar toplantı nisabında ve karar nisaplarında hesaba alınmayacaktır. Buna rağmen genel

⁹⁷ GİRAY, s. 152; AYDIN, s. 226.

⁹⁸ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 316; AYDIN, s. 227; ALTAŞ, s. 1056.

⁹⁹ AKIN, s. 84; OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 262; AYDIN, s. 226.

kurula katılarak oy kullanıldığı takdirde eğer karar bu payların oyları ile alınmışsa genel kurul kararının iptali istenebilmektedir.

Örneğin TTK m. 421/II uyarınca şirketin işletme konusunun tamamen değiştirilmesi kararı sermayenin tamamını oluşturan payların sahiplerinin oybirliği ile alınmaktadır. Böyle bir karar alınmak isteniyorsa ve kanunun 201. maddesinde düzenlendiği gibi iştirak konusu paylardan kaynaklanan pay sahipliği haklarının dörtte üçü donmuş ise bu durumda şirket paylarının tamamından donan paylar çıkarıldığında kalan payların tamamının olumlu oyu gerekmektedir. Sayısal olarak açıklayacak olursak A şirketinin toplam 200.000 payı olsun ve B şirketi bilerek karşılıklı iştirak konumuna girerek olarak A şirketinde %40 oranında 80.000 paya sahip olduğunu kabul edelim. Bu durumda B' nin A şirketindeki paylarından doğan pay sahipliği haklarının dörtte üçü olan 60.000' i donacak ve yalnızca dörtte biri olan 20.000'ini kullanabilecektir. A şirketinin genel kurul toplantı ve karar nisapları A şirketinin tamamını oluşturan 200.000 pay üzerinden değil, $(200.000 - 60.000 = 140.000)$ 140.000 pay üzerinden hesaplanacaktır. Oy birliğiyle karar alınması gereken konularda da 140.000 pay sahibinin olumlu oyu aranacaktır.

Pay sahipliği haklarından bir diğeri de kar payı alma hakkıdır. TTK m. 201'de ifade edildiği üzere bedelsiz pay edinme hakkı dışında diğer pay sahipliği haklarının tamamı donmaktadır. Bu nedenle kar payı alma hakkı da donmaktadır. Oy hakkında olduğu gibi iştirake konu paylarının 1/4 oranındaki kullanılabilir kısımdan kaynaklanan kar payını alabilmektedir. Geri kalan 3/4'lük kısımdan ise haklarının donması sebebi ile kar payı alamayacaktır. Şirket kar dağıtımını hesap ederken donan paylar hesap edilmemekte, yukarıdaki oy hakkında ilişkin örnekte olduğu gibi 140.000 pay üzerinden hesaplanmaktadır. Karşılıklı iştirak devam ettiği müddetçe kar payı alma hakkı da donacak, kullanılamayacaktır. Kısıtlamaların amacı karşılıklı iştirak nedeniyle doğan haksızlığı ortadan kaldırmak ve şirketleri karşılıklı iştirak oluşturma fikrinden caydırmaktır¹⁰⁰. Bu nedenle pay sahipliği haklarından donan dörtte üçlük kısma düşen kar payının ayrılarak karşılıklı iştirak hali sonlandıktan sonra pay sahibine verilmesi söz konusu değildir¹⁰¹.

¹⁰⁰ AYDIN, s. 227.

¹⁰¹ AKIN, s. 87.

iii. Yeni Pay Alma Hakkı

TTK m. 201' de bedelsiz payları edinme hakkının donmayacağı açıkça belirtilmektedir. Madde gerekçesinde iştirakin ekonomik kıymetine zarar vermemek amacıyla rüçhan hakkı ve bedelsiz payları iktisap hakkının istisna tutulduğu ve donan haklardan olmayacağı ifade edilmiştir.

Bu haklar, mülkiyet hakkının bir görünümü niteliğinde olup sermaye payının korunmasını sağlamaktadır¹⁰². Paylardan kaynaklanan rüçhan ve bedelsiz payları edinme hakları karşılıklı iştirak halinde bile kullanılabilir. Bu da bilerek karşılıklı iştirak oluşturma sonucu uygulanacak kısıtlamaların sınırının çizilmesini sağlamaktadır.

3. Nitelikli Karşılıklı İştirake Bağlanan Sonuçlar

Karşılıklı iştirak konumundaki şirketlerden birisi diğerine ya da ikisi de birbirine hâkimiyet kurmuş olması durumunda nitelikli karşılıklı iştirak hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. TTK m. 201/II fıkrasında nitelikli karşılıklı iştirak durumunda birinci fıkranın uygulanmayacağı ifade edilmiştir. Birinci fıkrasında ise sermaye şirketinin paylarını elde ederek kasten karşılıklı iştirak konumuna giren bir sermaye şirketi bakımından kısıtlamalar düzenlenmektedir. Nitelikli karşılıklı iştirakin varlığı halinde şirketler bakımında bu kısıtlamalar geçerli olmayacak ve karşılıklı iştirakle birlikte hâkimiyet ilişkisinin olması sebebiyle hâkimiyet hükümleri uygulanacaktır¹⁰³.

Kanunun 201. maddesinde, 389. ve 612. madde hükümlerinin saklı tutulduğu belirtilmiştir. Bu saklı tutulan maddelerde nitelikli karşılıklı iştirak durumunda öncelikle uygulanacak olan hâkimiyete bağlanan neticeler düzenlenmektedir¹⁰⁴. Ayrıca TTK m. 202 ve devamı maddelerinde düzenlenen hâkimiyet sonucu ortaya çıkan sorumluluk ve bilgi almaya, raporlamaya ve denetime dair maddeler de uygulanmaktadır.

¹⁰² TEKİNALP, Ünal Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 653; AKIN, s. 87.

¹⁰³ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 320; GÖKTÜRK, s. 42; ALTAŞ, s. 1057.

¹⁰⁴ GÖKTÜRK, s. 42.

a. Şirketin Kendi Payını Taahhüt Yasağının Uygulanması

TTK m. 388’ de anonim şirketin kendi paylarını taahhüt etmesi yasaklanmaktadır. Bu yasak bağlı şirketler bakımından da aynı maddenin dördüncü fıkrası uyarınca geçerli olmaktadır. Buna göre bağlı şirketlerin, hâkim şirketin paylarını taahhüt etmesi yasaktır¹⁰⁵. Madde gerekçesinde ifade edildiği üzere bu hükümlere aykırı davranılması halinde kanuna aykırılık nedeniyle taahhüt geçersiz olmakta ve taahhüt herhangi bir hukuki sonuç meydana getirmemektedir¹⁰⁶.

Bir şirketin sermaye artırımını yaparken kendi sermayesi için iştirak taahhüdünde bulunması kanunun yasakladığı taahhütlere örnek olarak gösterilebilir. Bu taahhüt sermayenin korunması ilkesine aykırılık teşkil edecektir. Zira şirketin, kendisinin sahip olduğu malvarlığını sermayesini arttırmak amacıyla tekrar kendisine getirmesi halinde aynı sermaye iki defa kullanılmış olacaktır¹⁰⁷. Bu sebeplerle şirketin kendi sermayesi için iştirak taahhüt etmesi yasaklanmıştır.

b. Şirketin Kendi Paylarını İktisabı İle İlgili Hükümlerin Uygulanması

TTK’ nın 379. maddesinin birinci fıkrası *“Bir şirket kendi paylarını, esas veya çıkarılmış sermayesinin onda birini aşan veya bir işlem sonunda aşacak olan miktarda, ivazlı olarak iktisap ve rehin olarak kabul edemez”* demektedir. Söz konusu maddenin beşinci fıkrasında ise maddede yer alan hükümlerin ana şirketin paylarının yavru şirket tarafından iktisabı durumu için de uygulanacağı ifade edilmektedir. Ana şirketin paylarının yavru şirkette iktisap etmesi durumu ile şirketin kendi paylarını iktisap etmesi durumunun kanun tarafından aynı kabul edildiği anlaşılmaktadır. Çünkü yavru şirket aracılığıyla ana şirket kendi paylarını iktisap etmiş olmakta ve iktisap ettiği oranda da kendi sermayesine iştirak etmiş olmaktadır¹⁰⁸.

Şirketin kendi paylarını ivazlı olarak iktisap edebilmesi kanunun 379. maddesinde öngörülen koşulların oluşmasına bağlıdır. Bu koşullar yavru şirket tarafından ana şirket paylarının iktisabı durumunda da aranmaktadır. İlk olarak

¹⁰⁵ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 264.

¹⁰⁶ Gerekeçe, m.388, s. 512-513.

¹⁰⁷ MÜLAZIMIĞLU, s. 110-111; OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 264.

¹⁰⁸ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 264.

şirketin iktisap edeceği kendi payları esas ya da çıkarılmış sermayesinin %10' unun üzerinde olmaması gerekmektedir¹⁰⁹. Bu oran hesaplanırken bağlı şirketin iktisap ettiği hâkim şirket payları da eklenmektedir. Maddede belirtilen koşullar sağlandığı takdirde şirketin kendi paylarını ivazlı olarak iktisap etmesinin hukuka uygun olduğu söylenebilecektir. Ancak koşullar oluşmadan iktisap edilmesi halinde payların altı ay içinde elden çıkarılması, bu mümkün değilse itfa edilmesi gerekmektedir. Bağlı şirket açısından da bu aranmakta; şartlara aykırı olarak bağlı şirket hâkim şirketin paylarını iktisap ederse iktisap ettiği bu payları elinden çıkarması icap gerekmektedir.

Şirketin kendi paylarını iktisap edebilmesi için Kanunun 379. maddesinde aranan koşulların istisnaları 382. maddede yer almaktadır. Bu istisnalar; sermayenin azaltılması, külli halefiyet gereği, kanuni olarak satın alma yükümü, bedellerin tamamı ödenmiş olması koşuluyla cebri icradan bir şirket alacağının tahsili amaçlanması ya da şirket menkul kıymetler şirketi olması durumlarıdır. Bu istisnalardan birinin varlığı halinde şirket 379. maddedeki şartlara tabi olmaksızın kendi paylarını iktisap edebilmektedir. Ancak bu iktisap şeklinde yine de iktisap edilen payların hâkim şirketin sermayesinin %10' unu geçmemesi şartı aranmaktadır¹¹⁰.

Şirketin iktisabı ivazsız olduğu takdirde şirket kendi paylarını serbestçe iktisap edebilmekte olup kanuni bir sınırlama bulunmamaktadır. TTK' nın 383. maddesinde öngörülen bu düzenleme yavru şirketin ivazsız iktisap edeceği ana şirket payları bakımından da kabul edilmiştir. Ancak 379. maddenin uygulanmasında olduğu gibi burada da iktisap edilen payların hâkim şirketin sermayesinin %10' unu geçmemesi şartının sağlanması gerekmektedir. %10' u geçen bölümün en geç üç yıl içinde elden çıkartılması gerekmektedir. Fakat elden çıkartılamıyor ise itfa edilmesi zorunlu tutulmuştur¹¹¹.

¹⁰⁹ SULU, Muhammed, Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Nisan 2019, s. 189.

¹¹⁰ GÖKTÜRK, s. 43.

¹¹¹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 265.

c. İktisap Edilen Paylardan Doğan Oy Hakları İle Buna Bağlı Hakların Donması

Hâkimiyet ilişkisinin bulunduğu nitelikli karşılıklı iştirak durumunda TTK m. 201’ deki yaptırımlar uygulanmayacak yerine ana şirket paylarının yavru şirket tarafından iktisap edilmesine ilişkin hükümler ve yaptırımlar uygulanacaktır. Örneğin; yavru şirketin sahip olduğu ana şirketteki payları eklenerek, ana şirketin kendi paylarını devralma sınırı %10’ luk oran hesaplanacak, yavru şirketin hâkim şirkette sahip olduğu paylarından kaynaklanan oy hakları ve buna bağlı haklar donacaktır.

Yavru şirketin ana şirketten pay iktisap etmesi durumu, kanun tarafından sanki ana şirketin kendi kendisinin paylarını iktisap etmiş gibi kabul edilmiştir. Bu nedenle yavru şirketin ana şirkette bulunan paylarına ilişkin yaptırım kanunda düzenlenmektedir. Yavru şirketin iktisap ettiği ana şirket paylarına ait oy hakları ve buna bağlı hakların donacağı TTK m. 389’ da ifade edilmektedir. Yavru şirketin ana şirkette iktisap ettiği paylar ana şirketin genel kurulunun toplantı nisabının hesabına katılmamaktadır¹¹².

Oy hakkının donması yaptırımı ile meydana gelebilecek olumsuzluklar engellenmeye çalışılmıştır. Zira bağlı şirket yönetim kurulu üyelerinin seçilmesinde, hâkim şirket belirleyici olmaktadır. Oy hakkının donması müessesesi olmasaydı bu durumda bağlı şirket yönetim kurulu üyeleri, hâkim şirket genel kuruluna katılarak pay sahibi konumunda oy kullanabilecekti. Kanun koyucu da bu sorunun ortaya çıkmaması için yavru şirketin sahip olduğu ana şirket paylarından kaynaklanan oy haklarının donması kuralını getirmiştir. Limited şirketler bakımından da 612. maddede anonim şirketeğine paralel düzenleme yer almaktadır¹¹³.

V. ŞİRKETLER TOPLULUĞU HUKUKUNDA HÂKİMİYETİN TESPİTİ

Türk Ticaret Kanunu’ nda şirketler topluluğu çerçevesinde şirketler arasında hâkimiyetin oluşması durumuna birçok sonuç bağlanmaktadır. Bu nedenle öncelikle hâkimiyetin oluşup oluşmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Kanunun 195.

¹¹² GÖKTÜRK, s. 42.

¹¹³ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, s. 265.

maddesinde bir ticaret şirketinin başka bir ticaret şirketi üzerinde hâkimiyetini kurabileceği çeşitli seçenekler düzenlenmiştir. Maddede geçen seçeneklerden birisinin oluşması halinde hâkimiyet tespit edilmiş olmaktadır. 195. maddede sayılan hâkimiyet tesis etme yöntemlerini; paya dayalı hâkimiyet, hâkimiyet sözleşmesiyle hâkimiyet ve başka yollarla hâkimiyet olarak üç kategoriye ayırabilmek mümkündür.

A. Paya Dayalı Hâkimiyet

1. Genel

TTK m. 195/1,a bendinde paydan doğan haklar sayesinde hâkimiyetin kurulmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir. Buna göre ticaret şirketi başka bir ticaret şirketinin; oy haklarının çoğunluğunu elinde bulundurursa veya şirket sözleşmesi gereğince yönetim kuruluna üye seçme hakkına sahip olup bu seçme hakkı kurulda karar alabilecek çoğunluğu sağlıyorsa ya da bir sözleşmeden kaynaklanarak sadece kendisi veya diğer pay sahipleri yahut ortakları ile birlikte oy haklarının çoğunluğunu sağlıyorsa hâkimiyet ilişkisinin kurulduğu kabul edilecektir. Ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketi üzerinde bu hâkimiyet araçları vasıtasıyla doğrudan olduğu gibi dolaylı olarak da hâkimiyet kurabilecektir¹¹⁴. Maddede sayılan hâkimiyet kurma yöntemlerinden yalnız birisi gerçekleşmiş olsa dahi hâkimiyet ilişkisinin olduğu kabul edilecek ve şirketler topluluğuna dair hükümlere tabi olacaktır¹¹⁵. Ayrıca ilgili maddede oy haklarının, yönetim organı üyelerinin çoğunluğu ve oy sözleşmeleri ile elde edilen çoğunluk hâkimiyet aracı olarak ifade edilmiş ancak sermaye çoğunluğuna sahip olunması hâkimiyet aracı olarak kabul edilmemiştir¹¹⁶.

TTK m. 195/II' de ise bir karineye yer verilmiştir. Buna göre ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin paylarının çoğunluğuna ya da yönetebilecek kararları alınmasını sağlayacak oranda paylarına sahip olduğu takdirde birinci şirket tarafından hâkimiyetin tesis edildiği karine olarak kabul edilmektedir. Ancak karine olması sebebi ile her ne kadar pay çoğunluğuna sahip olsa veya şirketi yönetebilecek kararları alabilecek kadar payları elinde bulundursa da aksi ispat edilerek

¹¹⁴ ÇETİNER, Selma / BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru, Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 276.

¹¹⁵ TEKİNALP, Kontrol İlkesi, s. 1551; AYDIN, s. 211; ALTAŞ, s. 1034; EKECİK, s. 25.

¹¹⁶ AYDIN, s. 211.

hâkimiyetin oluşmadığı ileri sürülebilmektedir¹¹⁷. Bununla beraber TTK m. 195/I,a bendinde sayılanlar kesin karine niteliğinde olup bu varsayımların varlığı halinde hâkimiyetin kurulduğu doğrudan kabul edilmektedir. Dolayısıyla a bendinde gösterilen varsayımların gerçekleşmesi durumunda hâkimiyetin tesis edilmediği iddiasında bulunulamayacaktır¹¹⁸.

2. Oy Haklarının Çoğunluğuna Sahip Olma

a. Genel Olarak

TTK m. 195' te bir ticaret şirketinin, diğer bir ticaret şirketinin doğrudan ya da dolaylı olarak oy haklarının çoğunluğuna sahip olması halinde aralarında hâkimiyet ilişkisinin kurulduğu kabul edilmiştir.

Kanunda sahip olunması gereken oy haklarının rakamsal bir oranı gösterilmemektedir. Ancak hâkimiyetin varlığının tespiti hususuna ilişkin hükümlerle birlikte değerlendirildiğinde oy haklarının çoğunluğu ifadesi; şirket yönetimini belirleyebilecek, temel kararların alınmasını sağlayabilecek miktarda oy hakları anlamına gelmektedir. Bu nedenle oy haklarının salt çoğunluğuna sahip olunması her zaman hâkimiyetin varlığını göstermemektedir. Zira karar alınması için özel bir nisap aranması halinde salt çoğunluğa sahip olunması hâkimiyetin oluştuğunu söylemek için yeterli olmayacaktır. Kısaca ifade edilecek olursa şirket yönetiminde temel kararların alınmasını sağlayacak oranda oy hakkına sahip olunması hâkimiyet varsayımı için önem taşımaktadır¹¹⁹. Örneğin genel kurulda bilançonun onaylanması, yönetim kurulu üyelerinin seçimi, denetçilerin seçimi gibi bağlı şirketin faaliyet konusuna dair ana konularda karar alınmasını sağlayabilecek çoğunlukta oy hakkına sahip olunması hâkimiyetin belirlenmesi açısından önemli olmaktadır. Esas sözleşme değişikliği, birleşme bölünme, pay devri gibi konularda karar alınması şirket yönetimi açısından mühim olmadığından bu konularda ağırlaştırılmış özel nisap öngörülmesi olsa da hâkimiyetin tespiti değerlendirmesini etkilememektedir¹²⁰.

¹¹⁷ ÇETİNER / BOZKURT YÜKSEL s. 276; ALTAŞ, s. 1041-1042.

¹¹⁸ Gerekçe, m. 195, s. 326; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 309; TEKİNALP, Kontrol İlkesi, s. 1551.

¹¹⁹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 105; ATAKAN, s. 104; AYDIN, s. 213.

¹²⁰ AKIN, s. 90.

Ayrıca temel konular hakkında karar alınırken etkin olabilme imkânının var olması hâkimiyetin oluştuğunu söylemek için yeterlidir. Hâkimiyetin varlığı bakımından ayrıca bu imkânın kullanılması şartı aranmamaktadır.

b. Oy Oranının Hesaplanması

TTK m. 196' da düzenlenen pay ve oy miktarlarının hesaplanması hâkimiyetin tespitinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca maddedeki hesaplama metodu emredici nitelikte olduğundan taraflar başka bir hesap metodu kararlaştıramamaktadır.

Kanunun 196. maddesinin ikinci fıkrası *“Bir ticaret şirketinin bir sermaye şirketindeki oy hakkının yüzdesi, ticaret şirketinin o sermaye şirketinde sahip bulunduğu paylardan doğan kullanılabilen oy haklarının toplamının, sermaye şirketindeki kullanılabilir tüm oy haklarının toplamına oranlanmasıyla bulunur. Hesaplama, sermaye şirketinin hem kendi hem de onun hesabına alınmış olup da üçüncü kişilerin elindeki paylarından doğan oy hakları düşülür”* demektedir.

Maddede oyda imtiyazlı paylar ve kullanılabilir oylara vurgu yapılmaktadır. Oy imtiyazı bulunan paylardan kaynaklanan oy hakları toplam oy sayısının bulunmasında eklenerek iştirak eden ve iştirak edilen şirket bakımından hesap yapılmaktadır¹²¹. Mahkeme tarafından verilen tedbir kararı, kanunun 436. Maddesinde düzenlenen oydan yoksunluk veya 198. Maddesinde yer alan hakların donması gibi nedenlerle oyların kullanılmadığı durumlar bulunmaktadır. Bu durumlarda paylardan doğan oylar kullanılabilir olmadığından hesaba katılmayacaktır¹²².

i. İştirak Eden Şirketin Oy Oranının Hesaplanması

İmtiyaz, Türk Ticaret Kanunu'nun 478. maddesine göre kar payı, oy hakkı, rüçhan gibi haklarda paya verilen üstün hak ya da kanunda düzenlenmemiş yeni bir pay sahipliği hakkıdır. İmtiyaz ilk esas sözleşmeyle getirilebileceği gibi esas sözleşme değiştirilerek de getirilebilmektedir. Ayrıca imtiyaz paylara tanınabilirken kişilere tanınamamaktadır.

¹²¹ GİRAY, s. 131; KÖK, s. 101-102.

¹²² ALTAŞ, s. 1049; GİRAY, s. 132; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 325; ÜNLÜ, Ufuk, Şirketler Topluluğunda Pay/Oy Oranlarının Hesaplanması, Bildirim, Tescil ve İlan Yükümlülükleri, Legal Mali Hukuk Dergisi, C. 12, S. 144, 2016, s. 3538-3539.

Eşit itibari değere sahip paylara değişik sayıda oy hakkı verilmesi oyda imtiyazdır. TTK m. 478 uyarınca oyda imtiyaz ile bir paya en fazla on beş oy hakkı tanınabilir ve esas sözleşme değişikliğinde, ibra ve sorumluluk davasının açılması kararlarında oyda imtiyaz hakkı kullanılamamaktadır. Pay sahibinin oy oranı hesaplanırken sahip olduğu imtiyazlı paylar da eklenmektedir. Bu sayede hâkimiyet tespiti yapılırken gerçeğe uygun sonuç alınmaktadır¹²³.

Hâkimiyetten söz edilebilmesi için iştirak edilen şirkette sahip olunan oyların bir düzenleme sebebiyle sınırlandırılmamış olması önemlidir. Örneğin, TTK m. 436'da pay sahibinin kendisi, aile çevresi, ortak olduğu ya da hâkimiyetinde olan şirketlerle ilgili karar alınacağı takdirde oy kullanamayacağı düzenlenmektedir. Bu hükümle şirket menfaati üstün tutularak korunmaya çalışılmıştır. Aslında pay sahibinin oy hakkına getirilen kısıtlama geçici nitelikte ve yalnızca ilgili konuya ilişkin olduğundan diğer konular hakkında oy kullanabilmektedir.

Menfaat çatışmasının olduğu konularda pay sahibinin oy hakkını kullanamaması şirket üzerinde hâkimiyet kurmasına bazı durumlarda engel olabilmektedir. Bunun değerlendirmesinde ise menfaat çatışması olarak kabul edilen konun genişliği ile şirket faaliyetleri belirleyici olmaktadır¹²⁴. Menfaat çatışmasının olduğu konu geniş yorumlanırsa ya da şirket faaliyetlerinin önemli kısmı maddede sayılan kişilerle sağlandığı takdirde pay sahibinin şirket üzerindeki hâkimiyeti oldukça fazla etkilenecek ve belki hâkimiyeti tamamen kaybetmesi söz konusu olacaktır¹²⁵. Fakat bu şekilde pay sahibi oy hakkına dayalı hâkimiyet kuramasa da diğer yöntemlerle hâkimiyet tesis etmesi her zaman mümkündür.

TTK m. 436/II uyarınca şirket yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin karar alınacağı takdirde yönetim kurulu üyeleri ve yönetimde görevli imza yetkisi bulunanlar kendilerine ait paylara dayalı olarak oy hakkı kullanamamaktadır. Oy kullanılamayan durum şirket yönetimi ve faaliyetleriyle ilgili olmayıp yalnızca ibraya ilişkin olduğundan hâkimiyetin tespitinde bu durumun bir etkisi olmamaktadır. Bu nedenle ikinci fıkradaki oydan yoksunluk hali hâkimiyetin tespiti bakımından kullanılabilir oy kapsamında yer almaktadır.

¹²³ ALTAŞ s. 1042.

¹²⁴ AKIN, s.94.

¹²⁵ AKIN, s. 94.

TTK m. 198/I' de bir teşebbüs, bir sermaye şirketinin paylarına belirli oranlarda paylarına sahip olduğunda ya da payları bu oranların aşağısına düştüğünde mevcut durumu sermaye şirketine ve yetkili diğer makamlara bildirmekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir¹²⁶. Bunun yanında teşebbüsün ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ve yöneticileri; kendilerinin, eşlerinin, velayetlerinde bulunan çocuklarının ve bunların sermayelerinin en az yüzde yirmisine sahip bulundukları ticaret şirketlerinin o sermaye şirketindeki paylarıyla ilgili bildirimde bulunmaları gerekmektedir. Maddenin ikinci fıkrası uyarınca da birinci fıkra da yer alan bildirim ile tescil ve ilan yükümlülüğü yerine getirilmedikçe ilgili payların oy hakkı, diğer haklarla birlikte donmaktadır¹²⁷.

TTK m. 198 kapsamında donan oy hakları, pay ve oy oranlarının hesaplanmasında kullanılamayan oy olarak değerlendirilerek dikkate alınmayacaktır. Oy hakkı donan pay sahibinin yükümlülüğünü yerine getirmesiyle yeniden oy hakkını kullanabilmesi durumu, pay sahibinin iradesini öne çıkarmaktadır. Ancak her ne kadar oy hakkının donması yaptırımı pay sahibinin kusuru ya da iradesiyle gerçekleşse de oy oranlarının hesaplanmasında bunun bir önemi olmayıp TTK m. 196 kapsamında donan oy hakları hesaba katılmayacaktır¹²⁸. Bununla birlikte çalışmamızın üçüncü bölümünde daha detaylı ele alındığı üzere TTK m. 198' e bağlı donma yaptırımının uygulanma süresinde pay sahibinin iradesinin esas alınması sebebiyle kanaatimizce pay sahibinin donmuş olan paylarının da oy hakkı hesaplanırken eklenmesi daha yerinde olacaktır. Zira bu payların dâhil edilmemesi, hâkimiyetin tespitini engelleyebilecektir.

TTK m. 435' de oy hakkının, payın kanunen ya da esas sözleşme ile belirlenen en az miktarın ödenmesiyle doğacağı ifade edilmektedir. Bu asgari miktar ödenmediği zaman paylardan kaynaklanan oy hakkı kullanılamayacak ve 196. maddedeki kullanılamayan oylar kapsamında kalacaktır.

TTK' nın 434. maddesinin ikinci fıkrasında her pay sahibinin en az bir oy hakkının olduğu ancak birden çok paya sahip olan pay sahiplerine tanınacak oy sayısı esas sözleşme ile sınırlandırılabilceği ifade edilmektedir. Esas sözleşmede böyle bir sınırlandırma bulunması halinde bunlar, TTK m. 196' ya göre

¹²⁶ GÖKTÜRK, s. 40-41.

¹²⁷ GÖKTÜRK, s. 40.

¹²⁸ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 703-704; AKIN, s. 97.

kullanılmayan oy olarak değerlendirilecektir ve iştirak eden şirketin oy oranı hesabına katılmayacaktır.

Diğer bir husus da karşılıklı iştirake ilişkin TTK' nın 201. maddesinde yer almaktadır. Buna göre sermaye şirketi, diğer bir sermaye şirketinin paylarını iktisap ederek karşılıklı iştiraki kasten oluşturursa iştirake konu paylara dayanan toplam oylarının ve diğer pay sahipliği haklarının yalnızca 1/4' ünü kullanabilmektedir. Oy hakları donduğu için hâkimiyetin tespitine dair yapılan oy oranında da donan paylar hesaba katılmayacaktır¹²⁹.

Değinilmesi gereken başka bir durum ise iştirak eden şirketin dolaylı hâkimiyetinden kaynaklanan oylardır. İştirak eden şirket, iştirak edilen şirkette belirli oranda paya sahip olmakta ve bu paylardan doğan oy hakları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra iştirak eden şirketin hâkim konumunda olduğu kendisine bağlı olan bir şirket de, iştirak edilen şirkette pay sahibi olabilir. Bu durumda bağlı şirketin iştirak edilen şirketteki oy oranı, hâkim konumunda olan şirketin oy oranına eklenecektir. Zira iştirak eden şirketin dolaylı hâkimiyetini kullanarak yönlendirmede bulunması mümkündür. Bu durumda bağlı şirket yapılan yönlendirme doğrultusunda oy hakkını kullanacak ve özgür bir irade ortaya koyamayacaktır. Aynı sebep nedeniyle iştirak eden şirket hesabına alınmış üçüncü kişilerin, iştirak edilen şirkette bulunan payları da iştirak eden şirketin paylarına eklenerek oy oranı hesaplanacaktır¹³⁰.

ii. İştirak Edilen Şirketteki Oyların Hesaplanması

İştirak edilen şirketin oy haklarının tamamı hesap edilirken; şirketin kendi veya onun hesabına alınmış olup üçüncü kişilerin sahip olduğu paylardan kaynaklanan oy haklarının, toplam oy hakkında çıkartılacağı TTK' nın 196. maddesinde ifade edilmektedir. İştirak edilen şirkette hâkimiyetin var olup olmadığının tespitinde iştirak eden şirketin oy oranı belirleyici olduğundan bu düzenleme önem kazanmaktadır.

Örneğin A şirketi, B şirketinde %48 oranında pay ve bundan doğan oy hakkına sahiptir. Bu durumda B şirketindeki oyların tamamı %100 olarak kabul edildiği için A şirketinin hâkimiyet tesis edemediği söylenebilecektir. Ancak TTK m.

¹²⁹ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 704.

¹³⁰ AKIN, s. 99.

196 göz önüne alındığında B şirketinin %10 oranında kendi payını iktisap ettiği dikkate alınacak ve B şirketinin oy haklarının tamamının %100 değil, %90 olduğu ortaya çıkacaktır. Zira B şirketi %10' luk bir oranda kendi paylarını iktisap etmesi nedeniyle bu paydan doğan oy hakkı donduğu için kullanılabilir nitelikte değildir. Mevcut durumda ise B şirketinin kullanılabilir oylarının, tüm oylara oranı %90 olduğunda A şirketi sahip olduğu %48 oy oranı ile hâkimiyeti tesis etmiş olacaktır¹³¹.

iii. Hâkim Şirketteki Oy Oranının Hesaplanmasına İlişin Hususlar

TTK m. 389' da hâkim şirketin toplantı nisabının hesabına ilişkin bir düzenleme yer almaktadır. Bir anonim şirketin iktisap ettiği kendi payları ve bağlı şirketin iktisap ettiği hâkim şirket payları hâkim şirket genel kurulunda toplantı nisabının hesaplanmasında eklenmemektedir. Şirketin iktisap ettiği kendi paylarından kaynaklanan pay sahipliği haklarından bir tanesini dahi şirket kullanamayacaktır. Ancak şirketin devraldığı kendi bedelsiz paylarının iktisabı bunun dışında tutulmuş ve bu payların şirket tarafından iktisabına izin verilmiştir. Bununla birlikte iktisap edilen bu bedelsiz paylar da şirkete pay sahipliği hakkı vermemektedir.

Yine aynı maddede bağlı şirket tarafından iktisap edilen hâkim şirket paylarından doğan oy hakları ve buna bağlı hakların donacağı belirtilmektedir. Bu hüküm karşılıklı iştirak hükümleriyle ilişkilidir. Bağlı şirkete getirilen kısıtlama hâkim şirkete uygulanacak kısıtlamaya göre daha sınırlıdır. Zira hâkim şirketin kendi paylarını iktisap etmesi halinde bu paylardan doğan pay sahipliği haklarının tamamı donarken, burada yani bağlı şirketin iktisap ettiği hâkim şirket paylarından kaynaklanan pay sahipliği haklarından yalnızca oy hakkı ve oy hakkına bağlı haklar donmaktadır.

Limited şirkette ise TTK' nın 612. maddesi uygulanacaktır. Maddenin dördüncü fıkrasına göre şirketin iktisap ettiği kendi esas sermaye paylarından doğan oy hakları ve buna bağlı hakları donacaktır. Bağlı şirketin, hâkim şirket paylarını iktisap etmesi halinde de hükmün altıncı fıkrası uyarınca bu düzenleme uygulanacaktır. Limited şirketlerde bağlı şirket tarafından hâkim şirket paylarının iktisap edilmesi durumunda bu paylardan doğan oy haklarıyla buna bağlı hakların donacağına ilişkin düzenleme anonim şirketteki TTK m. 389 hükmüne benzerken

¹³¹ AKIN, s. 100.

şirketin kendi paylarını iktisap etmesi durumunda anonim şirketten farklılık göstermektedir.

TTK' nın 379. maddesine göre bir şirket kendi paylarını, esas ya da çıkarılmış sermayesinin %10'unun üzerinde yahut bir işlem sonunda bu oranı geçecek miktarda ivazlı olarak iktisap ve rehin kabul edememektedir. Bu hüküm bağlı şirket tarafından hâkim şirket paylarının elde edilmesi durumu için de uygulanmaktadır. Hem şirketin kendi paylarını iktisabında hem de bağlı şirketin hâkim şirket paylarını iktisabında; ivazlı iktisaplar açısından şirketin bedellerinin tümü ödenmiş olan paylarının %10'una kadar iktisap edebilme sınırı bulunuyorken, ivazsız iktisaplar açısından hiç bir sınırlama bulunmamaktadır.

Ayrıca bu %10 oranında ivazlı iktisap edilebilmesi için birtakım koşulların sağlanması gerekmektedir. Birincisi, Türk Ticaret Kanunu'nun 379. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca genel kurulun en fazla beş yıl geçerli olmak üzere yönetim kuruluna vereceği yetkide; iktisap yahut rehin olarak kabul edilecek payların itibari değerleri ve bunların toplamı ile söz konusu edilecek paylara ödenebilecek bedelin alt ve üst limiti gösterilmesi gerekmektedir. İkincisi iktisap edilecek payların bedelleri çıkarılır. Ardından kalan şirket net aktif en az esas ya da çıkarılmış sermaye ile kanun uyarınca ve esas sözleşme uyarınca dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçelerin toplamı kadar olması gerekmektedir (TTK m. 379/III). Üçüncüsü ise şirket iktisap ettiği kendi payları için iktisap değerlerini karşılayan tutarda yedek akçe ayırması gerekmektedir (TTK m. 520/I). Sayılan şartlar hâkim şirket paylarının bağlı şirket tarafından iktisap edilmesi durumunda da gerçekleşmiş olmalıdır.

TTK' nın 379. maddesine aykırı olarak payların iktisap edilmesi halinde kanunun 385. maddesi uyarınca iktisap tarihinden itibaren en geç altı ay içinde elden çıkartılması gerekmektedir. Eğer bu sürede elden çıkartılmamışsa bu paylar sermayenin azaltılması yöntemi ile hemen ortadan kaldırılmaktadır. Bahsedilen şartlar yerine getirilmiş ancak %10 oranının üstünde bir pay iktisabı yapılmış ise yine altı ay içinde %10 oranına indirilmesi gerekmektedir. Hâkim şirketin kendi payları, hâkim şirket adına iktisap edilmiş olup da üçüncü şahısların elinde bulunan paylar, bağlı şirketin iktisap ettiği paylar %10' luk oran hesabına katılmaktadır¹³².

¹³² AKIN, s. 105-106.

Anonim şirketin kendi paylarını taahhüt etmesi, üçüncü kişinin ya da bağlı şirketin kendi adına ancak şirket hesabına olan şirketin payını taahhüt etmesi de şirketin kendi payını taahhüt etmesi olarak kabul edildiğinden yasaktır. Bu husus TTK' nın 388. maddesinde açıkça ifade edilmiştir. Şirketin kendi payını taahhüt etmesi sermayesine aykırılık teşkil etmektedir. Zira kendi paylarını taahhüt ettiği takdirde şirket sermayesi olduğundan daha çok görünecektir. Kendi paylarına taahhüt yasağına uyulmaması halinde taahhüt geçersiz olacak ve şirket açısından hukuki sonuç doğurmayacaktır. Fakat bu payları kuruluştaki kurucuların, sermaye artırımında ise yönetim kurulu üyelerinin taahhüt ettiği kabul edilecek, kusurları bulunmadığını ispatlayamamaları halinde de pay bedellerinden yönetim kurulu üyeleri ya da kurucular sorumlu olacaktır (TTK m. 388/III). TTK m. 388/ I, III ve IV. fıkraları hâkim şirketin paylarını taahhüt eden bağlı şirketlere de uygulanmaktadır.

3. Şirket Esas Sözleşmesine Dayalı Olarak Şirket Yönetimini Belirleme Hakkına Sahip Olma

TTK m. 195/ I, a-2 hükmü uyarınca bir ticaret şirketinin şirket esas sözleşmesi uyarınca başka bir ticaret şirketi üzerinde hâkimiyet tesis etmesi mümkündür. Şirket esas sözleşmesinde verilen imtiyaz sayesinde azınlık, şirketin yönetim organında karar alabilecek sayıda üyenin seçimini yapabilmektedir. Pay sahiplerine verilen bu yetkiye yönetimde imtiyaz denir. Bu hak şirket esas sözleşmesinde tanındığı takdirde madde kapsamında hâkimiyet oluşmaktadır. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da yönetimde imtiyaz yetkisi pay sahibine yönetici olma yetkisi değil, karar almaya yetecek çoğunlukta yönetim organına üye seçme hakkı vermektedir¹³³.

Şirket esas sözleşmesinde yer alan hükme dayanarak şirket yönetimini belirleme imkânını elinde bulundurması hâkimiyet ilişkisinin kurulduğuna dair kesin karene oluşturmaktadır. Bu karinenin aksi ispatlanamamaktadır¹³⁴. Azınlık içerisinde de yönetim organını belirleme hakkına sahip olacakların birtakım özellikleri taşıyan pay sahipleri olarak saptanmış olması gerekmektedir. Zira şans eseri bir azınlığı

¹³³ TEKİNALP, Kontrol İlkesi, s. 1555; GİRAY, s. 129.

¹³⁴ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 705; OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu, s. 92.

oluşturan bazı pay sahiplerinin hâkimiyet oluşturmaları kontrol ilkesi kapsamında mümkün olmamaktadır¹³⁵.

4. Bir Sözleşmeye Dayalı Olarak Oy Haklarının Çoğunluğunu Oluşturma

TTK' nın 195/I, a-3 hükmüne göre bir ticaret şirketi başka bir ticaret şirketinin, kendi oy haklarına ek olarak bir sözleşme sayesinde tek başına veya diğer pay sahipleri yahut ortaklarla beraber oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyor ise hâkimiyetin varlığından söz edilecektir. Aksi ispat edilemeyecek bir varsayım olarak düzenlenmiştir.

Pay sahipleri bir araya gelerek bir sözleşme yapabilirler ve bu sözleşmeyle şirketteki oy haklarının çoğunluğuna sahip olarak hâkimiyet kurabilirler. Sözleşmenin taraftarlarını oluşturan pay sahipleri oy haklarını kullanırken birlikte hareket edeceklerini sözleşmede taahhüt etmektedirler. Pay sahiplerinin birlikte yaptığı sözleşmeden madde gerekçesinde ifade edildiği üzere oy sözleşmeleri anlaşılması gerekmektedir¹³⁶. Oy sözleşmesinin yazılı yapılmış olması şart değildir. Oy sözleşmesinde pay sahiplerinin oy haklarını hangi koşullarda, ne yönde ve nasıl kullanacaklarının, sözleşmenin getirdiği hak ve yükümlülüklerin açıkça düzenlenmiş olması gerekmektedir. Oy sözleşmesine göre verilmiş olan oylar saptanırken belirli bir pay sahibinin iradesine uyulmuşsa bu pay sahibi hâkim şirket konumunda olmakta; kararın birlikte alınması halinde ise birlikte hâkimiyet oluşmaktadır¹³⁷.

5. Pay Çoğunluğu ile Hâkimiyet

Türk Ticaret Kanunu'nun 195. maddesinin birinci fıkrasında kanuni varsayım kabul edilirken ikinci fıkrasında ise bir karine öngörülmektedir. İkinci fıkra uyarınca bir ticaret şirketi diğer ticaret şirketinin paylarının çoğunluğuna ya da onu yönetebilecek kararları alabilecek çoğunlukta paylarına sahip olması birinci şirketin hâkimiyetinin oluştuğuna karinedir¹³⁸.

¹³⁵ AKIN, s. 107.

¹³⁶ Gerekçe, m. 195, s. 326.

¹³⁷ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 645-646; ATAKAN, s. 108-109; AKIN, s.110; BİLGE, s. 10-14.

¹³⁸ EMİNOĞLU, Kurumsal Yönetim, s. 161-162; GİRAY, s. 127; AYDIN, s. 212.

a. Payların Çoğunluğuna Sahip Olma

Bir şirketin paylarının çoğunluğuna sahip olan başka bir şirket aksi ispat edilmedikçe hâkim şirket olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte payların çoğunluğunu elinde bulunduran şirket hâkimiyet tesis etmediğini ispat ederse hâkim şirket olmanın getirdiği hak ve yükümlülöklere tabi olmayacaktır.

Şirket paylarının çoğunluğuna sahip olunması hâkimiyet karinesi için tek başına yeterli olmayıp ayrıca birinci fıkrada öngörölen oyların çoğunluğuna sahip olunması gerekmektedir. Zira kanun gerekçesinde belirtildiği üzere sermaye çoğunluğu, oyda imtiyaz hakları ve yönetim organındaki çoğunluk tarafından etkisizleştirilebilir¹³⁹. Ayrıca anonim şirketin payları borsada işlem görüyor ise az gibi görönen pay sahipliği oranlarıyla da (örneğin %20 ile) paylar halka yayıldığından hâkimiyet tesis edebilmektedirler¹⁴⁰. Örneğin Türk Ticaret Kanunu'nun 360. maddesine göre belirli grup pay sahiplerine, azınlığa yönetim kurulunda temsil edilme hakkı esas sözleşme ile tanınmış ya da oyda imtiyazlı paylar mevcut olabilir. Bu gibi durumlarda her ne kadar şirket paylarının çoğunluğuna sahip olunsa da oy çoğunluğuna sahip olamaması ve sonuç olarak şirket yönetimine etki edememesi nedenleriyle hâkimiyet oluşmayacaktır¹⁴¹. Bu sebeplerle sermaye çoğunluğu hâkimiyetin oluştuğunu kesin olarak göstermediğinden kanunda aksi ispat edilebilir bir karine olarak düzenlenmiştir¹⁴².

Pay oranının nasıl hesaplanacağı TTK' nın 196. maddesinde gösterilmektedir. Buna göre pay sahibinin şirkette bulunan paylarının itibari değeri toplanır ve ortaya çıkan toplam sonuç iştirak olunan şirketin sermayesine oranlanır. Elde edilen bu oran pay sahibinin pay oranını gösterecektir. Ayrıca iştirak edilen sermaye şirketinin kendi payları, onun hesabına alınmış ancak üçüncü kişilerin sahip olduğu payları o şirketin esas ya da çıkarılmış sermayesinden çıkartılarak hesap yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte pay sahibi şirketin payları hesaplanırken ona bağlı

¹³⁹ Gerekçe m. 195, s. 326.

¹⁴⁰ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 310; GİRAY, s. 127; AYDIN, s. 212.

¹⁴¹ ATAKAN, s. 144; ALTAŞ, s. 1043; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 310.

¹⁴² TEKİNALP, Kontrol İlkesi, s. 1556; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 310; ALTAŞ, s. 1036; GİRAY, s. 128; AKIN, s.111.

olan şirketlerin ve onun hesabına alınmış ama üçüncü kişilerin sahibi olduğu paylar hesaba eklenmektedir¹⁴³.

b. Şirketi Yönetecek Oranda Paya Sahip Olma

İştirak eden şirketin iştirak ettiği şirketi yönetebilecek kararları alabilecek kadar paya sahip olması TTK' nın 195. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan bir diğer hâkimiyet durumudur. Şirket paylarının çoğunluğuna sahip olmasa dahi payların dağınık olması gibi birtakım nedenlerle yönetimde etkili konuma gelebilmektedir. Şirketi yönetebilme imkânına sahip olması durumunun hâkimiyet oluşturduğunu söyleyebilmek için kontrol ilkesi uyarınca bu sahip olduğu imkân, güç devamlılık göstermeli, sadece bir döneme mahsus olmamalıdır¹⁴⁴.

B. Hâkimiyet Sözleşmesine Dayalı Hâkimiyet

TTK m. 195/I, b' de bir ticaret şirketinin başka bir ticaret şirketi üzerinde bir sözleşmeyle hâkimiyetini kurulabileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle şirketler topluluğunun fiilen oluşmasının yanı sıra sözleşmeyle de oluşturulması söz konusudur¹⁴⁵.

Hâkimiyet sözleşmesinin tanımına Ticaret Sicili Yönetmeliği' nde yer verilmiştir. Buna göre öncelikle şirketler arasında doğrudan ya da dolaylı iştirak ilişkisi bulunmamalı yahut böyle bir ilişki bulunsa dahi bu ilişkiden bağımsız olarak taraflar bir araya gelmelidir. Taraflarından birinin, sermaye şirketi olan diğer şirketin yönetim organına serbestçe, herhangi bir koşula bağlı olmaksızın talimat verme yetkisi ihtiva eden sözleşme hâkimiyet sözleşmesi olarak tanımlanmıştır (TSY m. 106/IV). Sözleşme şirketlerin birisine, diğerinin yönetim organına talimat verme yetkisi vermiyor ise hâkimiyet sözleşmesinden söz edilemeyecektir. Talimat yetkisi olan şirket hâkim şirket diğeri bağlı şirket konumunda olacaktır¹⁴⁶.

¹⁴³ ÜNLÜ, Şirketler Topluluğunda Pay/Oy Oranlarının Hesaplanması, Bildirim, Tescil ve İlan Yükümlülükleri, s. 3540-3541.

¹⁴⁴ GİRAY, s. 129; AKIN s. 114.

¹⁴⁵ UYGUN, İbrahim Doğuhan, Şirketler Topluluğu Hukukunda Pay sahipliği Haklarına Dayalı Hâkimiyet, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2015, s. 54-55; GÖKTÜRK, s. 29; AYDIN, s. 211.

¹⁴⁶ ÇEBİ, Hakan, Hâkimiyet Sözleşmesi, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 19-20, 2019, s. 89-91.

Hâkimiyet sözleşmesi yapılırken hâkim şirket daha üstün konumdadır. Bu durum tarafların hâkimiyet sözleşmesini adil olarak hazırlamasını engellemektedir¹⁴⁷. Hâkim şirkete, hâkimiyet sözleşmesi ile bağlı şirketin temel, önemli konularına ilişkin karar alabileceği türde yetki verilmelidir. Hâkim şirkete tanınan yetkiler ile hâkim şirket, bağlı şirketin yönetim organının yerine geçerek istediği yönde karar alabilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle hâkimiyet sözleşmesi, bir şirketin yönetiminin başka bir şirkete tabi kılan sözleşmedir¹⁴⁸.

Hâkimiyet sözleşmesinin geçerliliği sözleşmenin bağlı şirketin genel kurulu tarafından onaylanmasına ve şeffaflığı sağlamak için de sicile tescil ettirilmesi koşullarına bağlanmıştır¹⁴⁹. Bu koşullara uyulmaması sözleşmenin geçersizliğine neden olacak ancak yine de TTK' nın 198. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca TTK ve diğer kanunlarda yer alan şirketler topluluğuna ilişkin yükümlülük (TTK m. 197, 198, 201, 199) ve sorumluluk (TTK m. 202-209) hükümleri uygulanacaktır¹⁵⁰. Zira kendisine yüklenen bir yükümlülüğü yerine getirmemesi durumunu kendi çıkarına kullanmasına izin vermek hakkaniyetli olmaz idi.

Şirketin temel konularına ilişkin yönetim yetkisinin başka bir şirkete devredilmesi söz konusu olduğundan hâkimiyet sözleşmesini değerlendirerek onaylayacak merci genel kurul olarak belirlenmiştir. Hâkimiyet sözleşmesi şirket bakımından önemli bir konu olması nedeniyle genel kurulda %75 çoğunluğun olumlu oyu ile onaylanması gerekmektedir¹⁵¹.

C. Başka Yollarla Hâkimiyet

Türk Ticaret Kanununda hâkimiyetin tespiti için yöntemler 195. maddesinin 1-a bendinde açıkça sayılmaktadır. Ancak kanun koyucu bu sayılan örnekleri yeterli görmeyerek bir de genel nitelikte çerçeve bir hâkimiyet tespit yöntemini TTK m. 198/1,b bendinde sunmuştur. Buna göre bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketi üzerinde başka bir yolla hâkimiyet tesis edebiliyorsa ilk şirket hâkim, diğeri bağlı şirket olarak kabul edilmektedir.

¹⁴⁷ ÇEBİ, Hakan, Hâkimiyet Sözleşmesi, s. 85.

¹⁴⁸ AKIN s. 122; ÇEBİ, Hakan, Hâkimiyet Sözleşmesi, s. 84.

¹⁴⁹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu, s. 93.

¹⁵⁰ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 712; ALTAŞ, s. 1044; GİRAY, s. 134.

¹⁵¹ AKIN s. 122.

Başka bir yol ifadesi hâkimiyet tesis yöntemleri açısından geniş değerlendirme yetkisi vermektedir. Kanunda açıkça sayılmasa da bu hükmeye dayanarak örneğin bölünme, birleşme, pay sahipleri sözleşmesi gibi durumlarla hâkimiyetin kurulduğu ileri sürülebilecektir¹⁵². Hâkimiyet sözleşmesinin yapılmasının yukarıda bahsedildiği üzere birtakım koşulların sağlanması gerekmektedir. Örneğin genel kurulda yeterli çoğunluk sağlanamadığından hâkimiyet sözleşmesinin onaylanamaması söz konusudur. Bu nedenle hâkimiyet sözleşmesi dışında, şirketin yönetiminin devredildiği ya da yönetime etki etmesini sağlayan başka sözleşmeler de TTK m. 195/1, b bendi kapsamında değerlendirilerek hâkimiyet ilişkisinin oluştuğu kabul edilecektir. Tabi ki yapılan bu tür sözleşmelerin kontrol ilkesi gereği hâkimiyette devamlılık oluşturacak şekilde yönetim yetkisinin devrini öngörmesi gerekmektedir. Hâkimiyetin varlığının kabulü için sözleşmenin yapılmış olması yeterli olup ayrıca fiilen kullanılma şartı aranmamaktadır.

Hâkimiyet oluşumuna elverişli sözleşmelerden birisi kredi sözleşmeleridir. Aslında kredi sözleşmesinin tarafları, sözleşmenin içeriği ve karşılıklı edimler göz önüne alındığında hâkimiyet ilişkisi bakımından yeterli değildir¹⁵³. Ancak sözleşmeye konulacak birtakım maddelerle hâkimiyet kurulması mümkündür¹⁵⁴. Kredi alan şirketin ticari faaliyetlerini, idari kararlarını ya da nakit akışının kontrolüne ilişkin yetkiyi kredi verene tanıyan kredi sözleşmesi hâkimiyetin kurulmasına neden olmaktadır. Başka bir ifadeyle kredi verene, şirket yönetiminde etkin olmasına olanak tanıyan yetkiler kredi sözleşmesi ile verilmekte ve bu sebeple de hâkimiyet ilişkisi kurulmuş olmaktadır. TSY m. 106/IV hükmünde kredi sözleşmelerine ilişkin bir hüküm yer almaktadır. Bu madde uyarınca kredinin ödenmesi sağlamak için geri ödemeyi zorlaştıracak, tehlikeye düşürebilecek işlemler hakkında kredi alan şirketin kredi verenden onay alması koşulunu içeren sözleşmeler hâkimiyet sözleşmesi olarak değerlendirilemeyecektir. Fakat bu durum hâkimiyet sözleşmesi olarak kabul edilmese de TTK m. 195' te öngörülen koşullar bulunduğu takdirde hâkimiyetin varlığı kabul edilecektir¹⁵⁵.

¹⁵² ALTAŞ, s. 1035; GİRAY, s. 134; AYDIN, s. 212.

¹⁵³ ATAKAN, s. 231.

¹⁵⁴ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 714.

¹⁵⁵ AKIN s. 124-125; AYDIN, s. 239.

İKİNCİ BÖLÜM

KAMUYU AYDINLATMA İLKESİ VE ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDAKİ GÖRÜNÜMÜ

I. KAMUYU AYDINLATMA İLKESİNİN TARİHSEL SÜRECİ

A. Genel Olarak

Kamuyu aydınlatma ilkesi ilk defa Anglosakson hukuk sisteminde ortaya çıkmıştır¹⁵⁶. Bunun nedeni sermaye piyasası hukukunun ve halka açık ortaklıkların Anglosakson hukuk sisteminde, diğer hukuk sistemlerine kıyasen daha çok ilerleme göstermiş olmasıdır. Anglosakson hukuk sistemini içtihat hukuku (common law) oluşturduğundan kanunda hüküm yer almasa dahi yargıçların, piyasanın ve iş insanlarının gereksinimlerini göz önüne alarak olayı çözümlemesi ve karar vermesi bu konuda gelişme göstermelerinin diğer bir nedenidir. Ayrıca Anglosakson hukuk sisteminde şirketlerin borç finansmanına ağırlık vermesi, alacaklıların ve potansiyel pay sahiplerinin şirketin finansal durumuna dair bilgi almak istemesine yol açmıştır¹⁵⁷. Bu gibi durumlar kamuyu aydınlatma ilkesinin gelişmesini sağlamıştır.

Kamuyu aydınlatma ilkesinin ilk kez Anglosakson hukuk sisteminde olduğu hususunda şüphe olmamakla birlikte, söz konusu ilkenin doğduğu yer hakkında literatürde görüş ayrılığı bulunmaktadır.

Birinci görüş kamuyu aydınlatma ilkesinin Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Bu görüş uyarınca ülkede, kişilerin yanı sıra şirketlere de imtiyaz tanınması ve tüzel kişilerin zamanla güçlenmesi yatırımcıların korunması ihtiyacını doğurmuştur. Yatırımcıların korunması ihtiyacı ise Mavi Gök Kanunları' nın (Blue Sky Laws) çıkartılmasına sebep olmuştur. Ardından 1933

¹⁵⁶ İHTİYAR, Mustafa, Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 6.

¹⁵⁷ KESKİN, Mustafa, Halka Açık Anonim Ortaklıkların Kamuyu Aydınlatma Yükümlülüğü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2018, s. 3-5.

tarihinde Menkul Kıymetler Kanunu (Securities Act), 1934 tarihinde Menkul Kıymetler Borsası Kanunu (Securities Exchange Act) çıkartılarak yürürlüğe konulmuştur¹⁵⁸.

İkinci görüş, kamuyu aydınlatma ilkesinin İngiltere Hukuku'nda ilk defa ortaya çıktığını savunmaktadır. Bu görüşü savunanlar tarafından 19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde kamuya bilgi sunmama anlayışının hâkim olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluş tarihi olan 1776 yılından önce İngiltere'de 1720 yılında yürürlüğe giren Bubble Act'te yatırımcı haklarına dair düzenlemelerin bulunuyor olması bu görüşün dayanaklarından¹⁵⁹.

İki farklı görüş birlikte değerlendirildiğinde kamuyu aydınlatma ilkesinin İngiltere'de doğduğunu fakat Amerika Birleşik Devletleri'nde gelişerek ilerleme kaydettiğini ifade etmek mümkündür¹⁶⁰.

B. Mukayeseli Hukukta Kamuyu Aydınlatma İlkesi

1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde bilgi vermeme ve gizlilik esas olup şirketler, bağlı olduğu borsaların zorlanması gibi sınırlı birkaç durumda kamuya açıklama yapmaktaydı. İngiltere'de yapılan kanuni düzenlemeler ile uygulamalar, Amerika Birleşik Devletleri'nde ancak 1933 tarihinde yürürlüğe giren Menkul Kıymetler Kanunu (Securities Act of 1933) ile karşılık bulmuştur. Sonrasında 1934 tarihinde Menkul Kıymetler Borsası Kanunu (Securities Exchange Act of 1934) yürürlüğe girmiştir.

a. Mavi Gök Kanunları (Blue Sky Laws)

Amerika Birleşik Devletleri'nde Menkul Kıymetler Kanunu yürürlüğe girene değin sermaye piyasasına dair düzenlemeler federe devletler boyutunda kalmış ve ülke genelinde uygulanabilecek yeknesak nitelikte bir düzenleme yapılmamıştır. Bu süreçte “Mavi Gök Kanunları” (Blue Sky Laws) adı verilen kanunlar çıkartılmıştır. Menkul kıymet ihracında dolandırıcılığın önlenmesi, yatırımcıya güvence sağlamak,

¹⁵⁸ İHTİYAR, s. 9.

¹⁵⁹ İHTİYAR, s. 9; KESKİN, s. 6.

¹⁶⁰ ÜÇİŞİK, Güzin, Türk Hukukunda Anonim Ortaklıklarda Kamuyu Aydınlatma İlkesi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 3, S. 1, 2009, s. 4.

bilgilendirmeden doğan sorunların engellenmesi ve paternalizm Mavi Gök Kanunları' nın düzenlenmesinin başlıca sebepleri olarak gösterilmektedir¹⁶¹. Ayrıca Mavi Gök ifadesi ilk defa Amerika Yüksek Mahkemesi tarafından 1917 senesinde Hall v. Geiger-Jones Co. kararında kullanılmıştır¹⁶². Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi bu ifadeyi o dönemde menkul kıymet satışlarında yapılan sahtekârlıkların oldukça fazla artması ve bunun artık mavi göğün satılmasına kadar geldiği için kullandığını ifade etmiştir.

İhracatçıların menkul kıymetlere dair yaptığı açıklamalar, yatırımcılara güven vermezse, açıklamanın doğruluğu hususunda şüphe uyandırır ve bu takdirde menkul kıymet işleri yapılamayacak ve sermaye piyasası işlemlerinin yapılmaması da ekonomiyi olumsuz etkileyecektir. Dolayısıyla menkul kıymet ihracında sahtekârlığın ve dolandırıcılığın önüne geçilmesi doğrudan kamunun çıkarına etki edeceği açıktır.

Sermaye piyasasında, bilgilendirme yapılmamasından kaynaklanabilecek problemlerin önüne geçmek ve hileli hareketleri engellemek amaçlarıyla Mavi Gök Kanunları düzenlenmiştir. Ancak bu kanunlarda kamuyu aydınlatma ilkesinin tam olarak ele alındığı ve benimsendiği söylenemeyecektir. Zira menkul kıymetlerin şirketlerce halka arzında esas alınan ölçüt, yatırımcıların eksiksiz olarak doğru bilgi edinmesini sağlamak değildi. İdari otoritenin istediği bilgilerin idari otoriteye açıklanması ve izin sisteminin benimsenerek idari otoriteden onay alınması bu kanunda yer alan düzenlemelere örnek olarak gösterilebilir¹⁶³.

Eyaletlerin bir kısmında hisse senedi borsaları tarafından kamunun aydınlatılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin New York Hisse Senedi Borsası ve bazı birkaç borsa, şirketlere yıllık rapor hazırlama yükümlülüğü getirmişti. Fakat raporlara belirli bir standart koşul getirilmediğinden, şirketler tarafından hazırlanan raporlar birbirinden farklı ve yetersiz nitelikte olduğu için yatırımcıların kıyaslama yapması mümkün olmamakta idi¹⁶⁴.

¹⁶¹ KABAALIOĞLU, Haluk, Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma İlkesi, İstanbul, 1985, s. 31-35; ÜÇİŞİK, Kamuyu Aydınlatma İlkesi, s. 4.

¹⁶² US Library of Congress, Hall v. Geiger-Jones Co. Case, <https://tile.loc.gov/storage-services/service/lj/usrep/usrep242/usrep242539/usrep242539.pdf> (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

¹⁶³ KESKİN, s. 8.

¹⁶⁴ KARA, Mustafa Sencer, Sermaye Piyasası Aracılık Faaliyetlerinde Yatırımcıların Korunması, Doktora Tezi, Ankara, 2006, s. 43.

b. Menkul Kıymetler Kanunu (Securities Act of 1933)

Yatırımcıların yeterli düzeyde korunmasını sağlayamayan Mavi Gök Kanunları üzerine yeni düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Diğer taraftan 1929 senesinde Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayan ve ardından bütün dünyayı etkileyen buhran, ekonomik kriz tüm piyasaların dengesini bozmuştur. Ekonomik kriz sonrasında, yatırımcılara doğru bir şekilde bilgi verilmesi, yalan yanlış açıklamaların ve hileli hareketlerin sonlandırılması ve sermaye piyasalarında şeffaflığın sağlanması hedeflenmiştir¹⁶⁵. Bu hedefe ulaşmak için Menkul Kıymetler Kanunu (Securities Act of 1933) düzenlenmiştir. Bu kanun kamuyu aydınlatma ilkesini benimseyen ilk kanun olmuştur. Bu kanun ile menkul kıymet yatırımdan önce yatırımcıların eksiksiz, tam olarak bilgi edinmesini sağlayarak, sermaye piyasasındaki hileli davranışlara engel olmak istenmiştir¹⁶⁶.

Mavi Gök Kanunları'nda izin sistemi benimsenmişken Menkul Kıymetler Kanunu'nda kayıt sistemi benimsenmiştir. Menkul kıymetlerin kaydedilmesi ile mühim olan finansal bilgilerin açıklanması istenmiştir. Kayıt edilen bilgiler, yatırımcıların şirketin menkul kıymetlerini satın alma ya da almama hususunda bilgi sahibi olarak karar vermesini sağlamıştır¹⁶⁷. Ayrıca ihraç edilecek olan menkul kıymet hakkında doğru ve eksiksiz açıklama yapılması halinde şirketin mali durumu kötü olsa dahi şirkete, menkul kıymetlerini halka satma olanağı tanınmıştır. Bu imkân kanun tarafından tanındığı için söz konusu kanun "çürük yumurtalar kanunu (rotten egg statute)" olarak anılmıştır¹⁶⁸. Kullanılan yumurta tabiri ile kastedilen, yumurtaların çürük olduğu halka açıklandıktan sonra artık diledikleri sayıda çürük yumurtayı halka satabilecek olmalarıdır.

c. Menkul Kıymetler Borsası Kanunu (Securities Exchange Act of 1934)

Menkul Kıymetler Borsası Kanunu'nda önceki kanunlara göre daha geniş ve ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Menkul Kıymetler Kanunu'nda menkul kıymet alıcıları korunmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte 1934 tarihinde yürürlüğe giren Menkul Kıymetler Borsası Kanunu'nda sermaye piyasalarının faaliyetleri ile yapıları

¹⁶⁵ KESKİN, s. 8.

¹⁶⁶ KARA, Yatırımcıların Korunması, s. 44; İHTİYAR, s. 19.

¹⁶⁷ ÜÇİŞİK, Kamuyu Aydınlatma İlkesi, s. 5.

¹⁶⁸ KESKİN, s. 8.

hakkında da düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kanun ikincil piyasadaki menkul kıymet işlemlerini, menkul kıymet borsası gibi piyasanın bütün etkenlerini korumayı amaçlamıştır. Ayrıca Menkul Kıymetler Borsası Kanunu yatırımcıların bilgi edinebilmesini sağlamak üzere şirketlere, bazı bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğü de getirmiştir¹⁶⁹.

d. Diğer Düzenlemeler

Yukarıda açıkladığımız kanunlardan başka yasal düzenlemeler de yapılmıştır. Sarbanes Oxley Kanunu (The Sarbanes Oxley Act of 2002) dolandırıcılığı engellemek, kamuyu aydınlatma çerçevesinde finansal açıklamaların yapılmasını ve şeffaflığı sağlamak için 2002 senesinde kabul edilmiştir. Bu kanunun yapılmasına, o dönemde muhasebe faaliyetleri hakkında bazı skandalların ortaya çıkması sebep olmuştur¹⁷⁰. Sarbanes Oxley Kanunu (SOX) ile sermaye piyasasındaki şirketlerin, kamuyu aydınlatma yükümlülüklerinin artırıldığını söylemek mümkündür. SOX Kanunu Türkiye de dâhil olmak üzere birçok ülkeyi etkilemiştir. Zira SOX Kanunu’nda şirketlerin açıklama ve finansal bilgilerini kendi internet sitelerinde ve ortak platform olan SEC’ in internet sitesinde yayınlama zorunluluğu düzenlenmiştir¹⁷¹. Benzer şekilde Türkiye’ de de şirketlerin kendi internet sitelerini kurmaları, finansal rapor ile finansal bilgilerini bu internet sitesi üzerinden kamuya açıklanmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri’ nde 2008 yılında finans sektöründen doğan ekonomik kriz ülke ekonomisini ve diğer ülkelerin ekonomilerini etkilemiştir. Yaşanan krizin ardından sistemdeki sorunları düzeltme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu amaçla Dodd-Frank Wall Street Reformu ile Tüketicinin Korunması Kanunu 2010 senesinde kabul edilmiştir¹⁷². Bu kanundaki düzenlemeler ile finansal anlamda hesap verilebilirlik ve şeffaflık sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca ekonomisi kötüleşen finansal şirketlerin her durumda kurtarılması yerine vatandaşın, tüketicinin, yatırımcıların, finansal kuruluşların korunması amaçlanmıştır¹⁷³.

¹⁶⁹ YANLI, Veliye, Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması, Beta Yayınları, İstanbul, 2005, s. 220.

¹⁷⁰ KESKİN, s. 11-12.

¹⁷¹ KESKİN, s. 14.

¹⁷² Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act, <https://www.congress.gov/111/plaws/publ203/PLAW-111publ203.pdf> (Son Erişim: 27.04.2021)

¹⁷³ KESKİN, s. 15.

2. İngiltere

a. 1720 Tarihli Bubble Act

İngiltere’ nin sömürgecilik faaliyetlerinin 18. yüzyılda artması ile birlikte ortaklıklar hukuku da gelişme göstermeye başlamıştır. Finansal şirketlerden örneğin Bank of England, South Sea Company, Royal Assurance bu dönemde güçlenmiştir¹⁷⁴. Yaşanan savaşların ardından İngiliz hükümetinin nakde gereksinimi olmuştur. Ayrıca ortaklıklar da güneyde faaliyet göstermek istemiştir. Bu nedenle çok fazla tahvil çıkartılarak piyasalara canlılık kazandırılmıştır. Hukuki düzenlemelerin de yetersiz olması nedeniyle güç kazanan ortaklıkların, yatırımcıları zarara uğratan olayları gündeme gelmiştir. Zenginliğini arttırmak isteyen iş adamlarının kurmuş olduğu şirketlerin değerinin çok kısa bir zamanda yükselmesi ancak aynı şekilde oldukça kısa zamanda değer kaybetmesi, “saman alevi/ sabun köpüğü” olarak ifade edilmiştir¹⁷⁵.

Bu dönemde İngiltere ve İspanya arasında yapılan anlaşmaya göre İspanya tarafından İngiltere’ ye Güney Denizi’ nde ticaret yapma imtiyazı verilmiş ve İngiltere’ de kendisine tanınan bu imtiyazı tekel oluşturacak şekilde South Sea Company’ ye vermiştir. İmtiyazı bulunması ve bunun kampanyasının iyi yapılması sebebiyle South Sea Company’ ye yatırım yapan yatırımcı sayısı artmıştır. Süreç içerisinde South Sea Company’ nin hisse değeri düşmüştür. Bunun nedeni ise yayılan haberlerin abartılı olup gerçeği yansıtmadığının öğrenilmesi, İngiltere ve İspanya arasındaki ilişkinin bozulmasıdır¹⁷⁶. Ayrıca köle ticaretinin umulandan daha az gelir getirmesi de hisse değerinin düşmesine yol açan etkenlerdendir. South Sea Company’ nin hisse değerindeki düşme South Sea balonunun patlaması ile meydana gelen ve çok sayıda yatırımcıyı zarara uğratan kriz “South Sea Balonu (South Sea Bubble)” olarak adlandırılmıştır¹⁷⁷. Bu olayın sonrasında, kanuni düzenlemelere aykırı olarak sözleşmelerle halktan para toplayan kimseler için ağır cezai yaptırımlar öngören Bubble Act 1720 senesinde yürürlüğe girmiştir¹⁷⁸.

¹⁷⁴ HARRIS, Ron, The Private Origins of Private Company: Britain 1862-1907, Oxford Journal of Legal Studies, Vol 33, no. 2, 2013, s. 342.

¹⁷⁵ İHTİYAR, s. 11.

¹⁷⁶ KESKİN, s. 16.

¹⁷⁷ KABAALIOĞLU, s. 18-20; İHTİYAR, s. 11.

¹⁷⁸ KABAALIOĞLU, s. 20-21; İHTİYAR, s. 12.

b. 1844, 1856 ve 1867 Tarihli Kanunlar

İngiltere’ deki 1844, 1856 ve 1867 tarihli kanunlar Companies Act olarak adlandırılmakta olup kamuyu aydınlatma yükümlülüğü konusunda ülkedeki ilk kapsamlı düzenlemeleri içermektedir. Örneğin yönetim kurulu üyelerine, genel kurulda pay sahiplerine genel bilanço sunma zorunluluğu, denetçilerin şirket bilançosunu inceleyerek pay sahiplerine rapor sunma zorunluluğu, bilançonun hazırlanışı gibi birçok konu bu kanunlarda ayrıntılı olarak bulunmaktadır¹⁷⁹.

c. 1890 ve 1948 Tarihli Kanunlar

1890 Tarihli Kanun “the Director’s Liability Act of 1890” olarak adlandırılmıştır. Bu kanunun çıkartılmasında İngiliz mahkemesi tarafından verilmiş olan Derry V. Peek kararı etkili olmuştur. Derry V. Peek kararına konu olayda; tramvay şirketi, belediyeden imtiyaz aldığını izahnamesinde belirtmiş ve buna güvenen oldukça fazla sayıda yatırımcının şirkete yatırım yapması şirket hisselerinin değerini yaklaşık on kat arttırmıştır¹⁸⁰. Ardından izahnamedeki bilginin gerçek olmadığı anlaşılmıştır. Şirket yöneticilerine karşı, zarar gören yatırımcılar tarafından dava açılmıştır. Lordlar kamarası ise bu davada şirket yöneticilerinin amacının yatırımcıları ve halkı aldatmak olmadığını bu nedenle sorumlu olmadıklarını ifade etmiştir¹⁸¹. Tartışmalara yol açan bu karar üzerine 1890 tarihli Anonim Şirket Yöneticilerinin Sorumluluğu Hakkında Kanun (the Director’s Liability Act of 1890) yürürlüğe konularak şirket yöneticilerinin kasten yahut ihmali olarak izahnamede gerçek dışı bilgi vermesi durumunda sorumluluklarına gidilebileceği hüküm altına alınmıştır¹⁸².

1948 tarihli Şirketler Kanunu, “the Company Act of 1948” olarak adlandırılmıştır. Şirketler hukukuna dair rapor hazırlanması amacı ile 1942 yılında İngiltere’ de hükümet tarafından Cohen Komitesi kurulmuştur. Bu komitenin hazırladığı rapor, İkinci Dünya Savaşı dolayısıyla ancak 1948 tarihinde

¹⁷⁹ KABAALIOĞLU, s. 21-22; KESKİN, s. 17.

¹⁸⁰ KABAALIOĞLU, s. 23; İHTİYAR, s. 12.

¹⁸¹ KESKİN, s. 18-19.

¹⁸² KABAALIOĞLU, s. 23-24; KESKİN, s. 18-19.

kanunlaştırılmıştır¹⁸³. Bu kanunla, yapılan finansal açıklamaların kapsamı arttırılarak açıklama yükümlülükleri genişletilmiştir.

3. Avrupa Birliği Düzenlemeleri

Avrupa Birliği; kişilerin, malların, hizmetlerin birlik içindeki ülkeler arasında serbest dolaşımını sağlamak amacı ile çok sayıda yönerge çıkarmıştır. Bu amaca ulaşmak için yönergelerde sermaye piyasalarına dair kamuyu aydınlatma yükümlülükleri de düzenlenmiştir. Düzenlemelerle birliğe üye ülke piyasalarında menkul kıymetlerin doğru ve güvenilir işlem görerek yatırımcıların korunması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda izahnamenin borsaya kote edilmesi amacıyla gerekli bilgilerin verilmesi, menkul kıymetlerin değerlerine tesir edebilecek hadiselerin açıklanması, mali tablo ile bağımsız denetim raporlarının ilan edilmesi gibi kamuyu aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin konular Avrupa Birliğinde düzenlenmiştir¹⁸⁴.

05.03.1979 tarihli 79/279/EEC sayılı Borsa Resmi Kotuna Alınacak Menkul Kıymetlerinin Kotasyon Şartlarının Koordinasyonu' na ilişkin yönerge Avrupa Birliği üye ülkeleri içinde müşterek bir sermaye piyasasını oluşturan ilk düzenleme niteliğindedir. Bu yönerge ile borsaya kote edilmek için birtakım ölçütler belirlenmiş, ihraççılara da sermaye yeterlilik koşulları getirilmiştir¹⁸⁵. 17.04.1989 tarihli 89/298/EEC sayılı “Menkul Kıymetlerin Halka Arzı Sırasında Yayımlanacak Olan İzahnamesinin Hazırlanması, İncelenmesi ve Dağıtımı ile İlgili Şartın Koordinasyonuna İlişkin Konsey Yönergesi” ile de izahnamenin asgari öğeleri belirlenmiş ve yatırımcıyı olumsuz etkilememesi için bilgilerin doğru ve eksiksiz şekilde kamuyla paylaşılması koşulu öngörülmüştür¹⁸⁶.

Daha sonrasında 28.05.2001 tarihli ve 2001/34/EC sayılı “Menkul Kıymetlerin Resmi Borsa Kotuna Kabulüne ve Bu Kıymetlerle İlgili Olarak Yayımlanacak Bilgilere İlişkin Yönerge” çıkartılarak önceki yönergeler yürürlükten kaldırılmıştır. Yapılan düzenlemenin hedefi menkul kıymetlerin kote edildiği süreçte fon arz eden yatırımcılara yeterli düzeyde, doğru bilginin vaktinde aktarılmasını ve

¹⁸³ KESKİN, s. 19.

¹⁸⁴ KARA, Yatırımcıların Korunması, s. 72.

¹⁸⁵ KESKİN, s. 20.

¹⁸⁶ KESKİN, s. 21; KARA, Yatırımcıların Korunması, s. 74-75.

borsadaki işlemlerin aralıksız olarak güvenli şekilde yürütülmesini sağlamaktır¹⁸⁷. Bu doğrultuda halka açık ortaklıkların, mali durumuna ilişkin bilgileri ve yükümlülüğünü etkileyen diğer önemli bilgileri en kısa sürede kamuya açıklaması gerekmektedir. Bununla birlikte açıklanması zorunlu tutulan bilgilerden, açıklandığı takdirde şirkete zarar verebilecek vasıfta olan bilgileri, açıklanmaktan kaçınma olanağı da şirketlere tanınmıştır¹⁸⁸.

Avrupa Birliği tarafından çıkarılan yönergeler, birlikte yer alan ülkeler bakımından bağlayıcı olsa da kapsamı ve niteliği yönünden Türkiye dâhil birçok ülkenin hukuki düzenlemelerini etkilemiş ve örnek olmuştur.

4. Türkiye

a. Osmanlı Dönemi

Osmanlı Devleti’nde yapılan düzenlemelerde sermaye piyasası kavramının unsurlarına rastlamak mümkündür. Tanzimat döneminden itibaren Osmanlı Devleti vatandaşı Türkler, gayrimüslim vatandaşlar, tacirler tarafından yabancı tahviller ile hisselerine talep artmıştır. Akabinde Osmanlı Devleti, devlet tahvilleri çıkartmış ve ardında da Osmanlı Devleti’nde bulunan yerli ve yabancı şirketler tahvil, hisse senetleri çıkarmaya başlamıştır¹⁸⁹. 1864 senesinde Galata bankerleri tarafından kurulmuş olan bir derneğe, 1866 senesinde nizamnameyle “Dersaadet Tahvilat Borsası” adı verilerek Osmanlı Devleti’nde ilk borsa kurulmuştur. Bu borsanın adı 1906 tarihinde çıkarılan nizamname ile “Esham ve Tahvilat Borsası” olarak değiştirilmiştir. Esham ve Tahvilat Borsası, Cumhuriyet dönemine değin faaliyet göstermiştir¹⁹⁰.

Kamuyu aydınlatma ilkesi Osmanlı Devleti’nde her ne kadar günümüz anlamıyla düzenlenmemişse de Esham ve Tahvilat Borsası tarafından çıkartılan tüzükte kamuyu aydınlatma ilkesinin görünümüne rastlamak mümkündür. Çıkartılan bu tüzükle yatırımcıları yanıltacak yanlış, eksik bilgi verenler hakkında idari ve cezai yaptırımlar öngörülmüş, yabancı şirketlerin bir veya birkaç tane

¹⁸⁷ KARA, Yatırımcıların Korunması, s. 73.

¹⁸⁸ KESKİN, s. 22.

¹⁸⁹ SAYILGAN, Şevket, Türkiye’de Sermaye Piyasası ve Kamuyu Aydınlatma, Marmara İletişim Dergisi, S. 4, Ekim 1993, s. 105-106.

¹⁹⁰ KÜÇÜKSÖZEN, Cemal, Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması: Türk Sermaye Piyasasının Bu Açıdan Değerlendirilmesi, Ankara, 1999, s. 67-68; İHTİYAR, s. 38-39.

gazetede her yıl finansal tablolarını yayınlamaları zorunluluğu ve borsada işlem gören şirketlerin genel kurullarına borsanın tayin edeceği bir komiserin katılması zorunluluğu getirilmiştir¹⁹¹.

b. Cumhuriyet Dönemi

Osmanlı Devleti'nde İstanbul'da kurulan Esham ve Tahvilat Borsası, Cumhuriyet'in kurulmasından sonra 1938 yılında yapılan yeni düzenlemelerle Ankara'ya taşınarak ismi "Kambiyo, Esham ve Tahvilat Borsası" olarak değiştirilmiştir. Fakat Ankara'da etkinliğinin yitirmesi üzerine borsa 1958'de yeniden İstanbul'a taşınmıştır. Sınırlı işlem kapasitesi olan borsanın yetki alanında olan döviz işlemleri, 1958 yılında T.C. Merkez Bankası tarafından devralınması ile borsanın işlem kapasitesi daha da azalmıştır¹⁹².

1960 yıllarında Türkiye'de holdinglerin kurulması borsayı olumlu yönde etkilemiştir. Banka faaliyetlerinin de etkisiyle halka yönelik yatırım araçları çıkarılmıştır. Piyasaya sürülen Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nın çıkarmış olduğu borçlanma araçları, Hürriyet İstikrazı Tahvilleri ile tasarruf bonoları borsanın canlanmasını sağlamıştır. Yürürlükteki mevcut düzenlemelerin yetersiz olması bazı sorunların doğması yol açmıştır. Örneğin Hastaş olayı ve Banker olayı mevcut düzenlemelerin yetersiz olmasından kaynaklanmıştır. Yaşanan bu olaylarda yatırımcılar büyük ölçüde zarara uğramıştır. 1980'lere kadar bir yandan sermaye piyasasındaki canlanmalar diğer yandan yatırımcıların zarara uğramasına sebep olan olayların yaşanması sermaye piyasasını düzenleyen bir kanunun çıkarılmasını zorunlu kılmıştır¹⁹³.

c. 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

Ülkemizde sermaye piyasalarını düzenleyen ilk kanun 30.07.1981 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (ESERPK)'dur. Bu kanunun amacının sermaye piyasalarının açıklık, güven ve denge içinde çalışmasını sağlamak, tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve yükümlülüklerini düzenlemek, denetlemek olduğu kanunda belirtilmiştir. Ayrıca tasarruf sahiplerinin sermaye piyasalarına etkin olarak katılımının sağlanması hedeflenmiştir. 2499 sayılı

¹⁹¹ KÜÇÜKSÖZEN, s. 69-70; KESKİN, s. 24; İHTİYAR, s. 42-45.

¹⁹² KESKİN, s. 25.

¹⁹³ KÜÇÜKSÖZEN, s. 72-76; İHTİYAR, s. 62.

kanunla sermaye piyasalarının işleyiş ve denetim, gözetim görevi Sermaye Piyasası Kurulu' na verilmiştir¹⁹⁴.

Doktrinde bir görüş tarafından, kanunda bilanço, kar ve zarar durumu, yıllık rapor, denetçi raporu gibi belirli periyotlarla kamuyu aydınlatma düzenlemeleri yer aldığı için ESERPK' da kamuyu aydınlatma sisteminin benimsendiği ifade edilmiştir. 1992 yılında yapılan değişiklikle yalnızca belirli periyotlarda değil, sürekli olarak kamunun aydınlatılması yükümlülüğü getirilerek kapsamı genişletilmiştir¹⁹⁵. Bu doğrultuda hisse senedi toplama teşebbüsünde bulunulması, menkul kıymetlerin değerini etkileme durumunda veya pay dağılımının büyük oranda değişmesine sebep olan pay devirlerinde kamunun aydınlatılması gerektiğine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Coğunluğun benimsediği doktrindeki diğer görüş tarafından ise ESERPK' da izin sisteminin kabul edildiği fakat 1992 yılında yapılan değişiklikle kamuyu aydınlatma sistemine geçildiği ileri sürmüştür¹⁹⁶. Nitekim ESERPK' da halka açık ortaklıklar halka arz için Sermaye Piyasası Kurulu' na başvurmakta ve Sermaye Piyasası Kurulu da gereklilik, yeterlilik gibi unsurları inceleyerek kamu yararı gibi genel sebeplerle halka arz talebini reddedebilecek geniş takdir yetkisini elinde bulundurmaktaydı. Sermaye Piyasası'na tanınan bu geniş takdir yetkisi izin sisteminin kabul edildiğini göstermektedir¹⁹⁷.

İzin sisteminin mi yoksa kamuyu aydınlatma sisteminin mi kanun tarafından benimsendiğini belirlemek bakımından 2499 sayılı kanunun dördüncü maddesi yol göstericidir. Kanunun “halka arz izni” başlıklı 4. maddesi uyarınca menkul kıymetlerin halka arzı için kuruldan ihraççıların izin alması gerekmektedir. Bu hükümden izin sisteminin kabul edildiği sonucuna varmak mümkündür. Fakat 1992 yılında yapılan değişiklikle kanunun 4. maddenin kayda alma esasları şeklinde düzenlenmesi kamuyu aydınlatma sistemine geçildiğini göstermektedir.

ESERPK' nın 5. maddesinde düzenlenen kamu yararı ve halkın istismarı nedenleriyle halka arz taleplerinin Sermaye Piyasası Kurulu tarafından reddedilebiliyor olması ve yine 22. maddesi uyarınca Sermaye Piyasası Kurulu'nun halka arza izin verme yetkisinin bulunması izin sisteminin benimsendiğini

¹⁹⁴ KÜÇÜKSÖZEN, s. 80-81.

¹⁹⁵ KESKİN, s. 26-27.

¹⁹⁶ ÜÇİŞİK, Kamuyu Aydınlatma İlkesi, s. 5-6.

¹⁹⁷ KESKİN, s. 27-28.

göstermektedir. Dolayısıyla kurulun yetkilerinin genişliği, inceleme kapsamı göz önüne alındığında kanaatimizce de 1992 tarihli değişiklik öncesi izin sisteminin kabul edildiğini ifade etmek mümkündür. ESERPK' da yapılan 1992 yılındaki değişiklikle ise izin sisteminden serbest piyasa ekonomisine daha uygun olan kamuyu aydınlatma ilkesi benimsenerek kayıt sistemine geçilmiştir.

1992 yılında yapılan değişiklikle kanuna eklenen 16/a maddesi uyarınca hisse senetleri borsalar ile örgütlenmiş diğer piyasalarda işlem gören anonim şirketlerin yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve yardımcıları, sermayenin %10'una yahut daha fazlasını elinde bulunduran pay sahipleri; hisse senetlerine dair bilgilerini Sermaye Piyasası Kurulu' na, borsalara ve örgütlenmiş diğer piyasalara bildirmesi gerekmektedir¹⁹⁸. Bildirilecek hisse senetlerine ilişkin bilgiler, kanunda kurulun kamuyu aydınlatma bakımından gerekli gördüğü bilgiler olarak belirtilmektedir. Bu kapsamda Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kamunun aydınlatılmasını sağlamak ve yatırımcıların doğru, eksiksiz ve zamanında bilgiye ulaşabilmesi için tebliğler çıkararak düzenlemeler yapılmıştır.

d. 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

2499 sayılı kanunun piyasaların, şirketlerin ve dönemin ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmesi nedeniyle dönemin ihtiyaçları da göz önüne alınarak hazırlanan 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 30.12.2012 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Sermaye Piyasası Kanunu'nun (SERPK) amacı sermaye piyasasının güvenilir, saydam, aktif, istikrarlı, adaletli ve rekabetçi bir ortamda işleyişini ve gelişmesini sağlamaktır. Ayrıca yatırımcıların hak ve menfaatlerini korumak için sermaye piyasasının düzenlenmesi, denetletmesi de hedeflenmiştir (SERPK m.1).

Temel düzenlemeleri içeren SERPK, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çeşitli konular üzerine çıkarılan tebliğler ile detaylar düzenlenmiştir. SERPK' da birçok konuya ilişkin düzenleme yer almaktadır. Bu kanun ile pay sahiplerine ayrılma hakkı verilmiş, pay alım teklifinin ardından belirli pay oranına sahip ortaklara azınlığı ortaklıktan çıkarma hakkı ile pay alım teklifinin ardından azınlık durumuna düşen pay sahiplerine paylarını ortaklığa satma hakkı tanınmıştır. Ayrıca SERPK ile halka açık ortaklık olabilme ölçütü olan pay sahibi sayısı 250'den 500'e çıkarılmış, ihraççıların sorumlulukları ağırlaştırılmış ve belirli şartlar gerçekleştiği

¹⁹⁸ ÜÇİŞİK, Kamuyu Aydınlatma İlkesi, s. 9; KESKİN, s. 28.

takdirde halka açık ortaklığın kendi paylarını satın alabilmesi ve rehin kabul edebilmesi imkânı getirilmiştir¹⁹⁹. Özel durumların açıklanması hususunda ilgililer yönünden müteselsil sorumluluk öngörülmesi ile kamuyu aydınlatma belgelerinden kaynaklanan sorumlulukların arttırılması (SERPK m. 32), örtülü kazanç aktarımı yasağına dair detaylı düzenleme yapılması (SERPK m. 21) ve Yatırımcı Tazmin Merkezi'nin kurulması (SERPK m. 83) yatırımcıları koruyan nitelikteki düzenlemeler arasında yer almaktadır²⁰⁰.

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından, SERPK' nın ikinci kısımda düzenlenen kamunun aydınlatılmasına ilişkin esaslara hakkında beş tane tebliğ çıkartılmıştır. Bu tebliğlerden ikisi SERPK' nın 14. maddesinde düzenlenen finansal raporlamaya²⁰¹, ikisi 15. maddesinde düzenlenen kamunun aydınlatılmasında özel durumlara²⁰², beşinci tebliğ ise aracı kuruluşların kamuyu aydınlatmasına ilişkindir²⁰³. Kurulun çıkardığı tebliğlerle kanun hükümleri tamamlanarak kamunun aydınlatılmasına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.

II. HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKLARDA KAMUNUN AYDINLATILMASI

A. Kamunun Aydınlatılması İlkesi Tanımı

Kamunun aydınlatılması kavramının içeriğinin geniş olması nedeniyle ilkeyi tek bir tanıma indirgemek güçtür. Zira kamunun aydınlatılması ilkesinin halka açık anonim şirketlerde birçok farklı görünümü karşımıza çıkmaktadır. Doktrinde ilkenin çeşitli tanımları yapılmıştır. Kamuyu aydınlatma ilkesinin en kapsamlı tanımı ise *Tekinalp* tarafından yapıldığını söylemek mümkündür. Bu tanıma göre kamuyu aydınlatma ilkesi ortaklık pay sahiplerinin ve alacaklılarının menfaatlerini korumaya ve haklarını bilinçli, etkili olarak kullanmasına yardım eden bir ilkedir. Ayrıca gelecekteki pay ve tahvil sahiplerinin, sermaye piyasasının diğer ilgililerinin yanıtılmasına engel olarak ortaklık yararına kazanılmasını ve özel ekonomik gücün,

¹⁹⁹ KESKİN, s. 30.

²⁰⁰ KESKİN, s. 30.

²⁰¹ Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1) 13.06.2013 tarihli ve 28676 sayılı Resmi Gazetede ve Yatırım Fonlarının Finansal Raporlama Esaslarına İlişkin Tebliğ (II-14.2) 30.12.2013 Tarih ve 28867 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır.

²⁰² Özel Durumlar Tebliği (II-15.1) 23.01.2014 tarih ve 28891 sayılı Resmi Gazetede ve Payları Borsada İşlem Görmeyen Ortaklıklara İlişkin Özel Durumlar Tebliği (II-15.2) 23.01.2014 tarih ve 28891 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır.

²⁰³ Aracı Kuruluşların Kamuyu Aydınlatma Esaslarına İlişkin Tebliğ (Seri: V, No: 77) 30.01.2004 tarihli ve 25362 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır.

milli iktisadi ihtiyaçları doğrultusunda işlemlerini sağlayan, iç ve dış denetimi kapsayan ilkelerin tamamı olduğu ifade edilmiştir²⁰⁴.

Kamuyu aydınlatma kavramının içeriğini oluşturduğu belirtilen yukarıda sayılan ilkelerin kapsamı oldukça geniş tutulmuştur. Çünkü sayılan ilkeler bilanço, rapor, sirküler, izahname gibi belgelerin açık, detaylı, geçeğe uygun, eksiksiz olarak hazırlanmasını kapsamaktadır. Bununla birlikte şirketin faaliyetleri, iktisadi, mali durumuna ilişkin genel kurulda bilgi verilmesi ve bu bilgilerin gerçek, anlaşılabilir, detaylı şekilde hazırlanan belgeler ile açıklanması gerekmektedir. Bu belgelerin incelemeye hazır bulundurulması ve yayımlanması da kamuyu aydınlatma kavramı içerisindedir. Bilgilerin açıklanmasının yanı sıra bilgilerin güvenilir ve denetlenmiş olmasını da söz konusu kavramın kapsamındadır²⁰⁵.

SERPK' da ise kamunun aydınlatılmasına ilişkin esasların düzenlendiği 14. ve 15. maddelerde kamuyu aydınlatma ilkesinin tanımı bulunmamaktadır. Kanunda ilkenin tanımının yer almaması, kanun koyucunun ilkenin içeriğini sınırlamak istemediğini ve zaman içerisinde değişen koşullara uyum sağlamasına imkân tanıdığını göstermektedir.

B. Amacı

Kamuyu aydınlatma ilkesinin amacı, ilgililerin işletmenin ve şirketin iktisadi ve mali durumu ile şirketteki menfaat ilişkilerine dair gerçek, açık, yeterli ve tam olarak bilgi edinerek korunmalarını sağlamaktır. Edinilen bilgi sayesinde işletme ve şirket hakkında doğru değerlendirme yapılması ve hakların bilinçli olarak kullanılması amaçlanmaktadır. Bir yandan da menkul kıymete ilişkin doğru ve gerçek bilginin paylaşılması, piyasaya duyulan güveni de arttırmaktadır²⁰⁶.

İlgililer bu ilke sayesinde, ihraççılar ve menkul kıymetler hakkında ulaştırılan bilgiler ile hem birincil hem de ikincil piyasalarda ihraççılar arasında kıyas yaparak sağlıklı şekilde yatırım kararı verebilmektedir²⁰⁷. Böylelikle küçük yatırımcı eşit

²⁰⁴ **TEKİNALP**, Ünal, “Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri: Kamuyu Aydınlatma İlkesi İle” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1979, s. 56.

²⁰⁵ **YANLI**, s. 97.

²⁰⁶ **MEMİŞ**, Tekin / **TURAN**, Gökçen, Sermaye Piyasası Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 36-37; **ÜÇİŞİK**, Kamuyu Aydınlatma İlkesi, s. 13; **YANLI**, s. 105.

²⁰⁷ **YANLI**, s. 106.

bilgiye ulaşmış olacak ve piyasada adalet sağlanarak menkul kıymet piyasasında ticaret yapan küçük yatırımcılar korunmuş olacaktır²⁰⁸.

Kamuyu aydınlatma ilkesi yatırımcıyı korunmayı amaç edinmişse de ilkenin yatırımdan kaynaklanan riskleri ortadan kaldırmak gibi bir hedefi bulunmamaktadır. Zira sermaye piyasasının risksiz olması mümkün değildir. Yatırımcıların, kendisine sunulan bilgileri sağlıklı şekilde değerlendirmesi ve buna göre yatırım yapması amaçlanmaktadır²⁰⁹. Başka bir ifadeyle yatırımcıların olası riskleri öngörebilmesi yönünden katkı sağlanmaktadır.

C. Muhatapları

Kamuyu aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde açıklanan bilgiler, mevcut ve potansiyel yatırımcıları, alacaklıları, çalışanları ve devletin çıkarını etkilemektedir. Bu nedenle kamuyu aydınlatmanın ilgili muhatapları oldukça geniştir.

1. Yatırımcılar

Yatırımcılar piyasada orta ve uzun vadede fon arz eden gerçek veya tüzel kişiler olup gelir elde etmeyi amaçlamaktadırlar²¹⁰. Yatırımcıları, mevcut yatırımcılar ve potansiyel yatırımcılar olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Mevcut yatırımcılar, ortaklığın işleyişinin, faaliyetlerinin ne durumda olduğu hakkında bilgi edinmek istemektedir. Zira sahip olduğu bu bilgileri değerlendirerek elindeki menkul kıymetleri satma, satmama ya da ortaklıktan çıkma gibi kararları verebilecektir. Dolayısıyla kamuyu aydınlatmanın muhatapları arasında, mevcut yatırımcıların daha öncelikli olduğu ileri sürülebilecektir²¹¹.

Potansiyel yatırımcılar ise daha geniş bir grubu içermektedir. Elindeki tasarrufu, menkul kıymetler satın alarak yatırıma dönüştürmek isteyen herkes bu kapsamda değerlendirilmektedir. Potansiyel yatırımcılar, yatırım kararı vermeden önce ortaklığın ekonomik durumu, faaliyeti, amaçlarına ilişkin bilgi edinerek

²⁰⁸ KESKİN, s. 34.

²⁰⁹ ÜNAL, Oğuz Kürşat, Sermaye Piyasalarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar, Nobel Yayınevi, Ankara, 1999, s. 128-129; YANLI, s. 105-106.

²¹⁰ KESKİN, s. 37.

²¹¹ YANLI, s. 103; KESKİN, s. 37.

piyasadaki ihraççılar arasında karşılaştırma yapmak istemektedir²¹². Bu nedenle kamuyu aydınlatma yükümlülüğünün muhatabı olmaktadır.

2. Alacaklılar

Halka açık anonim ortaklığın mali ve iktisadi durumu alacaklıların da menfaatini etkilemektedir. Zira alacaklıların alacağını tahsil edebilmesi ortaklığın mali ve iktisadi durumu, faaliyetleri ile doğrudan ilgili olduğundan alacaklıların bu konularda bilgi sahibi olması da önem taşımaktadır. Alacaklılar, sahip oldukları bilgilere göre ortaklık için kredi temin edebilecek ya da alacağını güvence altına almak üzere teminat gösterilmesini isteyebilecek yahut diğer yöntemleri değerlendirebilecektir.

3. Çalışanlar

Halka açık anonim ortaklıklarda çalışanlar ortaklığın bilanço, kar ve zarar hesabı gibi ortaklığın iktisadi ve mali durumunu bilmesinde menfaati bulunmaktadır. Bu bilgiler gerek çalışanların taleplerini belirlemesinde gerekse toplu iş görüşmelerinde yardımcı olmaktadır²¹³.

4. Devlet

Kamuyu aydınlatma yükümlülüğü devleti; işletmelerin faaliyetlerini düzenlemek, birtakım istatistikleri hazırlamak, vergi politikalarını belirlemek, piyasa ile yatırımcıların güvenliğini sağlamak yönleri ile ilgilendirmektedir. Kamuyu aydınlatma yükümlülüğü ile devletin; şirketleri, piyasayı denetlemesi ve takip etmesi kolaylaşmıştır²¹⁴. Açıklanan bilgiler doğrultusunda örneğin vergi beyannameleri takip edilerek vergilerin tam olarak tahsil edilmesi sağlanmaktadır.

D. Şekli ve Türleri

SERPK'ya tabi olan halka açık anonim ortakların tamamı bakımından geçerli olan kamuyu aydınlatma yükümlülüğü, sermaye piyasasına karşı yerine getirilmektedir. Kamuyu aydınlatmanın şekli, "Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)" ile paylaşılan bilgilerle yapılmaktadır. KAP, sermaye piyasası ve borsa

²¹² YANLI, s. 103.

²¹³ YANLI, s. 105.

²¹⁴ YANLI, s. 105.

mevzuatı gereğince kamuya açıklanması gerekli bildirimlerin elektronik imzalı olarak iletildiği ve kamuya duyurulduğu elektronik sistem olarak açıklanabilir. KAP'ın işleyişi ile ilgili olarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından VII-128.6 sayılı “Kamuyu Aydınlatma Platformu Tebliği” çıkartılmıştır²¹⁵. Bu tebliğde kamuya duyurulması gereken bilgilerin, belgelerin tamamının KAP’ a gönderilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Kamuyu aydınlatmanın farklı türleri bulunmakta olup bu çeşitlilik kamuyu aydınlatmanın kapsamının tespit edilmesini sağlamaktadır. Halka açık anonim ortaklıklar, kamuyu aydınlatmanın tüm türleri ile yükümlülüğünü yerine getirebilmektedir. Kamuyu aydınlatma şekli ve maddi olarak²¹⁶ veya birincil piyasada ve ikincil piyasada aydınlatma²¹⁷ şeklinde sınıflandırılabilir. Ayrıca kamuyu aydınlatma ilkesinin ihraçta, organize piyasalara başvuru halinde ve sürekli kamuyu aydınlatma olarak da ayrıldığı görülmektedir²¹⁸. Bu sınıflandırmalardan birincil piyasada kamuyu aydınlatma; ihraçta aydınlatma ve organize piyasalara başvuru halinde aydınlatmayı da içermektedir. İkincil piyasada aydınlatma da sürekli kamuyu aydınlatmayı ve derhal kamuyu aydınlatmayı kapsamaktadır²¹⁹.

1. Şekli Anlamda - Maddi Anlamda Kamuyu Aydınlatma

Kamuya açıklanacak bilgilerin, belgelerin yayınlanması, ilan edilmesi, tescil edilmesi şekli anlamda kamuyu aydınlatma olarak ifade edilmektedir²²⁰. Ülkemizde KAP ile kamuyu aydınlatma yükümlülüğü altında olanların bilgileri muhataplara ulaştırılmaktadır. Kamuyu aydınlatma yükümlülükleri açıklayacakları bilgileri KAP’ a iletmekte ve bu platform aracılığıyla kamuya açıklanmaktadır²²¹.

Maddi anlamda kamuyu aydınlatmada ise yapılan açıklamanın içeriği esas alınmaktadır. Buna göre açıklanan bilgi, yatırımcıları yanıltmamalı, doğru ve gerçeğe

²¹⁵Kamuyu Aydınlatma Platformu Tebliği (VII-128.6), 27.12.2013 tarihinde, 28864 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²¹⁶ İHTİYAR, s. 119 vd. ; YANLI, s. 106-107.

²¹⁷ İHTİYAR, s. 119 vd.

²¹⁸ YANLI, s. 108.

²¹⁹ ADIGÜZEL, Burak, Sermaye Piyasası Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 131.

²²⁰ TEKİNALP, Ünal, Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, Es Yayınları, İstanbul, 1982, s. 151; İHTİYAR, s. 120; KESKİN s. 39.

²²¹ MEMİŞ / TURAN, s. 37-38.

uygun olmalıdır. Maddi anlamda kamuyu aydınlatma, açıklanan bilginin özünü esas aldığından şekli anlamda kamuyu aydınlatmayla tamamlanmış olmaktadır²²².

2. Birincil Piyasada Kamuyu Aydınlatma

a. İhraçta Kamuyu Aydınlatma

SERPK uyarınca sermaye piyasası araçlarının ihracında kamuyu aydınlatma belgesinin izahname olduğu ifade edilmiştir (SERPK m. 3/I-j). İzahname, ihraççının ve bulunuyorsa garantörün finansal durum ve performansı ile geleceğe yönelik beklentilerine, faaliyetlerine, ihraç edilecek ya da borsada işlem görecekt sermaye piyasası araçlarının özelliklerine ve bunlara bağlı hak ve risklere dair yatırımcıların bilinçli olarak değerlendirme yapmasını sağlayacak nitelikteki bütün bilgileri içermektedir.

İzahnamenin amacı, sermaye piyasası aracını satın almak isteyen yatırımcılara, bilhassa ihraççı hakkında ve satış hakkında paylaşılması gereken finansal, hukuki bilgileri temin etmektir²²³. Bu ise yatırımcıların, kârı ve riski öngörerek yatırım kararlarını doğru olarak almasını sağlamakta ve yatırımcıları korumaktadır. İzahnamenin hazırlanarak Sermaye Piyasası Kurulu' nun onayına sunulması sermaye piyasası araçlarının halka arzı ve borsada işlem görmesi açısından gerekmektedir²²⁴.

İzahnamenin içeriğinde ise ihraççıya ve ihraç edilen sermaye piyasası araçları hakkında bilgiler ile bunların özetinin yer aldığı bir bölüm bulunmaktadır (SERPK m. 4/IV). SERPK m. 5 uyarınca da izahnamenin usul ve esaslarını belirleme yetkisi Sermaye Piyasası Kurulu' na verilmiştir. Bu yetki ile Sermaye Piyasası Kurulu tarafından II-5.1 sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği çıkartılmıştır²²⁵. İzahnamenin ana bölümünde ihraç edilen sermaye araçları hakkında bilgiler ve özellikler, ihraççıya ilişkin bilgiler, ihraççının ana finansal durumu bilgileri yer almaktadır²²⁶. Özet bölümünde ise ihraççı, garantör, garantinin vasfı, ihraç edilecek

²²² ADIGÜZEL, s. 130; YANLI, s. 108.

²²³ İSLAMOĞLU, Gülşah, Sermaye Piyasası Hukukunda İzahname Sorumluluğu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019; 30-33; ADIGÜZEL, s. 46.

²²⁴ MOROĞLU, Erdoğan, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 429.

²²⁵ İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği (II-5.1), 22.06.2013 tarihinde 28685 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²²⁶ ADIGÜZEL, s. 46-47.

sermaye piyasası araçları hakkında temel özellikler bulunmaktadır. Özet bölümünün, izahnamenin tamamı ile uyumlu içeriğe sahip olması gerekmektedir. Ayrıca bunlara ilişkin bilgiler; hakları ve olası riskleri içerir şekilde kısa, belirgin ve anlaşılır biçimde ifade edilmelidir²²⁷.

b. Organize Piyasalara Başvuru Halinde

Sermaye piyasası araçlarının ikincil piyasa olarak alınıp satıldığı borsa ve teşkilatlanmış diğer piyasalar organize piyasalar olarak anılmaktadır. Organize piyasalara başvuru aslında birincil piyasada bir başvuru niteliği taşımaktadır²²⁸. Borsa İstanbul’ da sermaye piyasası araçlarının işlem görebilmesi için borsaya kote olmaları şarttır. “Borsa İstanbul A.Ş. Borsacılık Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Yönetmeliği²²⁹” ile kotasyon işlemleri hakkında düzenleme yapılmış ve yönetmeliğin 15/II maddesi uyarınca borsaya verilen bilgi ve belgelerdeki hatalardan ya da eksikliklerden; ihraççı, fon kurucusu, halka arz edenler, ihraca aracılık eden yatırım kuruluşu veya birden fazla yatırım kuruluşunun aracı olduğu ihraçlarda konsorsiyum, eş liderleri, piyasa danışmanı, garantör ve bağımsız denetçi sorumlu olmaktadır. Ancak sayılan kişilerin sorumluluğu sınırsız olmayıp kusurlarına ve durumun gereklerine göre sorumluluğun belirleneceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte sermaye piyasası aracının borsada işlem görmeye başlamasından önce verilen bilgilerin içeriğinde önemli değişiklikler olması durumunda bu kuruluşlar tarafından, derhal yazılı şekilde borsaya bilgi verilmesi gerekmektedir²³⁰.

Borsa İstanbul’un çıkardığı “Kotasyon Yönergesi²³¹” nin 5/IV hükmü uyarınca borsa kotuna alınan sermaye piyasası araçlarına dair bilgilerin borsa internet sitesinde yayımlanacağı ve ortaklık paylarının tamamının kota alınmasının esas olduğu belirtilmiştir. Ayrıca sermaye piyasası araçları en erken KAP’ ta yapılacak olan duyuruyu takip eden iş günü borsada işlem görmeye başlamaktadır (Kotasyon Yönergesi m. 5/V). Kotasyon başvurusunun yapılmasına ilişkin düzenlemeler ise hem anılan yönetmeliğin 15. maddesinde hem de yönergenin 6. maddesinde detaylı bir şekilde yer almaktadır.

²²⁷ MOROĞLU, Sermaye Artırımı, s. 429; ADIGÜZEL, s. 47.

²²⁸ ADIGÜZEL, s. 131.

²²⁹ İstanbul A.Ş. Borsacılık Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Yönetmeliği 19.10.2014 tarihinde, 29150 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

²³⁰ ADIGÜZEL, s. 131.

²³¹ Borsa İstanbul A.Ş. Kotasyon Yönergesi, 14.07.2015-13.11.2015 tarihinde onaylanmıştır.

3. İkincil Piyasada Sürekli Kamuyu Aydınlatma

a. Periyodik Olarak Kamuyu Aydınlatma

SERPK’ da halka açık anonim ortaklıkların kamuyu aydınlatma yükümlülüğü ikiye ayrılmıştır. Birincisi sürekli olarak kamuya açıklanacak olan tablo ve raporların açıklanmasıdır. İkincisi ise özel durumlarda meydana gelen değişikliklerin veya yeniliklerin kamuya açıklanmasıdır. Periyodik olarak sürekli kamunun aydınlatılması ilgililerin; ortaklığın verimliliği, kar durumu, yatırımları gibi birçok konuda bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır²³².

Halka açık anonim ortaklıkların belirli dönemlerde kamuya açıklama yapması gerekmektedir. Bu belirli dönemler 3, 6 ve 9 aylık dönemlerde gerçekleşmektedir²³³. Yapılacak açıklamanın içeriği şirketin bağımsız denetim raporlarından, finansal tablolarından, yönetim kurulunun hazırladığı faaliyet raporları gibi tablo ve raporlardan oluşmaktadır²³⁴. İhraççı kamuya açıklanacak ya da gerektiği takdirde Sermaye Piyasası Kurulu tarafından istenecek finansal tablo ile raporların, şekil ve içerik açısından Türkiye Muhasebe Standartları doğrultusunda kurulca belirlenen kriterlere ve düzenlemelere uygun olması gerekmektedir. Ayrıca bu içeriklerin zamanında, tam ve doğru olarak hazırlanması ve ibraz edilmesi zorunlu tutulmuştur (SERPK m. 14/I).

b. Derhal Kamuyu Aydınlatma

Ticari hayatın hızlanması ve gelişmesi meydana gelen değişikliklerden yatırımcı ve kamunun derhal bilgilendirilmesini zorunlu kılmıştır. Açıklamalar periyodik kamuyu aydınlatmadaki gibi dönemsel olmayıp gelişmenin olduğu anda derhal yapılmaktadır. Yatırımcılar, açıklanan bu bilgiler sayesinde yaptığı yatırımları tekrar değerlendirme imkânına sahip olmaktadır²³⁵.

SERPK m. 15’ te derhal kamunun aydınlatılmasına ilişkin düzenleme yer almaktadır. Buna göre ihraççılar veya ilgililer tarafından, sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını ya da yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek nitelikteki bilgilerin, olayların ve gelişmelerin kamuya açıklanması gerekmektedir.

²³² KESKİN, s. 40.

²³³ ADIGÜZEL, s. 133.

²³⁴ YANLI, s. 115-116.

²³⁵ İHTİYAR, s. 165; KESKİN, s. 40.

Ayrıca bu bilgi, olay ve gelişmelerin kamuya açıklanması, ilgili ihraççıya bildirimi, bazı durumlarda açıklamanın ertelenmesi ya da açıklamanın yapılmamasına dair usul ve esasların Sermaye Piyasası Kurulu tarafından düzenleneceği belirtilmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu, II-15.1 sayılı Özel Durumlar Tebliği ve II-15.2 sayılı Payları Borsada İşlem Görmeyen Ortaklıklara İlişkin Özel Durumlar Tebliği ile bu konuda düzenlemeler yapmıştır.

II-15.1 sayılı Özel Durumlar Tebliği ile derhal kamuyu aydınlatmaya ilişkin özel durumlar tasnif edilerek bu yükümlülüğün sınırları saptanmıştır. Tebliğde özel durum olarak belirlenen hallere şu örnekleri vermek mümkündür: içsel bilgiler, olağan dışı fiyat ve miktar hareketleri, haber ya da söylentilerin doğrulanması, geleceğe yönelik değerlendirmeler, idari sorumluluğu bulunan kişiler ile ana ortak işlemler ve sürekli bilgilere ilişkin esaslardır. Bu tebliğde açıklamaların KAP' ta kural olarak derhal yapılması öngörülmüştür. Ayrıca yapılacak açıklamanın tebliğ uygun olduğu, ihraççıya ulaştırılan bilgilerin eksiksiz olduğu ve paylaşılan bilgilerin ihraççının defter, kayıt ve belgeleriyle örtüştüğünün beyan edilmesi gerekmektedir (II-15.1 sayılı tebliğ m. 23/II). Açıklanan bilgilerin, doğru ve eksiksiz olması için gerekli tüm gayretin gösterildiği, yapılan açıklamalardan sorumlu olduğu beyan edilmesi gereken diğer hususlardandır (II-15.1 sayılı tebliğ m. 23/II).

II-15.1 sayılı tebliğin 24. maddesinde açıklamaların kapsam ve özellikleri başlığı altında, yatırımcıların karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde, zamanında, doğru, eksiksiz, dolaysız, anlaşılabilir ve yeterli olacak şekilde açıklamaların yapılması gerektiği belirtilmektedir. Bununla birlikte açıklamaların doğru olarak değerlendirilebilmesi için gerekli olması halinde başka bilgilerinde gösterilmesi gerekmektedir. Madde hükmü uyarınca doğru değerlendirme için gerekli olduğu takdirde açıklamaya konu durumun ilgili olduğu karşı taraf belirtilecektir. Ayrıca meydana gelen değişiklikler miktar ya da tutar olarak ifade edilebiliyorsa yapılacak açıklamalarda miktar ve tutar da belirtilecektir. Yapılan açıklamalar yanlış, yanıltıcı, dayanaksız, abartılı, noksan olmamalıdır²³⁶. Bu çerçevede ihraççıların özel durum açıklamalarını faaliyetlerini pazarlamak ya da reklam yapmak için kullanmaları yasaklanmıştır. Bu tebliğde ihraççının internet sitesinde ilan yükümlülüğü de düzenlenmektedir. Buna göre sermaye piyasası araçları borsada işlem gören

²³⁶ ADIGÜZEL, s. 136.

ihraççıların özel durum açıklamalarını en geç kamuya açıkladıktan sonraki iş günü içinde internet sitesinde ilan etmesi gerekmektedir. İlanın yapılacağı internet sitesinin, KAP' ta ihraççıya ilişkin genel bilgilerde yazılı internet sitesi olması zorunlu tutulmuştur. Ayrıca yapılan bu açıklamaların beş yıl boyunca internet sitesinde bulundurulması gerekmektedir (II-15.1 sayılı tebliğ m. 24/V).

II-15.2 sayılı Payları Borsada İşlem Görmeyen Ortaklıklara İlişkin Özel Durumlar Tebliğinin kapsamı 2. maddesinde belirtilmektedir. Buna göre payları borsada işlem görmeyen halka açık ortaklıklarla ilgili önemli bilgi, olay ve değişikliklerde ortaklıklar ve/veya ilgili tarafların kamuya açıklayacağı özel durumlar ile bunların açıklanma usul ve esaslarında II-15.2 sayılı tebliğ uygulanmaktadır. Tebliğ on iki maddeden oluşmakla birlikte, 5. Maddesinde on sekiz farklı kamuya açıklanması gereken özel durum yer almaktadır. Bu sayılan özel durumlara ya da özel durumlardaki değişikliklere ilişkin açıklamanın, durumun ortaya çıktığı ya da öğrenildiği tarihten itibaren beş iş günü içinde Sermaye Piyasası Kurulu' na iletilmesi gerekmektedir²³⁷.

II-15.2 sayılı tebliğe göre Sermaye Piyasası Kurulu' na gönderilecek açıklamalar kurulun internet sitesinde kamuya ilan edilmektedir. Sermaye Piyasası Kurulu gerekli görür ise bu tebliğ hükümlerine göre gönderilen bilgilerin elektronik ortamda ya da diğer basın yayın organlarında ilan edilmesini hem ilgili ortaklıktan hem de ilgili taraflardan isteyebilmektedir (II-15.2 sayılı Tebliğ m. 7).

E. Kamuyu Aydınlatmadan Kaynaklanan Sorumluluk

Kamunun aydınlatılmasından kaynaklanan sorumluluk SERPK' nın 10. ve 32. maddelerinde yer almaktadır. SERPK' nın 10. maddesinde izahnameden doğan sorumluluk ve 32. maddesinde ise kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan sorumluluk düzenlenmektedir.

Kamuyu aydınlatma belgelerinde hatalı, aldatıcı, eksik bilgilerin bulunmasından kaynaklanan sorumluluk, hukuka aykırı fiilden doğan sorumluluk kapsamındadır. Bu nedenle Türk Borçlar Kanunu' nun 49. maddesindeki haksız fiil sorumluluğu içerisinde değerlendirilmektedir. Dolayısıyla kamuyu aydınlatma

²³⁷ ADIGÜZEL, s. 137.

yükümlülüğünün ihlalden kaynaklı zararın haksız fiil hükümlerine göre tazmini için haksız fiil unsurlarının gerçekleşmesi gerekmektedir²³⁸.

Öncelikle haksız fiilden sorumlu tutulabilmesi için hukuka aykırı fiil bulunmalıdır. SERPK' nın 32. maddesi uyarınca ilgili kişilerin kamuyu aydınlatma belgelerinde yanlış, yanıltıcı, eksik bilgiler içermesi ile sorumluluk ortaya çıkmaktadır. Bu durumlar hukuka aykırı fiil şartının oluştuğunu göstermektedir. Ayrıca kamuya açıklanan bilgilerin yanıltıcılık niteliği, makul bir yatırımcının gözünden değerlendirilerek ortalama deneyime, bilgiye sahip olan yatırımcı esas alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Zira aksi halde sorumluluğun kapsamının geniş ya da dar tutulması haksız sonuçların doğmasına sebebiyet verebilir²³⁹.

Haksız fiil sorumluluğunun diğer bir şartı ise hukuka aykırı fiil sonucunda zararın meydana gelmesidir. Kamuyu aydınlatma belgelerindeki bilgilerin, yanlış, yanıltıcı, eksik olması nedeni ile zarar oluşmalıdır. Bir zararın meydana gelmemesi halinde ilgili kişilerin sorumluluğundan söz edilemeyecektir. *Yargıtay* da davalı şirketin sahip olduğu hisselerin önceden ilan edilmeden satılması sebebiyle davacının uğramış olduğu zararın tazmini istemine ilişkin bir uyuşmazlıkta “zarar” unsurunu vurgulamıştır²⁴⁰. Dava konusu olayda davalı şirket, bilirkişi raporuna itirazında; kamuyu aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmiş olsaydı hisse senedi fiyatlarının daha da düşeceğini, dolayısıyla gerekli hisse senedi satış duyurusunun yapılmamış olmasının davacının lehine olduğunu ileri sürmüştür. Bilirkişi raporunda da davalının kamuyu aydınlatma yükümlülüklerini yerine getirmeden hisse satışlarını yapmaya başlamasının başlangıçtaki yüksek fiyat seviyelerinden yararlanmasını ve daha fazla satış geliri elde etmesini sağladığının belirtilmesine karşın bu konu üzerinde ilk derece mahkemesinin durmadığı kararda belirtilmiştir. Bu konunun araştırılması ve davalının itirazlarını karşılar nitelikte tekrar bilirkişi raporu alınması gerektiği belirtilerek bozma kararı verilmiştir. Ayrıca davalı şirket davaya konu hisse satışı öncesinde Sermaye Piyasası Kurulu' nun kamuyu aydınlatma konusunda getirdiği yükümlülüklerle uymadığı için hakkında verilen idari yaptırım kararına karşı idare mahkemesinde dava açtığını ve davanın derdest olduğunu ileri sürmüştür. *Yargıtay*

²³⁸ ÜNAL, s. 135-136; KARA, Mustafa Sencer, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 2, 2015, s. 166.

²³⁹ KARA, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, s. 142.

²⁴⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi' nin 2016/12238Esas, 2018/49Karar ve 08.01.2018 tarihli kararıdır (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Son Erişim: 20.04.2021).

da anılan dava dosyasının kesinleşmesi bekletici mesele yapıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğini belirtmiş ve kesinleşmesi beklenilmeden karar verilmesini hatalı bularak bu yönüyle de kararı bozmuştur.

Yanılıcı niteliği ile yatırımcının sahip olduğu sermaye piyasası aracında ortaya çıkan bütün değer kaybı, zarar olarak değerlendirilir ve yatırımcı oluşan bu zararın tazminini isteyebilir. Ayrıca daha sonra gerçek durumun ortaya çıkmasıyla oluşan değer kaybı da bu zarar kapsamındadır. Değer kaybının meydana geldiği durumda zararın varlığından söz edilebilmesi için yatırımcının, satın alırken ödediği bedelden daha az bir bedelle sermaye piyasası aracını satmış olması gerekmektedir²⁴¹. Dolayısıyla değer kaybının olduğu her durumda zararın meydana geldiği ve tazmin hakkının bulunduğunu söylemek mümkün olmamaktadır. Zarar, değer kaybının yanı sıra kar kaybı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda yatırımcı gerçek durumu bilmemesi nedeniyle sermaye piyasası aracının satışını gerçekleştirebilir ve ardından gerçek bilginin ortaya çıkması ile de değer artışına bağlı kar kaybına uğrayabilir. Yatırımcı, satın aldığı fiyatın üstünde bir fiyatla satış yapsa dahi gerçek bilginin ortaya çıkmasıyla yatırımcının elde edebileceği kar arttığından bu halde de zarar doğmuş olmaktadır²⁴².

Kamuyu aydınlatma belgelerinden kaynaklanan sorumluluk kusur sorumluluğu niteliğindedir²⁴³. Örneğin SERPK m. 32/III hükmü uyarınca kamuyu aydınlatma belgelerindeki bilgilerin yanlış, yanılıcı ya da eksik olması hakkında bilgisinin olmadığını, eksikliğin kast veya ağır ihmallerinden doğmadığını ispatlayan kişiler sorumlu olmamaktadır. Bu fıkradan da anlaşıldığı üzere kamuyu aydınlatmadan kaynaklanan sorumlulukta kusur sorumluluğu karine olarak öngörülmektedir. Böylelikle bilgisizliğinin hafif kusurundan kaynaklandığını ya da hiçbir kusuru olmadığını ispat eden kişiler sorumlu olmayacaktır²⁴⁴.

Kamuyu aydınlatma belgelerindeki bilgiler nedeniyle sorumluluğun doğması illiyet bağının oluşmasına bağlıdır. Başka bir ifadeyle kamuya açıklanan belgelerde yer alan bilgilerin gerçek duruma uygun olmaması ve yatırımcının uğradığı zarar

²⁴¹ ADIGÜZEL, s. 140.

²⁴² KARA, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, s. 150.

²⁴³ DEMİRKAN, Senem, Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 25.

²⁴⁴ BALCI, Murat / TURAN, Sinem, Sermaye Piyasası Kanunu Şerhi, C. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 651.

arasında illiyet bağının bulunması şartının sağlanması gerekmektedir²⁴⁵. SERPK' nın 32/IV hükmünde illiyet bağına ilişkin düzenleme bulunmaktadır. SERPK m. 32/IV' te *“Yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgiler içeren izahnamenin geçerlilik süresi boyunca; diğer kamuyu aydınlatma belgelerinin ise kamuya açıklandığı tarihten hemen sonra, ilk halka arzdan veya borsada satın alınan veya satılan sermaye piyasası araçlarının, gerçeğe uygun bilginin ortaya çıktığı tarihten hemen sonra borsada satılması veya satın alınması üzerine yatırımcıların malvarlıklarında zarar meydana gelmesi hâlinde bu maddeye göre ileri sürülecek tazminat talepleri açısından kamuyu aydınlatma belgesi ile zarar arasında illiyet bağı kurulmuş sayılır”* hükmü bulunmaktadır. İlliyet bağının oluştuğundan söz edebilmek için birtakım şartların gerçekleşmesi aranmış ve illiyet bağının kurulmasında karine benimsenmiştir. Söz konusu karine; izahname bakımından geçerlilik süresince yani on iki ay boyunca, diğer kamuyu aydınlatma belgelerinde ise yatırımcıların uğradığı zararların gerçeğe uygun olan bilginin ortaya çıktığı tarihten sonra borsada işlem yapılması sonucunda geçerlilik göstermektedir²⁴⁶.

Kamunun aydınlatılmasından kaynaklanan tazminat yükümlülüğü, sorumlular açısından müteselsil olarak düzenlenmiştir (SERPK m. 32/I). Tazminat miktarı, iç ilişkide durum, şartlar, her birinin kusur oranı, yol açtığı tehlikenin ağırlığı değerlendirilerek paylaştırılmaktadır. Mahkeme tarafından da her bir sorumlunun iç ilişkide ödemesi gereken tazminat miktarı kusur oranına göre belirlenmektedir²⁴⁷.

Kamuyu aydınlatma belgelerinde bulunan bilgilerin gerçeğe uygun olmaması nedeni ile meydana gelen zararların tazmininin istenebilmesi kanunda zamanaşımı süresine bağlanmıştır²⁴⁸. Buna göre zararın meydana geldiği tarihten itibaren altı ay içerisinde tazminat talep edilebilmektedir (SERPK m. 32/VI).

²⁴⁵ İSLAMOĞLU, s. 100-101.

²⁴⁶ KARA, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, s. 152.

²⁴⁷ BALCI / TURAN, s. 653; ADIGÜZEL, s. 141-142; KESKİN, s. 121.

²⁴⁸ GÜNAY, Ece Deniz, Kamuyu Aydınlatma İlkesinin 6362 Sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanununa Yansımaları, Terazi Hukuk Dergisi, C. 8, S. 77, Ocak 2013, s. 22.

III. KAMUYU AYDINLATMA İLKESİNİN ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDAKİ GÖRÜNÜMLERİ

A. Genel Olarak

Halka açık şirketlerin büyük çoğunluğu, şirketler topluluğu dâhilinde bağlı veya hâkim ortak olarak yer almaktadır. Örneğin Borsa İstanbul’ da işlem gören işlem ve piyasa değeri yönünden en yüksek olan 30 şirketin hisse senetlerinin performansları ile oluşturulan endekste (BIST 30) yer alan şirketler incelendiğinde şirketler topluluğu ilişkisi açıkça görülmektedir²⁴⁹. Dolayısıyla halka açık ortaklıklarda hâkim şirket, bağlı şirket ilişkisinin oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Halka açık şirketlerin, şirketler topluluğu içerisinde yer aldığı göz önüne alındığında kamuyu aydınlatma ilkesinin çeşitli görünümüne, şirketler topluluğu düzenlemelerinde rastlamak mümkündür. Bu kapsamda kamuyu aydınlatma ilkesinin şirketler topluluğundaki görünümü çerçevesinde bağlılık raporu, hâkimiyet raporu ile pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı ele alınacaktır.

B. Bağlılık Raporu

1. Genel Olarak

TTK m. 199 hükmünde düzenlenen bağlılık raporu düzenleme yükümlülüğü, şirketler topluluğunun varlığı halinde doğmaktadır. Şirketler topluluğu olduğu takdirde bağlı şirketin yönetim kurulu tarafından, hâkim şirketle ve topluluk dâhilindeki diğer şirketlerle ilişkilerine dair bağlılık raporu hazırlanması gerekmektedir²⁵⁰. Bir başka ifadeyle bağlılık raporu, bağlı şirketlerin; hâkim ve diğer bağlı şirketlerle aralarındaki ilişkileri ve bu ilişkilerden kayıp ya da fayda olarak ortaya çıkan sonuçları içermektedir. Bu rapor, bağlı şirket kayıplarını da içerdiğinden hâkim şirkete karşı açılacak denkleştirme davası yönünden de önem taşımaktadır.

2. Düzenlenme Zamanı ve İçeriği

Bağlılık raporu, bir önceki yıla ilişkin olarak her faaliyet yılının ilk 3 ayı içinde bağlı şirket yönetim kurulu tarafından düzenlenmektedir (TTK m. 199/I).

²⁴⁹ <https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler> (Son Erişim: 13.01.2021)

²⁵⁰ YILMAZ, Asuman, Türk Ticaret Kanunu’na Göre Bağlı Şirket Yönetim Kurulunun Bağlılık Raporu ve Bağlılık Raporunun Denetimi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 31, S. 2, 2015, s. 105.

Raporda geçmiş faaliyet yılına ilişkin açıklamalar yapılmakta ve raporun sonunda şirketin zarara uğrayıp uğramadığı, zarara uğramış ise zararın denkleştirilip denkleştirilemeyeceği açıklanmaktadır²⁵¹.

Hâkim şirketin yönlendirmesi neticesinde bağlı şirketin gerçekleştirdiği hukuki işlemler ile önlemler hakkındaki açıklamalar raporun içeriğini oluşturmaktadır²⁵². Nitekim TTK m. 199/I' de de raporun içeriğine ilişkin “hukuki işlemler” ve “önlemler” olmak üzere ikili bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Bu fıkra göre bağlılık raporunda şirketin geçmiş faaliyet yılında hâkim şirketle, hâkim şirkete bağlı bir şirketle, hâkim şirketin yönlendirmesiyle onun veya ona bağlı bir şirketin yararına yaptığı hukuki işlemlerin açıklamasının yapılması gerekmektedir. Ayrıca geçmiş faaliyet yılında hâkim şirketin veya ona bağlı bir şirketin yararına alınan ya da alınmasından kaçınılan önlemlerin açıklamasının yapılması da madde fıkrasında öngörülmektedir. Aynı zamanda raporda yer alan hukuki işlemlere ilişkin edimler ile karşı edimler açıklanmalı ve önlemlere ilişkin de önlemin nedeni ile şirket bakımından yarar ve zararları raporda ele alınmalıdır²⁵³. Bağlı şirket ve hâkim şirket pay sahipleri bu vesileyle kendi menfaatlerini zedeleyen ancak hâkim pay sahibinin yararına yapılan işlemleri tespit edebilmektedir²⁵⁴. Bağlı şirket yararına yapılan işlemlerin, bağlı şirketin kaybına yol açan işlemleri dengelemesi söz konusu olabilir. Bu nedenle bağlılık raporunda, bağlı şirketin hem kaybına yol açan hem de menfaatine yapılan işlemlere yer verilmektedir²⁵⁵.

Bakırköy Asliye Ticaret Mahkemesi' nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta dosyaya sunulan talepte ve genel kurula getirilen talepte TTK m. 199 uyarınca bağlı şirket raporunun hazırlanması istenmiştir. Ancak davalı şirket tarafından bu rapor hazırlanmamış ve bağlı şirket ile hâkim şirket arasındaki ilişkinin faydaları ve riskleri ile ilgili açıklama yapılmamıştır. TTK m. 199 gereğince 3 ay içerisinde bağlı şirket raporunun hazırlanmasının zorunlu olduğu fakat davalı şirketin raporun hazırlandığını beyan etmesine karşın bununla ilgili dosyaya somut bir bilgi sunmadığı kararda belirtilmiştir. Kanuni yükümlülüğün yerine getirilmemesi ve pay

²⁵¹ **POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU**, s. 747; **AKIN**, s. 136.

²⁵² **YILMAZ**, s. 109.

²⁵³ **YILMAZ**, s. 112; **AKIN**, s. 138-139.

²⁵⁴ **KESKİN**, s. 66.

²⁵⁵ **GÜNAY**, Ece Deniz, Sermaye Piyasası Hukuku'nda Örtülü Kazanç Aktarımı ve Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 206-207; **YILMAZ**, s. 114-115.

sahiplerinin haklarının korunması hususunda doyurucu bilgi verilmemesi nedeniyle mahkeme tarafından özel denetçi atanmasına ilişkin yasal şartların oluştuğu tespit edilmiştir. Mahkeme tarafından sırf bu raporun hazırlanmaması kanununa aykırılık oluşturduğu ifade edilerek davacının talebinin kabulüne karar verilmiştir. Bu doğrultuda “*Davalı şirketin bağlı şirket olduğu dikkate alınarak T.T.K.199 maddesi gereğince bağlı şirket raporu hazırlanması ve bağlı şirketin faaliyet konusu da dikkate alınarak, faaliyet konusunun sağladığı faydalar ve risklerde analiz edileceği rapor hazırlamak üzere özel denetçi atanmasına*” karar verilmiştir²⁵⁶. Yargıtay da özel denetçi atanması istemi üzerine mahkemece verilen kabul kararı TTK m. 440/II uyarınca kesin olması nedeniyle mahkemenin bu kararına yönelik olarak verdiği temyiz isteminin reddine ilişkin kararında bir usulsüzlük bulunmadığını belirterek davalının bu kapsamdaki temyiz itirazlarının reddine karar vermiştir²⁵⁷.

Bağlılık raporunda, bağlı şirketin topluluk ile olan ilişkileri bütün halinde ortaya konulması gerekmektedir. Ayrıca TTK m. 199/II uyarınca bu rapor gerçeğe uygun olarak ve denetlenebilir şekilde hazırlanmalıdır. Raporda örneğin sözleşmeler, kararlar, rakamlar gibi hukuken geçerli nitelikte ve üçüncü şahıslar tarafından denetlenmesi mümkün somut veriler temel alınarak bir değerlendirme yapılması gerekmektedir²⁵⁸.

Raporda başka bir belgeye atıf yapıldığı takdirde o belgeler de ilgililerin değerlendirmesi için sağlanmalıdır. Bağlılık raporunda yer alan bilgilere ilişkin belgelendirmeleri düzenlemekten ve raporun anlaşılmasına, incelenmesine olanak sağlayacak tedbirleri almaktan bağlı şirket yönetim kurulu yükümlüdür. Bu yükümlülüğün yönetim kuruluna atfedilmesi raporun eksiksiz ve tam olarak hazırlanması zorunluluğundan kaynaklanmaktadır²⁵⁹.

3. Aleniyet Konusu

Bağlılık raporunun tamamı, bağlı şirket pay sahiplerine açıklanmamaktadır. Aleniyet düzenlemesi dar kapsamlı bir bilgilendirme olarak öngörülmüştür. Raporun sonuç kısmında yapılan açıklama yıllık faaliyet raporunda yer almaktadır.

²⁵⁶ Bakırköy 12. Asliye Ticaret Mahkemesi’nin 2013/291 Esas, 2013/145 Karar sayılı 17.12.2013 tarihli kararıdır (Bu Karar yayınlanmamıştır).

²⁵⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2014/6398 Esas, 2014/12133 Karar sayılı ve 25.06.2014 tarihli kararıdır (Legalbank Elektronik Hukuk Bankası, Son Erişim: 01.05.2021).

²⁵⁸ GÜNEY, Örtülü Kazanç Aktarımı, s. 206.

²⁵⁹ YILMAZ, s. 116; KESKİN, s. 66.

Dolayısıyla pay sahiplerinin bilgisine, genel kurulda yıllık faaliyet raporu ile sunulmuş olmaktadır. Bu şekilde sınırlı bir bilgilendirme öngörülmesinin sebebi topluluğun gizli bilgilerinin ortaya çıkmasını engellemektir²⁶⁰.

Bağlılık raporlarının düzenlenmesinin amacı, bağlı ve hâkim şirket yöneticilerinin, topluluk içi ilişkilere dair gerçek resmi görmesini sağlamak ve onları uyarak gerektiğinde önlem almalarını sağlamaktır²⁶¹. Gizliliği sağlamak üzere sadece rapor sonucunun pay sahiplerine bildirilmesi nedeniyle aleniyet ve pay sahiplerinin aydınlatılması tam gerçekleşmemektedir. Ancak resmin bütününe yani raporun tamamının rakip şirketlerin bilgisine sunulması daha olumsuz sonuçların doğmasına yol açacağını söylemek mümkündür. Pay sahipleri raporun sonuç kısmından edindikleri bilgiler ile hâkim şirkete karşı taleplerini belirleyebilmektedir²⁶².

4. Sonuç Bölümü

Bağlı şirket yönetim kurulunun hazırlamış olduğu bağlılık raporunun sonuç bölümü, yıllık faaliyet raporuna eklenerek genel kurula sunulması pay sahiplerinin aydınlatılması bakımından önemlidir²⁶³. Sermaye Piyasası Kanunu' na tabi şirketlerde ise yıllık faaliyet raporunun ortaklığın internet sitesinde ilanını zorunludur (Sermaye Piyasası Kurulu' nun Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1) m. 2.1.1). Dolayısıyla internet sitesinde ilan edilen yıllık faaliyet raporunda bağlılık raporunun sonuç bölümünün yer alması bağlılık raporunun kamuyu aydınlatma işlevinin olduğunu göstermektedir.

Raporun sonuç bölümünde bağlı şirketin yaptığı hukuki işlemlere karşılık uygun edimler alıp almadığını ve gerçekleşen ya da kaçınılan önlemlerin yol açtığı kayıpların olup olmadığı, kayıp oluşmuşsa denkleştirmenin yapılıp yapılmadığı hakkında açıklamalar yapılmaktadır. Sonuç kısmında açık, belirli ve özet değerlendirmelerin yer alması gerekmektedir.

Sonuç bölümünün faaliyet raporuna eklenmesi, rapora aleniyet kazandırmaktadır. Ayrıca yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu TTK m. 198

²⁶⁰ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 659.

²⁶¹ Gereke, m.199, s. 334.

²⁶² AKIN, s. 147.

²⁶³ Gereke, m.199/III, s. 334.

uyarınca denetim kapsamında olduğundan bağıllık raporunun sonuç kısmı ve kaynağı olan bağıllık raporu da denetlenmiş olacaktır. Raporda hâkim şirketin müdahalesi olmadan yaptığı işlem ve önlemlere ilişkin de analizler yer almaktadır. Raporun sonuç kısmında açıklanan kaybın olduğuna, denkleştirmenin yapılamadığına dair bilgi denkleştirme ile tazminat sorumluluğunu kendiliğinden doğurmayacak ancak bu bilgiler denetim bakımından gerekçe oluşturacaktır²⁶⁴.

Bağlı şirketin yönetim kurulu tarafından hazırlanan bağıllık raporunun sonuç bölümünün yıllık faaliyet raporuna eklenerek genel kurulun onayına sunulması; pay sahiplerinin olağan genel kurul toplantısına katılarak şirketin, toplulukla olan ilişkilerine dair bilgi edinebilmesini sağlamaktadır. Raporun sonuç kısmında her bir hukuki işlem ile önlem hakkında koşulların ayrı ayrı değerlendirilerek pay sahiplerine sunulması gerçek bir bilgilendirme sağlanması bakımından önemlidir. Ayrıca sonuç bölümünde, bağlı şirketin uğradığı zarar denkleştirilmedi ise pay sahibinin hâkim şirkete karşı sahip olduğu dava haklarını kullanmasında hangi delillerin bulunduğunu içeren bilgilerin de yer alması gerekmektedir²⁶⁵. Aksi takdirde yüzeysel yapılan bir değerlendirme, pay sahiplerinin haklarını tam olarak kullanamamasına yol açacaktır.

TTK m. 562/III uyarınca, TTK m. 199/I' e aykırı hareket edenler 200 günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu hüküm cezai yaptırım yolu ile raporun eksik hazırlanması ya da hiç hazırlanmaması durumlarını önlenmeyi hedeflemiştir. Zira şirketler topluluğunda sorumluluk hukukunun etkin uygulanması açısından bağlı şirket pay sahiplerinin bilgi edinmesinde bağıllık raporlarının tam ve eksiksiz düzenlenmesi oldukça önemlidir. Bağıllık raporu aracılığıyla pay sahipleri, hâkim şirket ile bağlı şirket arasındaki ilişki hakkında aydınlatılmaktadır.

Hâkim şirketin gerek talimat gerekse yönlendirmeler vasıtasıyla kendi menfaatlerini gözeterek şirketler topluluğundaki bağlı şirketi yönlendirmesi mümkündür. Hâkim şirket, kendi çıkarlarını üstün tutarak bağlı şirketi ve onun pay sahiplerini zarara uğratsa da istediği doğrultuda yönlendirme yapabilmektedir.

²⁶⁴ AKIN, s. 150

²⁶⁵ ÖZDİN, Funda, Şirketler Topluluğu Hukukunda Bilgilendirme Amacına Yönelik Özel Düzenlemelerin Menfaatler Dengesinin Sağlanması Açısından Değerlendirilmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 197, Ocak 2021, s.327; GÜREL, Murat, Bağlı Şirket Genel Kurulunda Alınan Yapısal Değişiklik Kararları Nedeniyle Hakim Şirketin Sorumluluğuna İlişkin TTK Madde 202.2' nin Gerekliliği Üzerine, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 32, S. 2, 2016, s. 212-213; AKIN, s. 152.

Dolayısıyla bu gibi yönlendirmenin olumsuz etkileri, bağlılık raporunun pay sahiplerine açıklanması sayesinde ortaya çıkacak ve bağlı şirketin pay sahipleri de aydınlatılmış olacaktır²⁶⁶.

C. Hâkimiyet Raporu

1. Genel Olarak

Hâkimiyet raporunda, şirketler topluluğu içindeki ilişkiler daha geniş bir açıdan değerlendirilerek ortaya konulmaktadır. Nitekim bağlılık raporu, bağlı şirket yönetim kurulu tarafından hazırlanmakta ve bağlı şirketi koruma amacı taşımakta iken; hâkimiyet raporu hâkim şirket yönetim kurulu başkanı tarafından hazırlanmakta ve raporda hâkim şirket açısından değerlendirmeler yer almaktadır.

Raporun hazırlanmasını, hâkim şirketteki her bir yönetim kurulu üyesi TTK m. 199/IV uyarınca yönetim kurulu başkanından talep edebilmektedir. Madde hükmü ile hâkim şirket yönetim kurulu üyelerine, bağlı şirket ilişkilerine dair bilgi alma hakkı tanınmıştır. Bu düzenlemeyle hakim şirket yönetim kurulu üyelerine konsolide finansa, malvarlığına ilişkin bilgi verilerek kurul üyelerinin denetim, gözetim yapmasını ve gerektiği durumlarda önlem almasını sağlamak amaçlanmıştır²⁶⁷. Hâkimiyet raporu, bağlı şirketlerin birbirleriyle, pay sahipleri ve bu kimselerin yakınlarıyla olan ilişkilerini kapsamaması nedeniyle TTK m. 199/IV hükmü şeffaflığın sağlanmasına ve dolayısıyla kamunun aydınlatılmasına yardımcı olmaktadır.

2. Düzenlenme Zamanı ve İçeriği

Hâkim şirket yönetim kurulu üyelerinden her birisi hâkimiyet raporunun hazırlanmasını yönetim kurulu başkanından talep edebilmektedir. Ancak yönetim kurulu başkanı raporu bizzat hazırlamak zorunda olmayıp uzman kişilerden yardım alabilmektedir.

Raporun hazırlanma zamanı hakkında kanunda bir düzenleme yapılmamıştır. Hâkim şirket yönetim kurulu üyesinin, rapor hazırlanmasını talep etmesi ile birlikte süreç başlamaktadır. Fakat raporun hazırlanması talebinden itibaren raporun ne kadar sürede tamamlanacağını kanunda belirtilmemesi nedeniyle raporun mahiyeti dikkate alınarak makul bir sürede tamamlanması gerekmektedir.

²⁶⁶ ÖZDİN, s. 328.

²⁶⁷ Gerekeçe, m.199/IV, s. 334.

Hâkimiyet raporunun; hesap verme ilkesine uygun şekilde özenli, gerçeği doğru aktaracak nitelikte hazırlanması gerekmektedir. Bağlı şirketlerin finansal ve malvarlığı durumları ile üç aylık hesap sonuçları hâkimiyet raporunda bulunmaktadır. Rapordaki bu bilgiler ışığında bağlı şirketlerin ekonomik durumu hakkında çıkarımlar yapılabilecek ve şirketlere dair genel bir bilgiye sahip olunacaktır. Hâkim şirketin bağlı şirketlerle ve bağlı şirketlerin birbirleri ile olan ilişkilerine de hâkimiyet raporunda yer verilmektedir²⁶⁸. Şirketlerin birbirleriyle ilişkisi hakkındaki bilgiler sorumluluğun tespiti açısından yol gösterici niteliktedir. Dolayısıyla raporda şirketlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin, ilişkiler kapsamında yapılan işlemlerin ve bu ilişkilerin neden olduğu zarar ve yarar net biçimde her bir şirket için açıklanması gerekmektedir²⁶⁹.

3. Sonuç Bölümü

Hâkim şirket yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu başkanından hâkimiyet raporu hazırlanmasını ve bu raporun da yönetim kuruluna sunulmasını talep edebilir. Ayrıca yönetim kurulu üyesi hâkimiyet raporunun sonuç bölümünün yıllık rapor ve denetleme raporuna eklenmesini isteyebilir (TTK m. 199/IV).

Şirketler topluluğunda bulunduğu konum nedeniyle hâkim şirket tarafından, daha detaylı ve kapsamlı bilgilere ulaşılarak araştırma yapılabilmektedir. Dolayısıyla hâkim şirketin hazırladığı rapor, topluluğun genel ve gerçek durumunu daha iyi ortaya koyması yönüyle önemli bir bilgi kaynağı niteliği taşımaktadır. Hâkim şirketin yönetim kurulu ve pay sahipleriyle hâkimiyet raporunda yer alan bilgilerin paylaşılması topluluk içi ilişkilerin şeffaflığını, aydınlatılmasını, denetimini sağlamaktadır²⁷⁰. Ayrıca hâkim şirket yönetim kurulunun görevlerinden biri de topluluğun genel politikalarını belirlemek olması nedeniyle bu rapor olağan faaliyetlerin yerine getirilmesi yönünden de önemlidir.

Hâkimiyet raporunun sonuç bölümünün, yıllık faaliyet raporuna ve denetleme raporuna eklenmesini yönetim kurulu üyelerinin isteyebilmesi, sonuç bölümündeki

²⁶⁸ ÖZDİN, s. 348.

²⁶⁹ AKIN, s. 156.

²⁷⁰ AKIN, s. 157-158.

değerlendirmeden pay sahiplerinin haberdar olmasını sağlamaktadır²⁷¹. Bu durum pay sahiplerinin hem hâkim şirketin faaliyetlerine bağlı menfaatlerini korumasına hem de topluluktaki bağlı şirketlerin faaliyetleri ile birbirleriyle olan ilişkilerini değerlendirerek bu kapsamdaki menfaatlerini gözetmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca Sermaye Piyasası Kanunu' na tabi şirketlerde, yıllık faaliyet raporunun ortaklığın internet sitesinde ilanının zorunlu olması, bu raporun kamuyu aydınlatma işlevinin olduğunu da göstermektedir (Sermaye Piyasası Kurulu'nun Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1) m. 2.1.1).

D. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı ile Kamuyu Aydınlatma İlkesi Arasındaki İlişki

1. Genel Olarak

Bilgi alma ve inceleme hakkı TTK m. 437' de düzenlenmiştir. Kanun ya da ana sözleşme ile tanınan hakların, pay sahipleri tarafından bilinçli ve etkin kullanılabilmesi için ortaklık faaliyetlerine dair pay sahiplerinin bilgisinin olması gerekmektedir. Dolayısıyla bilgi alma ve inceleme hakkı, anonim ortaklıklarda pay sahiplerinin mahrum oldukları bilgilere ulaşmasını sağlamaktadır. Pay sahibine bilgi alma ve inceleme imkânın tanınmaması, hakkın kullanılmasına engel olunması halinde pay sahibi dava hakkını kullanabilmektedir²⁷². Şirketler topluluğunda pay sahiplerine bilgi alma hakkı ve dava hakkının tanınması pay sahiplerinin ortaklık üzerindeki etkisini arttırmaktadır²⁷³. Bilgi alma ve inceleme hakkı vazgeçilmez, bağımsız ve müktesep nitelikte önemli bir pay sahipliği hakkıdır²⁷⁴.

²⁷¹ ÇELEBİ, Ali Ergin, Şirketler Topluluğunda Hâkim Şirket Pay Sahiplerinin Bağlı Şirketler Hakkında Bilgi Alma Hakkı, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, 2018, s. 520-521.

²⁷² TTK m. 437' den doğan pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkının engellendiğinin, mahkemede ispat edilebilmesi gerekmektedir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi 2018/199Esas, 2018/904Karar ve 10.10.2018 tarihli kararında "...Şirket faaliyet raporu, bilanço ve gelir tablosunun incelenmediği yönündeki iddia açısından istinaf nedeni yerinde sayılamaz zira davacıya yapılan çağrı evrakı ve ekinde bulunan belgelerde şirketin finansal tabloları ve yönetim kurulu faaliyet raporlarının şirket merkezinde pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulduğu ifade edilmektedir. TTK' nın 437. Maddesine uygun bu durum karşısında davacının şirket merkezine gidip te inceleme talebinin engellendiği yönünde bir ispat vasıtası bulunmamaktadır..." demektedir (Bu Karar yayınlanmamıştır).

²⁷³ EMİNOĞLU, Kurumsal Yönetim, s. 166.

²⁷⁴ DURGUT, Ramazan / KAPLAN, Ahmet Emre, Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 171-172, Kasım-Aralık 2018, s. 128-131.

Bu nedenle pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı ile kamuyu aydınlatma faaliyetleri arasındaki bağlantılar, benzerlik ve farklılıklar açıklanacaktır.

2. Amaçları Bakımından

Kamuyu aydınlatma faaliyetleri, kamuyu aydınlatma ilkesine uygun olarak yapılmaktadır. Kamuyu aydınlatma ilkesi sermaye piyasalarının, yatırımcılar bakımından öngörülemez oluşunun sebep olduğu güven sağlamayan ortamı kaldırmak üzere getirilmiştir. Bu doğrultuda kamuyu aydınlatma ilkesi sermaye piyasalarında şeffaflık ve güven ortamının oluşması amacı ile geliştirilen bir ilkedir. Başka bir ifadeyle kamuyu aydınlatma ilkesinin amacı, yatırımcının aydınlatılması olarak da değerlendirilebilir.

Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkının amacı ise anonim şirketin niteliği gereği yönetime uzak kalan pay sahibini yatırımına ilişkin aydınlatmaktır. Ayrıca bu sayede pay sahibinin şirkette kalmaya devam etmesi ve potansiyel pay sahiplerinin şirkete katılması sağlanmaktadır²⁷⁵.

Kamuyu aydınlatma ilkesi ve pay sahibinin bilgi alma, inceleme hakkının amaçları bakımından birbirine benzediği görülmektedir. Kamuyu aydınlatma ilkesinin asıl hedefi yatırımcının sermaye piyasası lehine kazandırılmasını sağlamak için yatırımcının üçüncü bir kişi olarak baktığında piyasayı, onun aktörlerini görerek değerlendirebileceği ve buna göre karar verebileceği imkân ve güven ortamının oluşturulmasıdır²⁷⁶. Dolayısıyla özü itibarıyla her iki kavram da ilgililerin haklarını bilinçli olarak kullanmalarını sağlamak üzere ilgililerin bilgilendirilmesini amaçlamaktadır.

İsviçre Hukukunda da pay sahiplerinin gizli kalması engellemek ve anonim şirketlerde şeffaflığı sağlamak amacıyla hamiline yazılı pay senetlerini devralanlara ilişkin bildirim yükümlülükleri (Art. 697i OR) getirilmiştir. Art. 697i OR düzenlemesi çerçevesinde sadece bir hamiline yazılı paya ilişkin devir işlemi bildirim yükümlülüğünün doğması için yeterli olmaktadır²⁷⁷. Bildirimin, Art. 697i

²⁷⁵ DOLU, Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 42-43; DURGUT / KAPLAN, s. 138.

²⁷⁶ DOLU, s. 43.

²⁷⁷ TÛTÛNCÛ, Muharrem, “Anonim” Şirketin Sonu: Hamiline Yazılı Pay Senetleri İçin Öngörülen Yeni Düzenlemeler, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 2-2, Temmuz-Ağustos, 2017, s. 765.

OR uyarınca iktisap edilen hamiline yazılı pay senedini ihraç eden şirkete yapılması gerekmektedir. Hamiline yazılı pay senedi iktisap eden kimsenin, bildirim yükümlülüğünü 1 ay içinde yerine getirmesi gerekmektedir²⁷⁸. Bu süre içinde şirkete karşı bildirim yapılmaması halinde kişisel haklara ve mal varlıksal haklara yönelik yaptırımlar öngörülmüştür. Art. 697m OR uyarınca bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde bildirim konusu paylara ilişkin; genel kurula katılma, genel kurulda oy kullanma hakkı, inceleme ve denetleme hakkı, bilgi alma gibi pay sahipliği hakları ve kar payı alma hakkı, tasfiye payı hakkı, hazırlık devresi faizi alma hakkı gibi mal varlıksal hakları donmaktadır²⁷⁹.

3. Muhatap Çevreleri Bakımından

Kamuyu aydınlatma ilkesi ile pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı amaçları açısından aynı çatıda toplansa da muhatapları yönünden birbirinden farklılık göstermektedir. Kamuyu aydınlatma ilkesi, yatırımcılar, potansiyel yatırımcılar, alacaklılar, müşteriler, işçiler ve devlet olmak üzere daha geniş çevreyi muhatap almaktadır²⁸⁰.

Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı ise sadece pay sahiplerini muhatap olarak kabul etmektedir. Fakat anonim şirketlerin aile şirketlerinden halka açık şirketlere doğru gelişme göstermesiyle şirket pay sahiplerinin sayısı ve iktisadi faaliyetlerine bağlı olarak muhataplarının sayısı artmıştır²⁸¹.

4. Korunan Menfaat Bakımından

Kamuyu aydınlatma ilkesi ile bilgi alma ve inceleme hakkı arasındaki farklılıklardan birisi de korunan menfaatler hakkındadır. Kamuyu aydınlatma ilkesi, sermaye piyasasında yer alan bütün ilgililerin bilgilendirilmesini ve sermaye piyasasının sarıh, dürüst bir şekilde faaliyet göstermesini sağlama gayesi taşımaktadır. Bilgi alma ve inceleme hakkı ise pay sahibinin haklarını bilinçli ve etkin olarak kullanmasını, şirketin faaliyetleri ile ekonomik durumunu öğrenerek şirketin geleceğine ilişkin doğru değerlendirme yapmasını sağlamaktadır.

²⁷⁸ TÜTÜNCÜ, Hamiline Yazılı Pay Senetleri, s. 766-767.

²⁷⁹ TÜTÜNCÜ, Hamiline Yazılı Pay Senetleri, s. 773-775.

²⁸⁰ YANLI, s. 101-105.

²⁸¹ DOLU, s. 44.

Bilgi alma ve inceleme hakkının muhataplarının sayısının ve çeşitliğinin artması menfaat çatışmasına yol açmıştır. Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı şirket içi menfaat çatışmasının dengelenmesine yardımcı olurken kamuyu aydınlatma ilkesi geniş muhatap çevresinin işletmeye ilişkin bilgi alabilmesine yönelik menfaatlerini gözetmektedir. Kamuyu aydınlatma ilkesinin muhatabı olan çeşitli kesimler sebebiyle kamuyu aydınlatma faaliyetleri artarak birçok alanda kendini göstermiştir. Bu faaliyet gösterilen alanlardaki çeşitliliğin artması pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkıyla kamuyu aydınlatma ilkesinin bütünlük oluşturmaya ve birlikte gelişmesine vesile olmuştur²⁸².

5. Niteliği Bakımından

Bilgi alma ve inceleme hakkında pay sahibinin soru sormaya dayalı olarak bilgi alması, aktif nitelikte kullanılan bir hak olduğunu göstermektedir. Kamuyu aydınlatma ilkesi dâhilinde paylaşılan bilgiler ise daha çok pasif niteliktedir. Dolayısıyla ilgili kişilerin soru sorarak bilgi alması mümkün olmamaktadır.

Bununla birlikte 06.10.2003 tarihinde kabul edilmiş olan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile sermaye piyasasında ilgili kimselere, bağlantılı kamu kurumlarına soru sorma, bilgi alma olanağı tanınmıştır. 4982 sayılı kanunda tanınan bu haklarla beraber kamuyu aydınlatma ilkesi çerçevesinde edinilen bilgiler aktif nitelik kazanmıştır²⁸³.

6. Anonim Şirketin İnternet Sitesi Bakımından

TTK m. 437' de düzenlenen genel kurul öncesi birtakım rapor ve tabloların pay sahibinin incelemesine hazır bulundurma yükümlülüğü ve kamuyu aydınlatma faaliyetlerinin bir arada ve iç içe geçtiğine rastlamak mümkündür.

Örnek olarak TTK m. 1524' te düzenlenen anonim şirketin internet sitesi gösterilebilir. Bağımsız denetime tabi olan şirketlere internet sitesi kurma zorunluluğu TTK m. 1524' te düzenlenmiştir. Bu hükme göre kuruluşlarının ticaret siciline tescilinden itibaren üç ay içerisinde bir internet sitesi açmaları ve bu internet sitesinin belirli bir kısmını şirketin kanunen yapması gereken ilanların

²⁸² DOLU, s. 45.

²⁸³ YANLI, s. 97.

yayınlanmasına ayrılması gerekmektedir²⁸⁴. İnternet sitesi kurma zorunluluğu ve burada ortaklık ile ilgili bilgilerin, belgelerin açıklanması şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkesinin önemli bir görünümünü teşkil etmektedir. İnternet sitesinde paylaşılan bilgilerle ilgili kişiler ile yatırımcıların karar alması kolaylaşmakta ve sermaye piyasasına güven sağlanmaktadır. Ayrıca ortaklıkta yer alan küçük pay sahipleri de kamuya yönelik bilgi paylaşımından yararlanma olanağına kavuşmakta ve ortaklık yöneticileri üzerinde dolaylı olarak etki edebilmektedir²⁸⁵.

TTK m. 437/I hükmü uyarınca finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi; genel kurulun toplantısından en az 15 gün öncesinde şirketin merkez ve şubelerinde pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulması gerekmektedir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2019 tarihli bir kararında TTK m. 437/I düzenlemesinin, fıkra da sayılan belgelerin pay sahiplerine verilmesi ya da ortaklar tarafından imzalanması anlamına gelmediğini ifade etmiş ve pay sahipleri tarafından sayılan belgeler istendiğinde incelenmek üzere şirket merkezinde ve şubelerinde hazır bulundurulması anlamına geldiğini belirtmiştir²⁸⁶. Ayrıca belgelerin hazırlanarak toplantı tarihinden en az 15 gün önce incelemeye hazır tutulması, bu yükümlülüğün yerine getirilmiş sayılması bakımından gerekli olduğu ve davacının da toplantıdan önce belgeleri incelemek üzere şirket merkezine gittiğini fakat hazır edilmediğine ilişkin bir iddiasının olmadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla söz konusu belgelerin davacıya verilmemiş olmasının bilançonun tasdiki kararının iptalini gerektiren bir sebep olmadığına karar verilmiştir.

İnternet sitesinin içeriği hakkında yayımlanan “*Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik*²⁸⁷” ile şirketlerin internet sitelerinde yer alması gereken içerikler detaylı olarak düzenlenmiştir. Finansal tablolar, yıllık faaliyet raporu, denetim raporları gibi belgelerin bazı durumlarda hem şirketin internet sitesinde bulundurulması hem de TTK m. 437/I uyarınca pay sahiplerinin

²⁸⁴ DOLU, s. 46.

²⁸⁵ EMİNOĞLU, Kurumsal Yönetim, s. 333.

²⁸⁶ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi 2018/525Esas, 2019/334Karar ve 14.03.2019 tarihli kararıdır (Bu Karar yayınlanmamıştır).

²⁸⁷ Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik (İSY), 31.05.2013 tarihinde 28663 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

incelemesine hazır bulundurulması gerekmektedir²⁸⁸. Dolayısıyla pay sahipleri şirketin internet sitesinden de TTK m. 437/I' deki sonuca erişebilecektir. Kamuyu aydınlatma ilkesinin TTK m. 437/I' de düzenlenen anonim şirketin genel kurul öncesinde incelemeye hazır bulundurma yükümlülüğü ile yakın bir bağlantısı olduğu görülmektedir.

Ancak kamuyu aydınlatma ilkesi ile pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkının düzenlendiği TTK m. 437/II, III, IV, V hükümleri birbirinden farklılık göstermektedir. Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı; genel kurulda soru sorarak bilgi alma hakkı ve şirketin ticari defter ve yazışmalarını inceleme hakkı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. TTK m. 437/I' de sayılan belgelerin genel kurul öncesi pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulması pay sahibinin bilgi alma ve inceleme ihtiyacını tam olarak gidermediğinden maddenin diğer fıkraları bunu tamamlayıcı nitelikte düzenlenmiştir²⁸⁹. Bu çerçevede pay sahibinin genel kurulda soru sorma ve inceleme yapma ihtiyacı TTK m. 437/II ve IV hükümleri ile karşılanmıştır.

İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi bir kararında, TTK m. 437 hükmüne istinaden şirket ortağının, bağlı şirketin hesap sonuçları ile ortaklığın kar mı yoksa zarar mı ettiğine ve bunun sebeplerine ilişkin bilgi alabileceğini ancak bağlı şirketin işleri hakkında başka bir ifadeyle yatırımlarını günlük yönetim şeklini ve işlemlerini, politikalarını araştıran sorular soramayacağını ve bilgi alamayacağını ifade etmiştir²⁹⁰. Bu nedenle mahkeme TTK m. 437 kapsamında bilgi alma ve inceleme yetkisi verilmesi talepli davanın reddine karar vermiştir. Davacı tarafından karar temyiz edilmiş ancak kararın kesin nitelikte olması sebebiyle Yargıtay, talebi reddetmiştir²⁹¹.

²⁸⁸ Örneğin Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik'in m. 6/III, a bendinde "Kanunun 149 uncu maddesinin birinci fıkrasına göre, birleşme sözleşmesi, birleşme raporu, son üç yılın finansal tabloları ile yıllık faaliyet raporları, gereğinde ara bilançoları ortakların incelemesine sunulmak üzere genel kurul kararından önceki otuz gün içinde internet sitesine konur." hükmü yer almaktadır.

²⁸⁹ ÇELEBİ, s. 539-540.

²⁹⁰ İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi 2015/432Esas, 2015/731Karar ve 08.12.2015 tarihli kararıdır (Bu Karar yayınlanmamıştır).

²⁹¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2018/4871Esas, 2020/2148Karar ve 27.02.2020 tarihli kararıdır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2019/471Esas, 2020/4348Karar ve 22.10.2020 tarihli kararında da TTK m. 437/V uyarınca bilgi alma ve inceleme hakkı tanınması istemli davanın reddine ilişkin verilen kararın TTK m. 437/V uyarınca kesin olduğu belirtilerek karar düzeltme istemi reddedilmiştir. Ancak Yargıtay'ın bu kararında bir karşı oy "...madde gerekçesinde de "Beşinci fıkranın, mahkeme kararının

Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını tam olarak kullanmasına olanak sağlayan TTK m. 437/II ve IV. fıkraları özel nitelikte olduğu için kamuyu aydınlatma faaliyetleriyle farklılık göstermektedir²⁹².

Ayrıca kamuyu aydınlatma faaliyetleri kapsamında kurulan KAP sistemi dâhilinde yer alan bir anonim şirketin pay sahipleri, kamuyu aydınlatma faaliyetleri sonucunda açıklanan güncel bilgilere hızlı bir şekilde erişebilmektedir. Birtakım durumlarda, açıklanan bilgilerin içeriğindeki şirket belgeleri de internet üzerinden incelemeye sunulmaktadır. Bu imkânın tanınması, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı ile kamunun aydınlatılması amacının birlikte gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktadır²⁹³.

hızla verilmesini sağlamaya ve temyizi de kısa sürede sonuçlandırmaya yönelik hükümleri içerdiği" öngörülmüştür. Madde metninde, mahkemenin davayı kabul kararından söz edilmekte olup, bu kararın ne olabileceğine ilişkin cümleden sonra kararın kesin olduğu yönünde sevk edilen hüküm, davanın kabulüne ilişkin mahkeme kararına yöneliktir. Madde metni ile gerekçesi bir arada değerlendirildiğinde, davanın reddine ilişkin mahkeme kararının kesin kabul edilmesi mümkün değildir..." şeklindedir.

²⁹² DOLU, s. 47.

²⁹³ DOLU, s. 47.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA BİLDİRİM, TESCİL VE İLAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. GENEL OLARAK

Sermaye şirketlerinde şirketler topluluğuna ilişkin maddelerin sorunsuz bir şekilde uygulanmasının ve menfaati bulunan kişilerin korunmasının temin edilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan sermaye şirketlerine iştirak konusunda saydamlığın sağlanması önemlidir.

Şirketler topluluğunda bildirim, tescil ve ilan yükümlülükleri TTK' nın 198. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükmün ilk fıkrasında sermaye şirketlerinde belirtilen oranlarda pay kazanılması ya da elinde bulunan payların bu oranların aşağısına düşmesi durumunda bildirim yapılması zorunluluğu getirilmiştir. Bildirim yükümlülükleri, karşılıklı iştirak ilişkilerinin açıklanması, sermaye piyasasında şeffaflığın sağlanması ve kamunun aydınlatılması bakımından önem taşımaktadır²⁹⁴. Aynı zamanda bildirim yükümlülüğü, sorumluluk hükümlerinin de uygulanmasına neden olmaktadır.

Kanunun 198. maddesinde başlıca üç konu düzenlenmektedir. Birincisi bildirim yükümlülüğü, ikincisi tescil ve ilan yükümlülüğü ve son olarak bildirim yükümlülüğüne aykırılığın sonuçlarıdır. Biz de söz konusu hükmü bu üç ana başlık altında inceleyeceğiz.

²⁹⁴ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 655; **Gerekçe**, m.198/I, s. 331.

II. BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Genel Olarak

Kanun koyucu tarafından sermaye şirketlerinde pay sahibi olanlara, sahip oldukları pay oranlarını açıklamalarının gerektiğine ilişkin yükümlülük getirilmiştir. Bildirim yükümlülükleri, bazı pay oranlarına ulaşılması ya da bu oranların aşığına düşölmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bildirim yapılmaması halinde de kanunda yaptırım öngörölmesi, bildirim yapmaya zorlamaktadır.

B. Bildirim Yapmakla Yükümlü Olanlar

Bildirim yükümlölüğü altında olan kişileri; Türk Ticaret Kanunu' nun 198. maddesine göre teşebbüs ve teşebbüs ile teşebbüsün pay sahibi olduğı sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ve yöneticileri olarak sıralamak mümkündür.

1. Teşebbüs

Kanun koyucu tarafından “teşebbüsler” yönünden bildirim yükümlölüğü getirilmiştir. Bir sermaye şirketindeki payları TTK' nın 198. maddesinde belirtilen oranlara ulaşan yahut bu oranların altına düşen teşebbüsler elinde bulundurdukları pay oranlarını açıklamakla yükümlü tutulmuştur.

Kanun tasarısının ilk halinde yalnızca sermaye şirketi olan pay sahibi bakımından bildirim yükümlölüğü getirilmiş idi. Fakat Adalet Komisyonunda sermaye şirketi yerine “teşebbüs” sözcüğü kullanılmış ve bu şekilde kanun haline getirilmiştir²⁹⁵. Teşebbüs, çalışmamızın birinci bölümünde detaylı olarak incelendiğı üzere gerçek ve tüzel kişileri kapsayan işletme kavramından daha geniş bir niteliktedir²⁹⁶. Teşebbüslere şirketler topluluğına ilişkin hükümler uygulanmaktadır. Söz konusu hükümde belirli oranların aşılması şartı öngörölmuş olduğundan bildirimin yapılması için teşebbüsün mutlaka hâkim konumda olması gibi bir zorunluluk da bulunmamaktadır.

²⁹⁵ KENDİGELEN, s. 176-179.

²⁹⁶ Birinci Bölüm II/A,3 “İşletme ve Teşebbüs Kavramları” başlığı; GÖKTÜRK, s. 40-41.

2. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticiler

Bildirim yapmakla yükümlü olan bir diğer grup ise teşebbüsün yönetim kurulu üyeleriyle yöneticileri ve payların kaybı, payların iktisabı durumlarının gerçekleştiği sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleriyle yöneticileridir. TTK m. 135 uyarınca yönetim kurulu kavramı; limited şirketlerde müdürleri, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile şahıs şirketlerinde yöneticileri, diğer tüzel kişilerde yönetim organını ve gerçek kişilerde gerçek kişinin kendisini ifade etmektedir.

Bildirim yapma yükümlülüğünün getirildiği yönetim kurulu üyesi kavramının yanı sıra bir de “yönetici” ifadesi kullanılmıştır. “Yönetici” teriminin tanımı söz konusu 198. maddede ve TTK’ nın diğer hükümlerinde yer almamaktadır. Ancak bu terim TTK’ nın sorumluluğa ilişkin 553. maddesinde, bilançonun onaylanmasının düzenlendiği 424. maddesinde ve özen ve bağlılık yükümüne ilişkin düzenlemenin yer aldığı 369. maddesinde kullanılmaktadır. Örneğin özen yükümlülüğü yönetim kurulu üyeleri ile birlikte yöneticiler bakımından da getirilmiştir. Yönetim hakkının devri kısmen ya da tamamen üçüncü bir kişiye devredilmesini TTK m. 367 mümkün kılmıştır. Bu nedenle “yönetici” kavramı, TTK m. 367 doğrultusunda yönetim kurulu tarafından yönetim hakkının devredildiği, yönetim yetkisine sahip kimseleri ifade etmektedir²⁹⁷. Buna göre bildirim yapma yükümlülüğü altında olanlar iştirak eden teşebbüs ile iştirak edilen sermaye şirketinde yönetim kurulu yetkilerinin kendilerine devredilmesiyle bu yetkiyi elinde bulunduran yöneticilerdir.

Yalnızca yönetici sıfatına sahip olmak bildirim yükümlülüğünün doğmasına yol açmamaktadır. Başka bir ifadeyle şirketi temsil etme ve şirket adına karar alma yetkisine sahip olmayan yöneticiler, söz konusu yükümlülük altında olmayacaktır²⁹⁸. Zira bunun aksi kabul edilirse kanunun amacına aykırı bir sonuç ortaya çıkacaktır. Örneğin finans müdürü ya da insan kaynakları müdürü şirket açısından önemli görevleri bulunan yöneticilerdendir. Ancak finans müdürü ve insan kaynakları müdürünün şirketi yönetme yetkisi bulunmamaktadır.

²⁹⁷ HELVACI, Mehmet, Yönetim Kurulunun Anonim Şirketi İdare ve Temsili, Özellikle Devredilemez Görev ve Yetkileri, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 117-118, Mayıs-Haziran, 2014, s. 121-124; PULAŞLI, Hasan, Anonim Şirketlerde Temsil Şekli, Özel Temsil Halleri ve Temsil Yetkisinin Murahhaslara Devredilmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 36, S. 2, Haziran 2020, s. 15-17.

²⁹⁸ EKECİK, s. 56.

TTK m. 198/I' de sadece “yönetici” demekle yetinilerek hangi görevleri olan yöneticilerin yükümlü olduğuna ilişkin ayrı bir ifade kullanılmamıştır. Fakat TTK m. 198 hükmünün tatbikinde yönetici kavramının önemli konumdaki her çeşit yöneticileri değil, yalnızca TTK m. 367 uyarınca kendisine yönetim yetkisi devredilmiş yöneticiler olarak kabul edilmesi gerekmektedir²⁹⁹. Yine de bildirim yapılmamasının yaptırımını bulduğundan belirsizliğin giderilmesi için yönetici kavramı ile tam olarak ne tür yöneticilerin kastedildiğinin belirtilmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Aşağıda teşebbüs ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerinin yakınları ile ilgili bildirim yükümlülüğü ve yönetim kurulu üyesinin tüzel kişi olması durumunda bildirim yükümlülüğü açıklanacaktır.

a. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticilerinin Yakınları İle İlgili Bildirim Yükümlülüğü

TTK m. 198/I' de “Teşebbüsün ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleriyle yöneticileri de, kendilerinin, eşlerinin, velayetleri altındaki çocuklarının ve bunların, sermayelerinin en az yüzde yirmisine sahip bulundukları ticaret şirketlerinin o sermaye şirketindeki payları ile ilgili olarak bildirimde bulunurlar” hükmü yer almaktadır.

Bu hükme göre bir tüzel kişi teşebbüsün bir sermaye şirketinde örneğin %33 pay iktisap etmesi durumunda; teşebbüsün ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerinin, var ise kendilerinin ve eşinin, velayetinde bulunan çocuklarının o sermaye şirketindeki paylarının oranını açıklayarak bildirimde bulunmaları gerekmektedir. Burada yükümlülük hem teşebbüs hem de sermaye şirketi bakımından getirilmiştir.

Ayrıca teşebbüs ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyesi ve yöneticileri; kendisinin, eşinin, çocuklarının, varsa sermayesinin en az %20' sini elinde bulundurdukları ticaret şirketlerinin de ilgili şirketteki pay oranını bildirmekle yükümlü tutulmuştur.

TTK m. 198/I uyarınca bildirim yapılması için “%20' lik orana sahip olma” sınırı getirilmiştir. Ancak kanunda belirtilen bu orana sayılan kişilerin tek başlarına

²⁹⁹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 520.

ulaşmasının gerektiğine ya da birlikte sahip oldukları payların toplamının ulaşmasının yeterli olacağına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Anılan kişilerin %20 oranına tek başına ulaşmasının zorunlu olduğu kabul edildiğinde hakkaniyetli bir değerlendirme olmayacaktır. Zira bu halde yönetim kurulu üyeleri ve yöneticileri ile bu kişilerin eşi, çocukları arasındaki yakınlığın göz ardı edilmesi, olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Örneğin A şirketinde, %10 oranında pay iktisap eden B tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi C' nin eşinin, velayeti altındaki çocuklarının A şirketinin sermayesinde sahip olduğu pay oranlarını açıklayacaktır. Ayrıca C' nin kendisinin, eşinin, velayeti altında bulunan iki çocuğunun D şirketinin sermayesinde sahip oldukları pay oranlarının sırasıyla %15, %12, %5, %5 olduğunu kabul edelim. Bu durumda D şirketinde bulunan payları toplamı %37 olsa da tek başına %20 oranını aşma şartını sağlamadığından D şirketinin, A şirketindeki paylarının oranını açıklamayacaktır. Bu durum ise hem TTK m. 198' de düzenlenen bildirim yükümlülüğünün mahiyetine uymayacak ve kapsamını daraltacak hem de muvazaalı işlemlerin yapılmasına sebebiyet verecektir.

Dolayısıyla bu kişiler arasındaki yakınlık dikkate alınarak madde hükmünde sayılan kişilerin tek tek ya da birlikte sermayesinin %20' sine sahip olduğu ticaret şirketi olarak kabul edilmesi daha yerinde olacaktır³⁰⁰. Yukarıdaki örnek üzerinden açıklanacak olursa birlikte D şirketinin sermayesinin %37' sine sahip oldukları için kanunda ifade edilen en az %20' lik orana sahip olma şartı sağlanmış olacak ve D şirketinin A şirketindeki paylarının oranını açıklamakla yönetim kurulu üyesi C yükümlü olacaktır.

Bu açıklamaların ardından iki sonuç çıkartılmaktadır. Birincisi öncelikle teşebbüsün, sermaye şirketinin sermayesinin TTK m. 198/I' in ilk cümlede belirtilen %5, %10, %20, %25, %33, %50, %67, %100 oranlarında pay iktisap etmesi gerekmektedir. Bu durumda hem teşebbüsün hem de sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ile yöneticileri; kendisinin, eşinin, velayeti altındaki çocuklarının o şirketteki paylarının oranını açıklaması gerekmektedir. İkincisi ise teşebbüs ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ile yöneticileri tarafından; kendisinin, eşinin, velayeti altındaki çocuklarının, üçüncü bir ticaret şirketinin sermayesinin birlikte yahut ayrı ayrı en az %20'sine sahip olması halinde o ticaret şirketinin, ilgili

³⁰⁰ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 521.

sermaye şirketinde sahip olduğu paylara ilişkin bildirimde bulunulması gerekmektedir.

Ayrıca şirketin yönetim kurulu üyeleri ile yöneticileri, bu kişilerin eşlerinin, velayetleri altındaki çocuklarının ve bunların, sermayelerinin en az %20' sine sahip bulundukları ticaret şirketinin ilgili şirkette pay sahibi olması durumu, tek başına payların teşebbüs hesabına elde tutulduğu sonucuna ulaşmak için yeterli değildir. Bunun farklı ögelerle de kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Mevcut durumla diğer tüm ögeler birlikte değerlendirildiğinde payların ilgili teşebbüs hesabına elde tutulma maksadı olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır³⁰¹.

b. Yönetim Kurulu Üyesi Tüzel Kişinin Sermayesinin En Az %20'sine Sahip Oldukları İştirakin İlgili Şirketteki Paylarını Açıklaması Durumu

Bir şirketin sermayesini iktisap ederek TTK m. 198/I' de sayılan yüzdelerle ulaşan bir şirketin yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişinin, iştirak edilen şirketteki kendi paylarını açıklaması gerekmektedir.

TTK' nın 198. maddesinde ayrıca şirketin yönetim kurulu üyesinde yer alan bir tüzel kişinin; sermayesinin en az %20' sine sahip olduğu üçüncü bir şirketin, ilgili şirketteki pay oranını açıklanmasının gerektiğine dair bir düzenlenme yer almamaktadır³⁰². Ancak bu durumun TTK m. 198 kapsamında bildirim yükümlülüğüne yol açacağı kabul edilmezse hükmün amacı ile bağdaşmayacaktır. Zira bildirim yükümlülüğü ile amaçlanan, teşebbüsün kendisinin güven duyduğu üçüncü kişiler aracılığı ile kendi hesabına pay iktisap etmesi durumunda bunun tespitini sağlamaktadır. Bu nedenle *Okutan Nilsson* açıklanan durumun 198. madde kapsamında değerlendirilmesinin daha uygun olacağını ifade etmektedir³⁰³. Örneğin, A şirketinde %25 pay iktisap eden B şirketinin yönetim kurulu üyesinde tüzel kişi C bulunsun. Bu durumda C (tüzel kişi yönetim kurulu üyesi), sermayesinin %30' unu elinde bulundurduğu D şirketinin, A şirketindeki pay oranını açıklaması gerekmektedir.

³⁰¹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 522.

³⁰² OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 521.

³⁰³ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 522.

C. Bildirimin Muhatabı

TTK m. 198’ de gösterilen pay oranlarının aşılması yahut altına düşmesi halinde buna sebep olan devir işleminin tamamlanmasını izleyen 10 gün içinde sermaye şirketine, TTK ve diğer kanunlarda belirtilen yetkili makamlara teşebbüs ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleriyle yöneticileri tarafından bildirim yapılması gerekmektedir.

Payları iktisap edilen ya da elden çıkarılan sermaye şirketi, bildirimin yapılacağı muhatap olarak kanunda belirtilmiştir (TTK m. 198)³⁰⁴. Payları iktisap edilen veya elden çıkarılan sermaye şirketine bildirimin yapılması, söz konusu pay oranına bağlı hakların kullanımı ve hak sahibi olan kimsenin belirlenmesi yönünden faydalı olmaktadır.

Payları iktisap edilerek hâkimiyet altına alınan sermaye şirketinin yanı sıra onun eşikleri aşan miktarda pay sahibi olduğu şirketlere de bildirim yapıp yapılmayacağı hakkında TTK ve TSY’ de bir düzenleme yer almamaktadır. TTK m. 198/I hükmünde geçen “...sermaye şirketine ... bildirir” ifadesi için lafzi yorum yapıldığında tekil ifade kullanılmış olması dolayısıyla bildirimin yalnızca payları iktisap edilen sermaye şirketine yapılmasının yeterli kabul edildiğini söylemek mümkündür. Başka bir açıdan değerlendirildiğinde ise aynı cümle içerisinde “...dolaylı olarak...sahip olduğu...” ifadesinin kullanılmış olması söz konusu durumu kapsayıp kapsamayacağıdır. Ancak kullanılan bu ifade teşebbüsün sermaye şirketindeki iştirak oranında eşiklere ulaşıp ulaşılmadığının tespit edilmesi için getirilmiştir. Buna göre teşebbüsün sermaye şirketinde kendisinin bizzat sahip olduğu paylarına, üzerinde hâkimiyet kurduğu bağlı şirketlerinin o sermaye şirketindeki payları ile onun hesabına başkalarının elinde bulunan payları da eklenmektedir. Bu durumun birden çok bildirim yükümlüsü ortaya çıkarabileceği düşünülebilir. Ancak TSY m. 107/III uyarınca dolaylı iştirak halinde bildirim yükümlülüğüne sahip şirketlerden yalnızca birinin tamamı adına bildirimde bulunabilmesi mümkün kılınmıştır. Dolayısıyla şirkette hâkimiyet sağlayan paylar

³⁰⁴ YANLI, Veliye / OKUTAN NILSSON, Gül, Türk Ticaret Kanunu’nun 198. Maddesi Uyarınca Bildirim Yapılmamasının Anonim Şirketteki Oy Haklarına Etkisi, Prof. Dr. Hamdi Yasaman’ a Saygı Konferansı. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 776; AYTAC, Zühtü, İsviçre Hukukunda Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Pay Edinimlerinde Bildirim Yükümlülüğüne İlişkin Yeni Düzenlemeler ve Konunun Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Seza Reisoğlu’na Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2016, s. 91.

iktisap edildiği takdirde bu şirketin pay sahibi olduğu diğer şirketlere de bildirimde bulunulmasının gerekli olduğu sonucu başka verilerle desteklenmedikçe sadece “dolaylı olarak” ifadesinden çıkarmak mümkün olmayacaktır. Baş ise sermaye şirketlerindeki doğrudan ve dolaylı iştirak hususunda TTK m. 198’ in amacının, şeffaflığın sağlanarak menfaat sahiplerinin bilgilendirilmesi olduğu göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu görüşe göre payları doğrudan iktisap edilen bir sermaye şirketinin pay sahibi olduğu başka şirketlere de bildirim yapılmasının gerekliliğine karar verirken ilk şirkete yapılacak bildirimin diğer şirketlerdeki iştirak ilişkileri bakımından şeffaflık amacını gerçekleştirip gerçekleştirilemeyeceği dikkate alınmalıdır³⁰⁵. Örneğin sermaye şirketinde hâkimiyet tesis edecek bir oranda pay elde eden bir teşebbüs, bu sermaye şirketine bildirim yapacak ve bildirim alan şirket tarafından da tescil ve ilan edilecektir. Bu durumda pay iktisabının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’ nde ilan edilmesi nedeniyle menfaati bulunan üçüncü şahıslarca iktisaptan haberi olmadığı ileri sürülemeyecek ve hedeflenen şeffaflık sağlanmış olacaktır. Dolayısıyla bu şirketin eşikleri aşan miktarda pay sahibi olduğu diğer şirketlere ayrıca bildirim yapılması gerekmemektedir³⁰⁶.

Bildirim yükümlülüğüne aykırı davranılmasına bağlanan, ilgili paylardan kaynaklanan bütün hakların donması yaptırımı ağır bir hukuki sonuçtur. Bu nedenle kanunda da net olarak belirtilmediğinden teşebbüsün lehine yorumlanarak sermaye şirketinin pay sahibi olduğu iştirake bildirim yapılmasının zorunlu olmadığı ifade edilebilir. Zira anonim şirketlerde de payların şarta bağlı olmadan ve sıkça devrini sağlamak amacı ile pay devirleri kural olarak kamuya açıklanmamaktadır. TTK m. 198/I bunun istisnası olup söz konusu istisnanın genişletilerek yorumlanması da doğru olmayacaktır.

Ayrıca TTK m. 198/I uyarınca TTK ve diğer kanunlarda gösterilen “yetkili makamlara” da bildirimin yapılması gerekmektedir. Yetkili makamlar örnek olarak Sermaye Piyasası Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Enerji

³⁰⁵ BAŞ, Kadir, Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Türk Ticaret Kanunu m. 198 Uyarınca Bildirim Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğe Aykırılığın Sonuçları, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 36, S. 1, 2020, s. 76-77.

³⁰⁶ BAŞ, s. 76.

Piyasası Düzenleme Kurumu, Rekabet Kurumu, Hazine gösterilebilir³⁰⁷. Kendisine bildirim yapılan kurum ve kuruluşlar bağlı oldukları kanunların düzenlemelerine göre gerekli işlemi yapacaklardır. Zira TTK' da bildirimin yapıldığı kurum ya da kuruluşun ne şekilde işlem yapacağına ilişkin genel nitelikte bir hüküm bulunmamaktadır. Bildirim yapılmaması sonuç olarak yaptırımlara bağlandığı için kendisine bildirim yapılmasını isteyen kuruluşun ilgili kanununda bu konuya dair açık bir düzenlemeye sahip olması gerekmektedir.

D. Bildirim Yükümlülüğü Eşiklerini Oluşturan Oranlar

1. Genel Olarak

Bildirim yapmakla mükellef olunacak oranlar TTK m. 198'de tek tek sayılmaktadır. Buna göre bir teşebbüs, bir sermaye şirketinin sermayesinin %5' ini, %10' unu, %20' sini, %25' ini, %33' ünü, %50' sini, %67' sini veya %100' ünü temsil eden ölçüde paylarına sahip olması ya da payları bu oranların altına inmesi halinde yeni pay oranını bildirmekle yükümlü tutulmuştur. Aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere teşebbüsün, belirtilen oranlarda sermaye şirketinin paylarını iktisap etmesi veya elden çıkarması doğrudan olabileceği gibi dolaylı da gerçekleşebilir.

2. Eşik Oranının Hesaplanması

TTK m. 198/I' de sayılan yüzdelik eşik oranların aşılması ya da altına düşülmesi bildirim yükümlülüğünün doğması için gereklidir. Eşikler şirkette sahip olunan paylara göre belirlenmekte olup oy hakları dikkate alınmamaktadır. Dolayısıyla oy sözleşmeleriyle, imtiyazlı paylarla şirketteki oy haklarını arttırarak çoğunluğun sağlanması durumu da başka verilerle desteklenmedikçe bildirim yükümlülüğünün doğmasına yol açmayacaktır. Fakat kanun gerekçesinde kamunun aydınlatılması ve sermaye piyasasında şeffaflığın sağlanmasının amaç edinilmesi karşısında oy haklarının TTK m. 198 kapsamına alınmaması düşündürücüdür³⁰⁸. Bu nedenle kanaatimizce de pay oranının yanı sıra imtiyazlı paylarla ya da oy sözleşmeleriyle elde edilen oy haklarının da belirtilen eşikleri aşması durumunun da bildirim yükümlülüğü içine dâhil edilmesi hüküm amacına daha uygun olabilirdi.

³⁰⁷ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 743; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 658.

³⁰⁸ SEVİ, Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Payın Devri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 195.

Şirketteki pay oranlarının hesaplanması TTK m. 198 atfı ile TTK m. 196 hükmüne göre yapılmaktadır. Bu hükme göre bir ticaret şirketinin bir sermaye şirketinde bulunan iştirak yüzdesini bulmak için öncelikle o sermaye şirketindeki payların itibari değerleri toplanır. Sonrasında bu itibari değerlerin toplamı iştirak olunan şirketin sermayesine oranlanır. Çıkan sonuç ticaret şirketinin, sermaye şirketindeki iştirak yüzdesini göstermektedir³⁰⁹.

Bunun yanında hesap yapılırken sermaye şirketinin kendi ve onun hesabına alınmış olunan ancak üçüncü kişilerin sahip olduğu kendi payları, o şirketin esas yahut çıkarılmış sermayesinden çıkartılır (TTK m. 196/II). Kanunda şirketin hâkimiyetinde olan bağlı şirket tarafından iktisap edilen kendi paylarının hesaplama dan düşölüp düşölmeyeceğı hususunda düzenleme bulunmasa da TSY’ de buna ilişkin hüküm yer almaktadır. TSY m. 107/VII hükmüne göre şirketin kendi paylarının bağlı şirket tarafından iktisap edilmesi halinde bağlı şirketin sahip olduğu bu paylar şirketin esas yahut çıkarılmış sermayesinden çıkartılarak hesap yapılacağı ifade edilmektedir.

Teşebbüsün, sermaye şirketinin sermayesinde doğrudan ya da dolaylı olarak belirtilen eşik oranlarında pay sahip olması ya da payının bu oranların altına düşmesi TTK m. 198/I uyarınca bildirim yükümlülüğünü doğurmaktadır. Madde hükmünde de açıkça ifade edildiğı üzere teşebbüsün, sermaye şirketinde doğrudan yani bizzat elinde bulunan payları ile teşebbüse bağlı konumda olan yavru şirketlerin sahip olduğu paylar da dikkate alınmaktadır. Ayrıca teşebbüs hesabına üçüncü kişilerin elinde bulunan paylar da hesaba katılmaktır (TTK m. 196/III, TSY m. 107/IX).

3. Eşik Oranları

%5, %10, %20, %25, %33, %50, %67, %100 olarak TTK’ nın 198. maddesinde yer alan bildirim oranları, şirketler hukukundaki önemli düzenlemeler göz önüne alınarak belirlenmiştir³¹⁰. TTK m. 198/I’ in madde gerekçesinde bu husus *“Katılma oranları, azlık hakları, karşılıklı katılma sınırları, hâkimiyet karinesi, önleyici azınlık ve 203 üncü maddedeki tam hâkimiyet olgusu dikkate alınarak oluşturulmuştur”* olarak ifade edilmiştir. Kanun koyucu tarafından neden bu

³⁰⁹ KENDİGELEN, s. 176-177.

³¹⁰ Gerekeçe, m.198/I, “Katılma oranları, azlık hakları, karşılıklı katılma sınırları, hâkimiyet karinesi, önleyici azınlık ve 203’üncü maddedeki tam hâkimiyet olgusu dikkate alınarak oluşturulmuştur.” s. 331; AYDIN, s. 219.

oranların seçildiğini saptamak, bildirim yükümlülüğünün sınırlarını ve kapsamını tam olarak ortaya koymak açısından önemlidir. Bu sebeple aşağıda söz konusu oranların Türk Ticaret Kanunu' ndaki yerleri açıklanacaktır.

a. %5 ve %10 Eşik Oranı

Halka açık anonim şirketlerde azınlık haklarına sahip olma oranı yüzde beş olarak kanunda düzenlenmiştir. Halka açık olmayan anonim şirketlerde azınlık haklarına sahip olunacak oran ise yüzde ondur(TTK m.411).

Ayrıca %10'luk oran TTK m. 612'de de yer almaktadır. İlgili madde hükmüne göre şirket, kendi esas sermaye paylarını belirli koşulların oluşması halinde iktisap edebilir. Aranacak koşullar ise; şirketin yeteri kadar bağımsız olarak kullanabileceği öz kaynakları elinde bulundurması ve şirketin alacağı payların itibari değerlerinin toplamı esas sermayenin %10' unu geçmemesidir³¹¹.

Bu yüzdeler azınlık haklarına sahip olmak, şirketin kendi paylarını iktisap etmesi gibi konularda karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla söz konusu yüzdeler TTK m. 198' de bildirim yükümlülüğü bakımından eşik olarak seçilmiştir.

b. %20 Eşik Oranı

Denetçi olabilecek kimselere ilişkin düzenlemeyi içeren TTK' nın 400. maddesinin c bendinde %20' lik bir oran bulunmaktadır. Denetimin yapılacağı şirket ile bağlantısı olan tüzel kişide, ticari işletmede, ticaret şirketinde %20' yi aşan oranda paya sahip olması halinde bu kişi denetçi olamamaktadır. Şirketin denetiminde önem arz eden denetçi olunmasına engel olan bu oran bildirim yükümlülüğü kapsamına alınarak, karşılaşılabilecek olumsuz sonuçların önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca %20' lik bu oran TTK m. 198/I' de de yer almaktadır. İlgili hükümde yönetim kurulu üyeleri ve yöneticileri kendilerinin, eşlerinin, velayetleri altındaki çocuklarının sermayelerinin en az %20' sine sahip oldukları ticaret şirketlerinin o şirketteki payları hakkında bildirimde bulunması gerekmektedir³¹².

³¹¹ KENDİGELEN, s. 518-519.

³¹² TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 656.

c. %25 Eşik Oranı

Sermaye şirketleri arasında karşılıklı iştirakin oluştuğunu söyleyebilmek için birbirlerinin paylarının en az %25' ine sahip olmaları gerekmektedir. Karşılıklı iştirak halini kasten oluşturan sermaye şirketi, iştirakin söz konusu olduğu paylardan doğan pay sahipliği haklarının dörtte üçünü TTK m. 201 uyarınca kullanamayacak, bu hakları donacaktır.

Şirket genel kurul toplantısı bakımından da %25' lik bir oran karşımıza çıkmaktadır. Genel kurul toplantısı, sermayenin en az %25' ini oluşturan payların sahiplerinin ya da temsilcileri ile yapılmaktadır (TTK m. 418). Ancak TTK' da ya da şirket esas sözleşmesinde genel kurul toplantı nisabı için daha ağır nisap düzenlenmiş ise o hüküm uygulanacaktır.

d. %33 Eşik Oranı

Esas sözleşme değişikliği birinci genel kurul toplantısında TTK m. 421/I' de belirtilen toplantı nisabı sağlanamadığı takdirde ikinci genel kurul toplantısının en geç bir ay içinde yapılması mümkündür. Esas sözleşme değişikliği için ikinci genel kurul toplantısı, şirket sermayesinin en az 1/3' ünü oluşturan pay sahipleri veya temsilcileri ile yapılabilmektedir³¹³. Bu hükümde 1/3 olarak düzenlenen toplantı nisabı, bildirim yükümlülüğünde eşik oran olarak %33 şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

e. %50 Eşik Oranı

Kanunda yahut esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa esas sözleşme değişikliği için birinci genel kurul toplantısında şirket sermayesinin en az %50' sinin temsil edilmesi gerekmektedir. Bu çoğunluğun sağlanması halinde toplantıda oyların çoğunluğu ile karar alınmaktadır. Toplantı nisabı sağlanamaz ise ikinci toplantının yapılması mümkündür (TTK m. 421/I).

Şirket esas sözleşmesinin değiştirilmesi, şirket için kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle hem birinci (1/2) hem de ikinci toplantıda (1/3) şirket esas sözleşmesinin değiştirilmesinde aranan genel kurul toplantı nisabı bildirim yükümlülüğü kapsamında eşik oran olarak belirlenmiştir.

³¹³ AKIN, s. 129.

f. %67 Eşik Oranı

Şirketin tür değiştirmesine ilişkin karar, şirketin geleceğini etkileyen önemli bir karardır. TTK m. 189/I-a' da anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin tür değiştirebilmesi için gerekli çoğunluk düzenlenmektedir. Hüküm uyarınca bu şirketler tür değiştirme kararını esas ya da çıkarılmış sermayenin 2/3' ünü oluşturacak şekilde genel kurulda bulunan oyların 2/3' ü ile alabilmektedir.

Ayrıca limited şirketlerde şirket esas sözleşmesi, esas sermayenin 2/3' ünü oluşturan ortakların kararı ile değiştirebileceği TTK m. 589' da ifade edilmektedir. Kanunda yer alan 2/3 gibi ağırlaştırılmış nisaplar, bildirim yükümlüğünde (TTK m. 198/I) %67' lik oran olarak karşımıza çıkmaktadır³¹⁴.

g. %100 Eşik Oranı

Tam hâkimiyet, %100 pay oranına sahip olduğunda gerçekleşmektedir. TTK m. 203' e göre ticaret şirketinin, diğer bir sermaye şirketinin payları ile oy haklarının %100' ünü elinde bulunduruyor ise tam hâkimiyet oluşmaktadır. Paylara, oy haklarına doğrudan ya da dolaylı sahip olunması tam hâkimiyetin varlığını etkilemektedir.

Tam hâkimiyet sahibi şirketin yönetim kurulu, belirlediği politikalar doğrultusunda bağlı şirkete, bağlı şirketin yönetimini yönlendiren talimatlar verebileceği için TTK m. 198' de bu oran eşik olarak alınmıştır³¹⁵.

4. Eşik Oranlarının Değerlendirilmesi

Kanunun madde gerekçesinde her ne kadar yukarıda açıkladığımız şirketler hukukundaki önemli düzenlemelerin göz önüne alınarak TTK m. 198/I' deki eşik oranların belirlendiği belirtilmişse de bu eşik oranların bir kısmının gerekli olduğunu söylemek güçtür. Zira TTK m. 198' in madde gerekçesinde bildirim yükümlülüklerinin; katılma ilişkilerinin, özellikle karşılıklı katılmaların açıklanması, bu yolla kamunun aydınlatılması, sermaye piyasasında şeffaflığın sağlanması yönünden önemli olduğu belirtilmiştir. Ancak payların %5 ve %10 eşik oranlarının altına düştüğünde bildirim yükümlülüğünün doğmasının, üçüncü kişilerin

³¹⁴ AKIN, s. 130.

³¹⁵ Gerekeçe, m.198/I, s. 331.

menfaatlerinin korunması ve şeffaflığın sağlanması açısından gerekli olduğunu söylemek pek mümkün değildir.

Ayrıca şirketteki payı TTK m. 198’ de sayılan eşik oranların altına düşen pay sahibinin bildirimde bulunmaması halinde ilgili paylarına ait oy hakkı ve diğer haklarına donma yaptırımının uygulanacağı öngörülmüşse de bu makul değildir. Zira bildirim yükümlülüğünün doğmasına sebep olan işlem payların elden çıkarılması olduğu takdirde iktisap eden bakımından bir bildirim yükümlülüğü doğmuyorsa söz konusu yaptırımın önemli bir sonucu olmamaktadır³¹⁶.

Üçüncü kişiler bakımından önemli olan karşılıklı iştiraklerin ve hâkimiyet ilişkisinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu kapsamda bildirim yükümlülüğünün yalnızca %25, %50 ve %100 oranındaki eşiklere ulaşılması halinde doğacağının ve bu yükümlülüğe uyulmadığında yaptırımın uygulanacağının kabul edilmesi kanaatimizce daha yerinde olabilirdi³¹⁷.

5. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticiler Bakımından Bildirim Eşiği

TTK m. 198/I uyarınca teşebbüsün ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ile yöneticileri; kendilerinin, eşlerinin, velayetleri altındaki çocuklarının ve bu kişilerin, sermayelerinin en az %20’ sine sahip oldukları ticaret şirketlerinin o sermaye şirketindeki paylarına ilişkin bildirimde bulunulması gerekmektedir.

Söz konusu maddede yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerinin bildirim yükümlülüğünün ne durumda doğacağına yönelik net bir ifade kullanılmamıştır. Bir görüşe³¹⁸ göre yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler bakımından bildirim yükümlülüğüne sebep olan olay, teşebbüsün sahip olduğu payın eşikleri aşması ya da bu eşiklerin altına düşmesi durumudur. Bu görüşe göre teşebbüs yönünden bildirim yükümlülüğü doğmadıkça yönetim kurulu üyeleri, yöneticilerin yahut maddede sayılan diğer kişilerin pay oranlarında değişiklik olması TTK m. 198 yönünden bildirim yükümlülüğünün doğmasına neden olmayacaktır. Diğer görüş³¹⁹ tarafından ise teşebbüsün ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerinin

³¹⁶ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 528.

³¹⁷ BAŞ, Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu (Aktiengesetz) m. 20’ye paralel şekilde bildirim yükümlülüğünün sadece %25 ve %50 oranındaki eşiklerin aşılması halinde doğacağının kabulünün daha isabetli olacağını ifade etmiştir. BAŞ, s. 93.

³¹⁸ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 522; SEVİ, s. 197; BAŞ, s. 72.

³¹⁹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 657-658.

kendilerinin ve maddede sayılan diğer kişilerin sermaye şirketindeki pay iktisapları veya payları elden çıkarmalarını bildirmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Bu görüşte teşebbüs yönünden bildirim yükümlülüğünün doğması ön koşul olarak aranmamıştır. İkinci görüşün kabul edilmesi halinde yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve hükümde sayılan diğer kişilerin elinde bulundurdıkları paylarda meydana gelen bütün değişiklikler, eşik oranlarla bağlı olmaksızın bildirim yükümlülüğüne yol açacaktır ki bu durum madde hükmünün amacını aşmaktadır³²⁰.

Birinci görüşün kanun hükmünün lafzına ve amacına daha uygun olduğu kanaatindeyiz. Zira TTK m. 198/I' in bir ve dördüncü cümlesinde belirtildiği üzere teşebbüsün ve sermaye şirketinin bildirim yükümlülüğünün doğması olgusu, teşebbüsün, sermaye şirketindeki paylarının eşikleri aşması veya altına düşmesi durumuna bağlanmıştır. Başka bir ifadeyle teşebbüsün bildirim yükümlülüğünün tetiklendiği hallerde, yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerin bildirim yükümlülüğü doğacak ve sayılan kişilerin şirkette sahip olduğu paylar bir eşik sınırı aranmaksızın şirkete bildirilecektir³²¹.

E. Bildirim Yükümlülüğüne Yol Açan İşlemler

Teşebbüsün sermaye şirketinde sahip olduğu pay oranlarına ilişkin bildirim yükümlülüğünü doğuran eşik oranlar TTK m. 198/I' de belirtilmiştir. Fakat madde hükmünde yalnızca belirtilen eşiklere ulaşılması yahut altına düşülmesinin bildirim yükümlülüğüne yol açacağı ifade edilmiş olup buna neden olan işlemlerin hangileri olduğu hakkında bir sınırlama yapılmamıştır. Dolayısıyla payların hem hukuki işlemlerle iktisap edildiği hem de eşler arasındaki mal rejimi, miras paylaşımı, cebri icra, birleşme, bölünme gibi yollarla iktisap edildiği hallerde bildirim yükümlülüğü söz konusu olabilecektir³²². Ayrıca bildirim yükümlülüğünü tetikleyen işlem, devren olabileceği gibi payların sermaye artışı ile aslen kazanılmasıyla da olabilir³²³.

Kanunda teşebbüsün sahip olduğu payların sadece pay iktisabı ile eşiklerin aşılması ya da altına düşülmesi durumu ele alınmıştır. Pay iktisabından başka bir şekilde örneğin şirketin kendi paylarının iktisabı ile öngörülen eşiklerin aşılması ya

³²⁰ BAŞ, s. 72.

³²¹ Aynı yönde; OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 522; BAŞ, s. 72; SEVİ 197-198.

³²² SEVİ, s. 195.

³²³ SEVİ, s. 195.

da eşiklerin altına düşülmesi halinde de bildirim yükümlülüğü doğacak mıdır? Bu konuda kanunda bir açıklık bulunmasa da TTK' nın 198. maddesinin lafzına göre yorum yapıldığında pay sahibinin şirkette “sahip olduğu payların” eşiklere ulaşması ya da altına düşmesine yol açan pay iktisabı haricindeki durumlarda da pay sahibinin bildirim yükümlülüğünden söz edilebilecektir³²⁴. Fakat TTK m. 198/I hükmünün amacı pay sahibinin sermaye şirketinde doğrudan ya da dolaylı olarak elinde bulundurduğu payları şirkete bildirilmesini sağlayarak şirkette şeffaflığı gerçekleştirmektir. Şirket tarafından, bir kısım pay sahiplerinin elindeki kendi paylarını iktisap edildiğinde bu paylar hesaplama dikkate alınmadığından başka bir pay sahibinin pay oranını değiştirerek eşiklerin geçilmesine neden olabilir. Başka bir pay sahibinin, teşebbüsün doğrudan bağlantısı olmayan ve bilgisi dâhilinde bulunmadığı bu işlemden sorumlu tutularak kendisine bildirim yükümlülüğü yüklemek hakkaniyetli olmayacağından şirketin kendi paylarının iktisabı hali TTK m. 198/I kapsamının dışında tutulmalıdır³²⁵.

Gerçekleştirilen işlemler (pay iktisabı veya elden çıkarma), hükümde belirtilen eşik yüzdelерinden bir üst veya alt eşiğe ulaşılmasına neden olmuyorsa bildirim yükümlülüğüne yol açmamaktadır. Birden çok işlem ile eşikler aşıldığında ise son yapılan işlem ile bildirim yükümlülüğü doğmaktadır³²⁶. Bir örnekle açıklayacak olursak anonim şirkette %35 paya sahip olan teşebbüs tarafından, aynı şirkette ayrıca %5 daha pay iktisap edildiğinde bildirim yapılması gerekmemektedir. Zira bu durumda %40 pay oranı ile yeni bir eşik aşılmamış olacaktır.

F. Bildirimin İçeriği ve Kapsamı

Teşebbüs, sermaye şirketinde TTK m. 198 uyarınca hükümde belirtilen oranlarda paylara sahip olursa ya da sahip olduğu payları bu oranların altına inerse teşebbüsün ve diğer bildirim yapmakla yükümlü olanların söz konusu sermaye şirketinde bulunan pay oranlarını açıklamaları, bildirimde bulunmaları gerekmektedir. Bildirimde yalnızca eşik oranını aşan ya da altına düşen kısım yer almamalıdır. Şirkette sahip oldukları pay oranının tamamının açıklanması gerekmektedir³²⁷. Aynı şekilde yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler de yapacakları

³²⁴ SEVİ, s. 196; BAŞ, s. 70.

³²⁵ BAŞ, s. 70-71.

³²⁶ BAŞ, s. 71.

³²⁷ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 523.

bildirimde TTK m. 198/I hükmünün dördüncü cümlesinde geçen kişilerin paylarının tamamını açıklamaları gerekmektedir. Yönetim kurulu üyesi ya da yöneticisinin bildirmekle yükümlü olduğu payların toplamını belirterek bildirimde bulunması yeterli olmaktadır. Diğer bir ifadeyle yönetim kurulu üyesi ve yöneticilerin kendileri ile yakınlarının paylarının ne oranda kendisinin ne oranda diğer yakınlarına ait olduğunun ayrı ayrı açıklanması aranmamaktadır³²⁸.

Teşebbüsün doğrudan ve dolaylı olarak sahip olduğu paylar bildirim kapsamında bulunmaktadır³²⁹. Doğrudan ve dolaylı olarak elinde bulundurduğu pay oranlarını ayrı ayrı belirterek teşebbüsün bildirmesi gerekmektedir. Teşebbüs, bir şirketin sermayesinin en az %20' sine iştirak ediyorsa, o şirketin elindeki paylarının da açıklanması gerekmektedir (TTK m. 198). Bu durumda bağlı şirketler aracılığıyla elinde bulundurduğu pay oranları açıklanmış olacaktır. Dolaylı olarak sahip olunan paylar ifadesi; teşebbüsün hâkimiyeti altında olan bağlı şirketlerin sahip olduğu payları ve üçüncü şahısların sahip olduğu fakat teşebbüs hesabına tutulan payları kapsamaktadır³³⁰.

Teşebbüslerin doğrudan ve dolaylı olarak sahip oldukları paylar hakkında bildirim yapması gerektiği TTK m. 198/I' de açıkça belirtilmiştir. Teşebbüsler dışında bildirimde bulunması gerekenler (yönetim kurulu üyeleri ve yöneticileri) ise sadece doğrudan sahip oldukları payları mı yoksa dolaylı olarak sahip oldukları payları da bildirecek midir? Bu husus TTK m. 198' de açıkça düzenlenmemiştir. Bu sebeple söz konusu kişilerin sadece doğrudan sahip oldukları paylar hakkında bildirimde bulunması yeterli kabul edilmeli ve hükümde ayrıca belirtilmediğinden dolaylı olarak sahip olunan payların bildirimi aranmamalıdır.

G. Bildirimin Süresi

1. Teşebbüsler Açısından Bildirim Süresi

Teşebbüsün bildirim yapması gereken sürenin başlangıcında esas alınan husus, teşebbüsün maddede sayılan eşik oranlarını aşmasına ya da altına inmesine sebep olan iktisap veya elden çıkarma işlemidir. Bu iktisap veya elden çıkarma

³²⁸ BAŞ, s. 82.

³²⁹ ALTAŞ, s. 1051.

³³⁰ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 523.

işleminin tamamlanmasını takip eden on günlük süre içinde teşebbüsün bildirimde bulunması gerekmektedir.

TTK' nın 198. madde gerekçesinde, bildirim zamanının belirlenmesinde payların hukukten iktisabının esas alınacağı belirtilmiş olup bildirim yükümlülüğü pay sahipliğı sıfatının kazanılmasına bağı tutulmamıştır³³¹. Buna istinaden anonim şirketlerde ve limited şirketlerde payların hukukten iktisabının tamamlandığı zaman tespit edilmelidir.

TTK m. 499/IV uyarınca anonim şirketlerde yalnızca pay defterine kayıtlı olan kişı şirkette pay sahibi olarak kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle pay sahipliğı sıfatı, pay defterine kayıt edildiğinde kazanılmaktadır. Fakat TTK' nın 198. madde gerekçesinde de belirtildiğı üzere bildirim yükümlülüğünün doğması için pay defterine kaydın yapılarak pay sahipliğı sıfatının kazanılmış olması koşulu aranmamaktadır. Buna karşı bildirim yükümlülüğünün doğması için payların hukukten iktisabının gerçekleştmiş olması gerekmektedir³³². Hukukten iktisap ise pay mülkiyetini kazandıran işlemin tamamlanması ile gerçekleşmektedir. Anonim şirketlerde nama yazılı paylarda ciro ve senet zilyetliğinin devri, hamiline yazılı paylarda senet zilyetliğinin devri, çıplak paylarda alacağın temliki işlemlerinin tamamlanması ile pay mülkiyeti kazanılmış olmaktadır³³³. Pay mülkiyetinin kazanılmasını sağlayan geçerli devir işlemiyle kanunda bildirim için öngörülen on günlük süre başlayacaktır.

Anonim şirketlerde kanunda ya da şirket esas sözleşmesinde devrin geçerliliğı için başka bir koşul bulunuyorsa öngörülen koşulun da gerçekleşmesi ile devir sağlanacaktır (TTK m. 494). Örneğın devir işlemi şirket onayına bağlanmış ise devre şirketin onay vermesiyle pay mülkiyeti ve diğerk haklar devredilene geçmektedir. Bu durumda TTK m. 198' deki 10 günlük bildirim süresi şirketin devri onayladığı, başka bir ifadeyle geçerli bir devir için öngörülen özel koşulun gerçekleştiğı tarihten itibaren başlamaktadır.

Limited şirketler, bir kısım yönüyle anonim şirketlerden ayrılmaktadır. TTK m. 595/I' e göre esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı

³³¹ Gerekçe, m. 198, s. 332.

³³² TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku s. 658; AKIN, s. 139.

³³³ BOZKURT, Tamer, Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlandırılması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Nisan 2016, s. 317-318.

şekilde yapılmakta ve tarafların imzaları noter tarafından onaylanmaktadır. Limited şirketlerin, anonim şirketlerden ayrılan diğer bir özelliği de esas sermaye payının devri kural olarak ortaklar genel kurulunun onayı ile gerçekleşmektedir. Devir işlemi genel kurulun bu onayı ile geçerli olmaktadır. Ancak şirket sözleşmesi ile bunun aksinin düzenlenmesine kanunda izin verilmiştir³³⁴. Bu nedenle limited şirket payı devralındığında TTK' nın 198. maddesinde geçen 10 günlük bildirim süresi, devrin geçerli hale gelmesini sağlayan genel kurulun onaylama tarihinden itibaren başlamaktadır.

Sermaye artırımı, birleşme ya da bölünme yöntemleri ile payın iktisabı durumunda bu işlemlerin tescil edilmesi kurucu nitelik göstermektedir. 10 günlük bildirim süresi ise bu işlemlerin örneğin sermaye artırımının ticaret siciline tescil edildiği tarihten itibaren işlemektedir. Ayrıca miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi ya da cebri icra gereği iktisap edilmiş olan paylar TTK m. 494/II hükmü uyarınca bu payların mülkiyeti ve paylardan doğan malvarlığı hakları “derhal” devralana geçmektedir. Dolayısıyla bu yollardan biri ile payları iktisap eden kişinin, mülkiyeti kazandıran işlemin tamamlanmasından itibaren 10 günlük bildirim süresi başlamaktadır.

2. Teşebbüs ve Sermaye Şirketinin Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticileri Açısından Bildirim Süresi

Gerek TTK m. 198' den gerekse TSY m. 107/IV hükmünden yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerin bildirim yükümlüsü oldukları anlaşılmaktadır.

Teşebbüsün ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ile yöneticileri açısından da TTK m. 198' de ifade edilen 10 günlük süre geçerlidir³³⁵. Fakat sürenin başlangıcının, teşebbüslerden farklı değerlendirilmesinin daha uygun olacağı doktrinde ifade edilmiştir. Şöyle ki, teşebbüs haricinde bildirim yükümlülerinin, payların iktisabından yahut elden çıkarılmasından teşebbüsün şirkete bildirimde bulunmasından önce haberlerinin olması mümkün değildir³³⁶. Bu nedenle yönetim

³³⁴ ALIŞKAN, Murat, Limited Şirket Tarihçe Niteliği, Legal Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2013, s.159.

³³⁵ ALTAŞ, s. 1052.

³³⁶ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 525-526.

kurulu üyeleri ve yöneticileri için bildirim süresinin, teşebbüsün bildiriminden itibaren başlayacağının kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır³³⁷.

H. Bildirimin Yapılma Usulü

TTK m. 198/I' de payların belirtilen oranlarda kazanılması ya da elden çıkarılması yıllık faaliyet ve denetleme raporlarında ayrı başlık altında açıklanması ile sermaye şirketinin internet sayfasında ilan edilmesi öngörülmüştür. Bildirimlerin yazılı şekilde yapılması ve ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gerekmektedir. TTK m. 1526/III hükmü uyarınca elektronik ortamda güvenli elektronik imzayla da bildirimin yapılması mümkündür. Teşebbüslerin yanı sıra diğer bütün bildirim yükümlülükleri açısından da bildirimin yapılma usulü aynıdır³³⁸.

III. TESCİL ve İLAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Bildirimin Ticaret Siciline Tescil ve İlanı

TTK m. 198/I uyarınca şirkete bildirim yapılmasının yanı sıra bir de bildirimin ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gerekmektedir. Nitekim maddenin ikinci fıkrasında tescil ve ilanın yapılmamasının yaptırımı, ilgili paylardan doğan hakların donması olarak öngörülmektedir.

Sermaye şirketine ve TTK ile diğer kanunlarda belirtilen makamlara bildirim süresi TTK m. 198' de 10 gün olarak gösterilmekten, bildirimin ticaret siciline tescil ve ilan olunmasına ilişkin belirli bir süre ifade edilmemektedir. Tescil ve ilan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde 10 günlük sürenin geçerli olmayacağı kabul edildiği takdirde genel nitelikli olan TTK m. 30 karşımıza çıkmaktadır. Bu hükümde kanunda farklı bir düzenleme bulunmaması halinde tescili isteme süresinin 15 gün olduğu ifade edilmektedir³³⁹. Ancak gerek doktrin gerekse Ticaret Sicili Yönetmeliği göz önüne alındığında bu karışıklık ortadan kalkmaktadır. *Tekinalp*, TTK ve diğer kanunlarda belirtilen yetkili makamlara 10 gün içinde bildirim yapılacağı ifadesinin (TTK m. 198/I), tescil ve ilan yükümlülüğü süresi bakımından da geçerli olacağını

³³⁷ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 525-526; *BAŞ*, sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ve yöneticileri açısından bu görüşü kabul ederken, teşebbüsün yönetim kurulu ve yöneticileri açısından bildirim yapma hususunda yetkili olmaları ve kendi adına yapacakları bildirimin de iktisap tarihi ile on günlük sürenin başlaması gerektiğini ifade etmektedir. *BAŞ*, s. 81.

³³⁸ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 526.

³³⁹ KAYAR, s. 151-152.

belirtmektedir³⁴⁰. Zira tescil ile ilan yapıldığı ilgili ticaret sicili müdürlükleri yetkili makamların başında yer almaktadır³⁴¹. TSY m. 107/V fıkrasında bu husus açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre sermaye şirketi, bildirim aldığı tarihten itibaren 10 gün içerisinde kayıtlı olduğu müdürlüğe bildirim tescil ve ilan ettirmekle yükümlüdür.

TSY m. 107/V hükmünde geçen 10 gün içinde tescil ve ilan edileceği ifadesi tescili talep etme süresi olarak anlaşılması gerekmektedir. 10 gün süre içerisinde tescil talebinde bulunulmasıyla TTK m. 198/I' de öngörülen yükümlülük yerine getirilmiş olacak ve müdürlük tarafından on günlük süre geçtikten sonra tescil yahut ilan işleminin yapılması herhangi bir sorumluluk doğurmayacaktır. Bunun yanında TSY m. 107/VI hükmünde de açıkça 10 günlük sürenin ilgili müdürlüğe başvuru süresi olduğu belirtilmiş ve süresinde başvuru yapılmamasının yaptırımların uygulanmasına yol açacağı düzenlemiştir³⁴².

Ticaret siciline tescil ve ilan başvurusunu yapmakla yükümlü olanlar bildirimleri alan sermaye şirketleridir. Bildirim aldığı tarihten itibaren sermaye şirketlerinin, on gün içinde kayıtlı oldukları müdürlüğe bildirim tescil ve ilan ettirmesi gerekmektedir (TSY m. 107/V).

Tescil ve ilan ettirme yükümlülüğü sermaye şirketine yüklenmiş ancak yükümlülüğe aykırı hareket etmenin yaptırımları ilgili teşebbüs ile diğer bildirim yükümlülerine uygulanmaktadır. Sermaye şirketi tescil ve ilan yükümlülüğünü bildirim almasıyla kendiliğinden yerine getirmesi gerekmekte, bildirim yükümlüsünün bu konuya ilişkin ayrıca bir talepte bulunması aranmamaktadır. Tescil ve ilan başvurusu yapma, TSY m. 107 uyarınca yalnızca sermaye şirketleri için öngörülerek bildirim yükümlülerine başvuru hakkı tanınmamıştır. Sonuçları kendisini etkileyen bildirim yükümlülerine böyle bir hakkın tanınmamış olması hâkimiyetinde olmadığı durumdan sorumlu tutulması anlamını taşımaktadır. Bu ise hakkaniyete uygun olmayan bir düzenleme olacaktır. Dolayısıyla genel hüküm olan TTK m. 28/I hükmü dikkate alınması gerekmektedir. TTK m. 28/I uyarınca tescil istemi sicil müdürlüğüne, ilgiler tarafından ya da ilgililerin temsilcileri, hukuki

³⁴⁰ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 658.

³⁴¹ **ÇELİK YURT**, Faruk, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkının Donması, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 206-207.

³⁴² TSY m. 107/VI' da *"Beşinci fıkrada öngörülen tescil ve ilan yükümlülüğü için öngörülen sürede ilgili müdürlüğe başvuru yapılmadığı takdirde, ilgili paylara ait oy hakkı dahil, diğer haklar donar. Bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesine dair diğer hukuki sonuçlara ilişkin hükümler saklıdır."* hükmü yer almaktadır.

halefleri tarafından yapılabilmektedir. Kanun ya da yönetmelik hükümlerinde ilgili kişinin kimler olduğu ayrıca belirtilmemekle beraber, genel olarak ilgili kavramı işlem nedeni ile hukuki menfaatleri doğrudan etkilenen kişileri ifade etmektedir³⁴³. Bu durumda TTK m. 198 uyarınca sermaye şirketinin tescil ve ilan yaptırmaması, paylardan doğan hakların donmasına yol açtığından bildirim yükümlülerinin menfaatlerini doğrudan olumsuz etkilemektedir. Açıklanan nedenlerle bildirim yükümlüsü olan kimseler, ilgili kişi olarak kabul edilmelidir. Sermaye şirketi tarafından tescil ve ilan yükümlülüğü yerine getirilmediği takdirde TTK m. 28/I uyarınca ilgili kişi kapsamında olan bildirim yükümlüleri bizzat kendileri ticaret siciline tescil ve ilan için başvuruda bulunabileceğinin kabulü gerekmektedir³⁴⁴.

Zira bildirim yükümlülerine böyle bir imkân tanınmadığında, sermaye şirketinin kötü niyetli olarak tescil yaptırmaması ile karşı karşıya kalınabilir. Payı devralan kişinin şirkete bildirimde bulunmasına rağmen şirket kasıtlı olarak, ticaret siciline tescil ve ilan için başvuruda bulunmayabilir. Bu durumda ise bildirim yol açan paya bağlı haklara donma yaptırımının uygulanması sebebiyle toplantı ve karar nisabı düşecektir. Şirket de kötü niyetle kendisine yapılan bildirim tescil ile ilan ettirmeyip bu esnada genel kurul toplantısı yaparak karar alınmasını sağlayabilecektir. Ancak şirketin tescil yaptırmamış olması yüzünden genel kurul toplantısına katılamayan pay sahibinin TTK m. 446/I, b hükmüne istinaden iptal davası açabilmesi mümkündür. Bu hüküm uyarınca genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmeyen pay sahibi, genel kurul kararının iptal edilmesi için dava açabilmektedir. Fakat kararın iptal edilebilmesi için elbette ki bu aykırılığın alınan kararı etkiler nitelikte olması gerekmektedir. Dolayısıyla genel kurula katılamamasının alınan karara etkisi yok ise pay sahibi korunmamaktadır³⁴⁵. Bu gibi durumlarla karşılaşılması için şirketin tescil, ilan yaptırmaması halinde bildirim yükümlüsünün kendisinin de ticaret sicil müdürlüğüne başvurabileceğinin kabul edilmesi kanaatimizce de daha hakkaniyetli olacaktır.

³⁴³ ÜLGEN / HELVACI / KAYA / NOMER ERTAN, s. 362-363; YANLI / OKUTAN NILSSON, s. 784.

³⁴⁴ YANLI / OKUTAN NILSSON, s. 784-786.

³⁴⁵ YANLI / OKUTAN NILSSON, s. 785-786.

B. İnternet Sitesinde İlan Yükümlülüğü

TTK m. 198/I hükmünde belirtildiği üzere teşebbüsün, sermaye şirketinde sahip olduğu paylarının, belirli eşiklere ulaşıldığına ya da eşiklerin altına düştüğüne ilişkin ilanın sermaye şirketinin internet sitesinde yapılması gerekmektedir. İnternet sitesinde ilan yükümlülüğü yalnızca teşebbüsler bakımından getirilmiş olup yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler için böyle bir yükümlülük öngörülmediğinden, bu kişilerin bildirimlerinin internet sitesinde ilan edilmesi zorunlu değildir³⁴⁶.

TTK' nın 1524. maddesinde internet sitesine dair düzenleme bulunmaktadır. Buna göre TTK m. 397/IV uyarınca bağımsız denetimin olduğu anonim şirketler açısından internet sitesi açma zorunluluğu getirilmiştir³⁴⁷.

1. İnternet Sitesinde İlan Etme Süresi ve Bu Sürenin Başlangıcı

TTK m. 1524/I' e göre internet sitesinde yayımlanacak içerikler Türk Ticaret Kanunu' nda belirli bir süre öngörülmüş ise bu sürede internet sitesine eklenmesi gerekmektedir. Eğer kanunda belirli bir süre öngörülmemiş ise bu takdirde içeriğin dayanağı işlemin ya da olgunun gerçekleştiği tarihten, tescil yahut ilana bağlı olan hallerde ise tescil veya ilanın yapıldığı tarihten itibaren en geç 5 gün içinde internet sitesine eklenmelidir³⁴⁸.

TTK m. 198/I' de bildirimin 10 günlük süre içinde yapılması gerektiği belirtilmişse de internet sitesinde ilan yükümlülüğünün kaç gün içinde yerine getirilmesi gerektiği hakkında düzenleme bulunmamaktadır. Ancak TTK m. 198' deki bildirim, tescil ve ilana tabi olduğu için TTK m. 1524/I hükmü uyarınca bildirimin tescil ve ilan edildiği tarihten itibaren 5 gün içinde internet sitesinde ilanının yapılması gerekmektedir.

TTK m. 1524/I uyarınca internet sitesi açılması, açılan internet sitesinin belirli bir kısmının, şirket tarafından kanunen yapılması gerekli ilanları yayımlamak üzere özgülenmesi ve bilgi toplumu hizmetlerine ayrılması hakkındaki konuları

³⁴⁶ YALÇIN, Selçuk, Türk Ticaret Kanununda Web Sitesi Kullanım Zorunluluğu: Kurumsal Yönetim Kapsamında Menfaat Sahiplerinin İhtiyaçlarının Karşılanması, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 38, Ekim 2013, s. 180.

³⁴⁷ ALTAŞ, Soner, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre İnternet Sitesi Açma ve Yönlendirilmiş Mesaj Bulundurma Zorunluluğu, Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat 2011, s. 144-145.

³⁴⁸ FALCIOĞLU, Mete Özgür, Anonim Şirketlerin İnternet Sitesi Açma Yükümlülüğü ve Aykırılığın Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü Bakımından Etkisi, Legal Hukuk Dergisi, C. 14, S. 159, 2016, s. 1300-1301.

düzenlemek üzere Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik³⁴⁹ çıkartılmıştır. Bu yönetmelikte, TTK m. 198’de belirtilen oranlarda payların teşebbüs tarafından kazanılmasına ya da elden çıkarılmasına neden olan işleminin gerçekleşme tarihinden itibaren en geç 5 günlük sürede internet sitesinde ilan yapılması öngörülmüştür (m. 6/III, s).

Bu durumda TTK m. 198’deki internet sitesinde yapılması gereken ilan süresinin başlangıcı; bildirim tescil ve ilana bağlı olduğundan TTK m. 1524/I’ de tescil ve ilanın yapıldığı tarih olarak belirtilirken, Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik m. 6/III, s hükmünde payların kazanılma, elden çıkarılma işleminin gerçekleştiği tarih gösterilmiştir. Dolayısıyla TTK m. 1524/I ve Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik m. 6/III, s hükümleri arasında bir çatışma olduğunu söylemek mümkündür. İnternet sitesinde ilanın süresinde yapılmaması birtakım sorumluluklar ve sonuçlar doğurduğu için kanaatimizce internet sitesinde yapılacak ilan süresinin başlangıcı, TTK m. 1524/I’ e göre tescil ve ilanın yapıldığı tarih olarak kabul edilmelidir.

Ayrıca şirketin internet sitesinde yayımlanan bir içerik TTK’ da ve ilgili diğer kanunlarda, idari düzenlemelerde daha uzun süre öngörülmüyorsa şirketin internet sitesinde üzerinde bulunan tarihten itibaren en az 6 ay kalması gerekmektedir. Süreye uyulmaması, internet sitesine hiç konulmamış kabul edilmesi sonucunu doğurmaktadır (TTK m. 1524/V). Dolayısıyla TTK m. 198’ deki bildirimle ilişkin internet sitesinde yapılacak olan ilanın sitede en az 6 ay yayımlanması gerekmektedir (İSY m. 6/III).

2. İnternet Sitesine İlişkin Yükümlülüklere Aykırılığın Sonuçları

TTK m. 198’ de öngörülen internet sitesinde ilan yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olması tek başına hakların donması yaptırımının uygulanmasına neden olmamaktadır³⁵⁰. Fakat bağımsız denetime tabi sermaye şirketleri tarafından internet sitesi açılmazsa veya açılan internet sitesinin belirli bir kısmını kanunen yapılması gerekli ilanların yayınlanmasına özgülmezse, yayımlanması gerekli içerik süresi içinde usulüne uygun olarak internet sitesinde ilan edilmezse ya da yayımlanan içerik

³⁴⁹ Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik, 31.05.2013 tarihinde 28663 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³⁵⁰ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku s. 655-656.

belirli süre internet sitesinde bulundurulmazsa TTK' nın 1524. maddesinde sayılan yükümlülükler ihlal edilmiş olacaktır.

TTK m. 1524/II' de internet sitesine ilişkin yükümlülüklerle uyulmadığı takdirde ilgili kararların iptal edilmesine yol açabileceği ifade edilmektedir³⁵¹. Ayrıca yükümlülüklerle uyulmamasının, kanuna aykırılık dolayısıyla tüm sonuçların doğmasına neden olacağı da belirtilmektedir³⁵². Örneğin TTK m. 198/III uyarınca hâkimiyet sözleşmesinin geçerliliği, sözleşmenin ticaret siciline tescil ve ilanına bağlı tutulmuştur. Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik m. 6/III,u bendinde şirketler arasındaki hâkimiyet sözleşmesinin sicil gazetesinde yayımlandığı tarihten itibaren 5 gün içerisinde internet sitesinde ilan edilmesi gerektiği belirtilmiştir. TTK m. 1524/II' de internet sitesinde ilan yükümlülüğünün ihlali kanuna aykırılığın tüm sonuçlarının doğmasına yol açacağı belirtildiğinden hâkimiyet sözleşmesinin internet sitesinde ilan edilmemesi halinde hâkimiyet sözleşmesinin geçersizliği yaptırım ile karşılaşılabilecektir³⁵³.

3. Yönetici ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu

İnternet sitesinde ilan yükümlülüğü ihlal edildiğinde kusurlu yönetici ve yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğacağı TTK m. 1524/II' de öngörülmektedir. İnternet sitesinde ilan yükümlülüğüne aykırı hareket edildiğinde TTK m. 198/II hükmündeki paylardan kaynaklanan haklar donmayacaktır. Ancak bu durum yönetim kurulu üyeleri ile yöneticilerin sorumluluğuna yol açacaktır. Esas sözleşmeye hüküm konularak düzenlenen iç yönergeyle yönetim kurulu üyelerinin

³⁵¹ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesi 2018/943Esas, 2019/63Karar ve 17.01.2019 tarihli kararında "...Bu durumda, 1524. maddenin birinci fıkrasında belli ortaklıkları internet sitesi açmak ve bu sitenin belirli bir bölümünü ortaklıkça kanunen yapılması gereken ilanların yayımlanmasına özgülemek yükümlülüğünden söz edilmektedir. Bu yükümlülüğün genel kurul veya yönetim kurulu kararlarıyla veya bunların geçerliliğiyle doğrudan hiç bir ilgisi yoktur (Bkz. Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Onikilevha, İstanbul 2017, sf.375 vd.). Öte yandan ilanın internet sitesinden yapılmadığından çağrının usulsüz olduğu kabul edilse dahi, bu durumda usulsüz de olsa bir davet ve ilan bulunduğundan alınan kararların iptalinin sağlanabilmesi için çağrının usulüne göre yapılmaması ve gündemin gereği gibi ilan edilmemesi sonucu oluşan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunun ispat edilmesi gerekmektedir..." demiştir (Bu Karar yayınlanmamıştır); Aynı yönde İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi 2019/2151Esas, 2020/634Karar ve 18.06.2020 tarihli kararı (Bu Karar yayınlanmamıştır.)

³⁵² TEOMAN, Ömer, Sermaye Ortaklıklarının İnternet Sitesi Açma ve Burada Yasada Öngörülen İçerikleri Yayımlama Yükümlülüğüne Aykırı Davranmanın Yaptırımı Nedir? , Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 27, S. 4, 2011, s. 10; FALCIOĞLU, s. 1300-1301.

³⁵³ DURAN, Arif, Sermaye Şirketlerinde İnternet Sitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk, İstanbul, 2013, s. 100 (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).

birine ya da birkaçına yönetim yetkisi devredilmiş ise yönetim hakkının devredildiği kimseler, internet sitesinde ilan yükümlülüğüne uyulmamasından sorumlu olmaktadır (TTK m. 367). Ancak böyle bir yönetim yetki devrinin bulunmaması halinde yönetim kurulu üyelerinin tamamı, yükümlülüğe aykırılıktan sorumlu olmaktadır³⁵⁴.

Yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerin sorumlu tutulabilmesi için şirketin zarar etmesi ve kusurlarının bulunması gerekmektedir. Hafif ihmal de dahil olmak üzere her türlü kusur bu kapsamda kabul edilmektedir³⁵⁵. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilebilen durumlarda öngörülen yaptırım tazminattır. Bu sebeple söz konusu yükümlülüğün ihlali, maddi zarara yol açmış olmalıdır³⁵⁶. Yöneticilere karşı açılacak tazminat davasında ise doğrudan zararın yanı sıra genel hükümlere göre tazmini talep edilemeyen dolaylı zarar da istenebilmektedir³⁵⁷.

Tazminat davası, şirket tüzel kişiliği ya da TTK m. 553 uyarınca şirket ortakları veya alacaklıları tarafından açılabilmektedir. Sayılan kişilerin, kusuru bulunan yönetici ve yönetim kurulu üyelerine karşı TTK m. 198/I' de öngörülen bildirimin, internet sitesinde ilan edilmemesi yahut yapılan ilanın belirli süre internet sitesinde bulundurulmaması nedeniyle meydana gelmiş zararların tazminine yönelik dava açma hakları bulunmaktadır³⁵⁸.

Yönetim kurulu üyeleri ile yöneticilerin hukuki sorumluluklarının yanı sıra cezai sorumlulukları da bulunmaktadır. Bağımsız denetime tabi sermaye şirketlerinin yönetim organı üyeleri internet sitesi oluşturmamaları veya internet sitesinde yayımlanması gereken içeriği usulüne uygun olarak eklememeleri halinde, TTK m. 562/XII' de öngörülen adli para cezalarına mahkûm edilmektedir.

Bu durumda TTK m. 198/I' de öngörülen oranlarda payların kazanılması ya da elden çıkarılması bildirimini alan sermaye şirketinin bunu internet sitesinde ilan

³⁵⁴ **POROY**, M. Akif, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin İdare ve Temsil Yetkisinin Devri ve Şirketin Vergi Borcundan Sorumluluğunun 213 ve 6183 Sayılı Kanunlar Kapsamında Değerlendirilmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 26, S. 2, Haziran 2010, s. 302-303; **DURAN**, s. 110.

³⁵⁵ **TEOMAN**, s. 11-12; **EMİNOĞLU**, Kurumsal Yönetim, s. 338-339; **HELVACI**, Mehmet, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, s. 53.

³⁵⁶ **DURAN**, s. 109.

³⁵⁷ **ÇAMOĞLU**, Ersin, Anonim Ortaklık, Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 117.

³⁵⁸ **DURAN**, s. 110

etmemesi halinde, sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ile yöneticilerinin hukuki ve cezai sorumluluğuna gidilebilmektedir.

C. Yıllık Faaliyet ve Denetleme Raporunda Açıklanması Durumu

TTK m. 198’ de ticaret siciline tescil ve ilan, sermaye şirketinin internet sitesinde ilan ve buna ek olarak bir de yıllık faaliyet ve denetleme raporlarında açıklanması yükümlülük olarak öngörülmektedir. Bu hükümde belirtilen oranlarda payların kazanılması yahut elden çıkarılması hususu şirketin yıllık faaliyet ve denetleme raporlarında açıklanması gerekmektedir. Yıllık faaliyet ve denetleme raporunda yapılacak açıklamanın, ayrı bir başlık altında olacağı da ilgili hükümde ifade edilmiştir.

Yıllık faaliyet raporunun tanımı Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik³⁵⁹, in m. 3/I, g hükmünde bulunmaktadır. Buna göre yönetim organı tarafından TTK’ ya ve yönetmeliğe uygun olarak hazırlanan şirketin ilgili yıla dair faaliyetlerinin, finansal durumunun açık, net ve doğru biçimde gösterildiği, ayrıca şirketin karşılaşılabileceği olası risklerin açıklandığı rapor, yıllık faaliyet raporudur. Raporla, faaliyet yılı hakkında ilgili pay sahiplerinin ve kamuyu aydınlatma araçlarıyla menfaati bulunan kişilerin bilgilendirilmesi sağlanmaktadır³⁶⁰.

Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde finansal bilgiler de yer almaktadır. Bu finansal bilgilerin denetlenen finansal tablolar ile uyumluluğu ve gerçeğe uygunluğu denetlenmektedir (TTK m. 402/II). Denetim raporunda, denetçi tarafından yapılan denetimin çeşidi, kapsamı, vasfı açıklanarak ulaşılan neticeler yansız, dürüst biçimde açıklanmaktadır. Bu açıklamaların anlaşılır, açık ve net ifadeler kullanılarak yapılması gerekmektedir. Denetçi çıkan sonuçları önceki sene ile kıyaslayarak raporda buna ilişkin değerlendirmeler yapmalıdır. Denetim raporunun sonunda ise denetçi; olumlu, sınırlı olumlu yahut olumsuz ya da kaçınma olarak görüşünü belirterek raporu bitirmektedir³⁶¹.

³⁵⁹ Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik 28.08.2012 tarihinde 28395 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³⁶⁰ ÜÇİŞİK, H. Güzin / ÇELİK, Aydın, Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2018, s. 116-117.

³⁶¹ ÜÇİŞİK / ÇELİK, s. 135-136; ÇELEBİ, s. 520-521; KENDİGELEN, s. 299-300.

TTK m. 198/I' de ifade edilen yıllık faaliyet raporu sermaye şirketinin raporudur. Yıllık faaliyet raporu ve denetim raporunun içeriğinde bulunan bilgiler yardımıyla hâkim şirketteki pay sahipleri, ortağı oldukları şirketlerin hâkimiyet ilişkilerine dair bilgi edinebilmektedir³⁶². Dolayısıyla teşebbüsün belirtilen eşiklerin altına düşmesi veya bu eşikleri aşması halinde bu husus yıllık faaliyet ve denetleme raporlarında açıklanmaktadır.

IV. BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIĞIN SONUÇLARI

TTK m. 198/I' de düzenlenen bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket edilmesi halinde, TTK m. 198/II' de "...ilgili paylara ait oy hakkı dâhil, diğer haklar donar" ifadesi yer almaktadır. Bildirim yükümlülüğüne uyulmasını sağlamak ve yükümlülüğe aykırı davranılmasını engellemek amacıyla kanunda bu şekilde caydırıcı bir yaptırım öngörülmüştür.

A. Paylardan Doğan Hakların Donması

Bildirim, tescil ve ilan yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin yaptırımı ilgili paya ait oy hakkı ve diğer hakların donmasıdır. Bu yaptırım, bildirim tescil ve ilan yükümlülüğü yerine getirilmediği sürece devam etmektedir³⁶³. Hakların donması yaptırımı geçici nitelikte olup ticaret sicili müdürlüğüne bildirimin tescil ve ilanı için başvuru yapılması ile donan paylardan doğan tüm haklar kullanılabilir³⁶⁴.

Bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin yaptırımı olarak ilgili paylardan doğan oy hakkı ve diğer hakların donacağı öngörülmüş olsa da yaptırımın pay üzerindeki mülkiyet hakkına bir etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu pay sahibi donan paylarının mülkiyeti ile ilgili tasarrufta bulunması mümkündür.

Ayrıca TTK m. 198/II' nin yanı sıra şirketin iktisap ettiği kendi paylarının düzenlendiği TTK m. 389 ve karşılıklı iştirakin düzenlendiği TTK m. 201 hükümlerinde de paylardan doğan hakların donması yaptırımı bulunmaktadır.

³⁶² ADAL, Musa Armağan, Anonim Şirketlerde Yıllık Faaliyet Raporu, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, İstanbul, 2018, s. 25.

³⁶³ GÖKTÜRK, s. 40.

³⁶⁴ Kanundaki düzenlemeler saklı kalmak üzere (örneğin TTK m.499/4 "*Şirketle ilişkilerde sadece pay defterinde kayıtlı bulunan kimse pay sahibi ve intifa hakkı sahibi olarak kabul edilir.*") tüm haklar kullanılabilir.

1. Hakların Donması Yaptırımının Başlangıcı

TTK m. 198/II' de düzenlenen yaptırım ne zaman uygulanmaya başlanacaktır? TTK m. 198/II' de bildirim ile tescil ve ilan yükümlülüğü yerine getirilmediği sürece ilgili paylardan kaynaklanan hakların donacağı ifade edilmiştir. Bu durumda hakların donması yaptırımı; maddede öngörülen eşiklerin aşıldığında yahut altına düşüldüğünde, bildirim için tanınan 10 günlük sürenin sonundan itibaren mi yoksa payın iktisap edildiği, elden çıkarıldığı andan itibaren mi uygulanacaktır?

TSY m. 107/VI hükmüne göre paylara ait oy hakkı ve diğer haklar tescil ve ilan yükümlülüğü için öngörülen sürede ilgili müdürlüğe başvuru yapılmaması halinde donmaktadır. Bu düzenlemeye göre yükümlülüğün yerine getirilmesi için belirlenen süre 10 gündür. Bu nedenle de 10 günlük süre bitmeden yükümlülüğe aykırılıktan söz edilemeyecek dolayısıyla paydan kaynaklanan haklar da donmayacaktır.

TSY m. 107/V uyarınca bildirim konusu işlemin tamamlanmasının ardından 10 gün içinde yazılı bildirim yapılması ve bildirim alan sermaye şirketinin, kayıtlı olduğu müdürlüğe bildirim aldığı andan itibaren 10 gün içinde bildirim tescil ve ilan ettirmesi gerekmektedir. Düzenlemeye göre payı devreden teşebbüsün ilgili sermaye şirketine bildirimde bulunması için payın devrinden itibaren 10 gün ve bildirim alan şirketin ticaret siciline başvuru süresi için de ayrıca 10 gün süresi bulunmaktadır.

Doktrinde bir görüşe³⁶⁵ göre söz konusu işlemlerin 20 gün içinde yapılmaması halinde donma yaptırımı uygulanacaktır. Başka bir ifadeyle pay devrinin tamamlanmasından başlayarak 20 gün süre içerisinde ilgili paylardan doğan oylar ve diğer haklar kullanılabilir. Katıldığımız diğer görüşe göre³⁶⁶ ise her ne kadar şirkete bildirim yapılması ve şirketin tescil ve ilan ettirmesi için ayrı ayrı 10 gün süre öngörülmüş olsa da paylardan kaynaklanan hakların donması yaptırımının uygulanması her zaman 20 günlük sürenin dolmasına bağlı olmamalıdır. Bunun ilk nedeni TTK m. 198/II' de bildirim, tescil ile ilan yükümlülüğü yerine getirilmediği “sürece”, ilgili paylardan doğan oy hakkı ve diğer hakların donacağı ifade edilmiştir. Bu hüküm uyarınca devir işlemi anından bildirimin yapılacağı zamana değin oy

³⁶⁵ YANLI / OKUTAN NILSSON, s. 777; ÇELİKYURT, s. 213-214.

³⁶⁶ SEVİ, s. 199-200; OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 527; BAŞ, s. 87.

hakları dâhil diğer haklar kullanılamayacaktır. Diğer nedeni ise hakların donması yaptırımının devir işleminin tamamlanmasından itibaren 20 günlük sürenin sonunda uygulanacağının kabul edilmesi halinde birtakım olumsuz sonuçlarla karşılaşılabilir. Şöyle ki payı iktisap eden kimsenin, pay iktisabını takip eden 10 günlük sürede şirkete bildirimde bulunmamasına rağmen genel kurul toplantısına katılarak oy kullanabilmesine ve ardından dilerse payı elden çıkarmasına imkân tanınmış olacaktır³⁶⁷. Bu ise TTK m. 198’ de öngörülen yaptırımın caydırıcı etkisini oldukça azaltacaktır. Açıklanan nedenlerle pay iktisabını takip eden 10 gün içinde şirkete bildirimde bulunulmaz ise tescil ve ilan başvurusu için belirlenmiş olan 10 günün dolması beklenmeden ilgili paylardan doğan oy hakkı dâhil olmak üzere diğer haklara donma yaptırımı uygulanacaktır. Ancak pay iktisabından sonra 10 gün içinde şirkete bildirim yapılırsa bu durumda bildirimi izleyen tescil, ilan açısından öngörülen 10 günlük süre içinde paylardan kaynaklanan haklar kullanılabilecektir. Tüm bu hususlar değerlendirildiğinde paydan kaynaklanan hakların donması yaptırımı, pay iktisabından itibaren en erken 10 gün, en geç ise 20 gün dolduktan sonra uygulanacaktır³⁶⁸.

Teşebbüs, teşebbüsün yönetim kurulu üyeleri, yöneticilerinin ve ilgili maddede geçen diğer kişilerin payları açısından uygulanacak olan hakların donması yaptırımının başlangıç zamanı tespit edilirken de yukarıda yapılan açıklamalar geçerli olmaktadır.

2. Donma Yaptırımının Uygulanacağı Paylar

Donma yaptırımının hangi paylara uygulanacağının belirlenmesi gerekmektedir. TTK m. 198/II uyarınca bildirim, tescil ve ilan yükümlülüğü yerine getirilmediği müddetçe ilgili paylara ait oy hakkı ile diğer haklar donmaktadır. Hükümde geçen “ilgili paylar” kavramı, bildirim yükümlülüğüne sebep olan payları ifade etmektedir. Bu durumda donma yaptırımı, pay esas alınarak değerlendirilecektir. Pay sahibi, devre konu olmayan elinde bulunan mevcut paylarından kaynaklanan hakları kullanmaya devam edecektir³⁶⁹.

³⁶⁷ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 528.

³⁶⁸ BAŞ, s. 87

³⁶⁹ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 745; SEVİ, s. 200; OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 518; Aksi yönde BAŞ, TTK m. 198/I’ de öngörülen bildirim yükümlülüğünün

Madde gerekçesinde bildirimde yalnızca eşik oranını aşan yahut altına düşen paylarının açıklanmasının yeterli olmadığı, şirkette sahip olunan pay oranının tamamının açıklanması gerektiği ifade edilmektedir³⁷⁰. Her ne kadar bildirimde bulunurken pay sahibinin şirketteki tüm paylarını açıklaması gerekse de donma yaptırımının sadece devre konu ilgi paylardan doğan haklar için uygulanmasının ölçülü olduğu kanaatindeyiz. Aksi takdirde yani bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde pay sahibinin şirkette sahip olduğu tüm paylarından doğan haklarının donma yaptırımına tabi tutulacağı kabul edilirse pay sahibi açısından ölçüsüz bir yaptırım olacak ve ağır sonuçların doğmasına neden olabilecektir.

Bildirim yükümlülüğünün doğmasına sebep olan işlem pay iktisabı ise paydan kaynaklanan oy hakkı dâhil diğer hakların donması yaptırımı işlevsel olmaktadır. Ancak bildirim yükümlülüğünün doğmasına sebep olan işlem payların elden çıkarılması olduğu takdirde iktisap eden bakımından bir bildirim yükümlülüğü gerekmiyorsa söz konusu yaptırımın önemli bir sonucu olmamaktadır³⁷¹. Zira donma yaptırımı bildirim yükümlülüğünün doğmasına rağmen bildirimde bulunmayan kişi için getirilmiştir. Bu nedenle devir ile payları iktisap eden kimse eşik oranları aşmıyorsa bildirim yükümlülüğü doğmayacak dolayısıyla payları donmayacaktır.

Yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerin bildirim yükümlülüğü bakımından eşik şartı aranmadan bildirim yükümlülüğü öngörülmüştür. Yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerinin şirketteki kendi payları ile maddede sayılan diğer kişilerin paylarını eksik bildirmesi durumunda bu kişilerin yalnızca bildirilmeyen paylarından kaynaklanan haklar donacaktır³⁷². Bu durumda bildirim yükümlülüğü olan teşebbüsün, şirkette doğrudan ya da dolaylı olarak sahip olduğu paylarının tamamını bildirmesi gerekmektedir.

B. Paylara İlişkin Oy Haklarının Donması ve Sonuçları

Bildirim yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle donma yaptırımının TTK m. 198/II' de ilgili paylara ait oy hakkı ve diğer haklara uygulanacağı belirtilmektedir. Donacak pay sahipliği haklarının başında öncelikle oy hakları geldiği hükümden

kapsamı, niteliği göz önüne alındığında yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda yeni edinilen payların yanı sıra teşebbüsün şirketteki tüm paylarının donacağını ifade etmektedir, BAŞ, s. 88.

³⁷⁰ Gereke, m. 198, s. 332.

³⁷¹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 528.

³⁷² BAŞ, s. 89.

anlaşılmaktadır. Esas sözleşme ile ilgili paylara oyda imtiyaz hakkı ya da veto hakkı tanınması halinde donma yaptırımını bu hakları da içerecektir³⁷³.

Pay ve oy oranlarının hesaplanması başlığı altında düzenlenen TTK m. 196/II uyarınca hesaplamada esas alınan kullanılabilir oylardır. TTK m. 196/II madde gerekçesinde mahkeme tarafından verilen tedbir kararı ile engellenen, oydan yoksunluğun düzenlendiği TTK m. 436' ya tabi olan yahut TTK m. 198 kapsamında bulunan paylardan kaynaklanan oylar kullanılabilir oy olmadığından hesaba dâhil edilmeyeceği ifade edilmiştir³⁷⁴.

Genel kurul toplantı ve karar nisaplar hesaplanırken hakları donmuş olan paylar hiç yokmuş gibi kabul edileceğini söylemek mümkündür. Bu durumda şirketin sermayesini oluşturan toplam paydan donmuş paylar çıkarılır ve aranan nisapların tamamı geriye kalan paylara ve oylara göre tespit edilecektir³⁷⁵.

Örneğin şirketin sermayesinin tamamının karşılığı toplam 1200 adet pay olsun. 1200 adet payın, 200 adetine TTK m. 198 hükmü uyarınca bildirim yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle donma yaptırımını uygulandığını kabul edelim. Bu halde donan paylar çıkartıldığında geriye kalan 1000 adet pay üzerinden toplantı ve karar nisabı hesaplanarak belirlenecektir. TTK m. 418 uyarınca genel kurulun sermayenin en az dörtte birini oluşturan paylarla toplanılabileceği öngörülmüş ancak donan payların varlığı halinde örneğe göre hakları kullanılabilen 1000 payın dörtte biri olan 250 pay ile genel kurul toplantısı yapılabilir³⁷⁶. Ancak ilk toplantıda hakları kullanılabilir olan asgari 250 pay çoğunluğu toplantıda sağlanamaması halinde toplantı yeter sayısına ulaşamamış olacaktır.

1. Oy Haklarının Donması Sorunu

Donan oy haklarına bağlı olarak oy kullanılamamakta, eğer oy hakkı kullanılmış ise oy geçersiz olmaktadır³⁷⁷. Bunun yanı sıra toplantı nisabı hesaplanırken de donan paylar dikkate alınmamaktadır. Donan oylar hesap edilerek

³⁷³ BAŞ, s. 90; POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 693.

³⁷⁴ Gerekçe, m. 198, s. 329.

³⁷⁵ TURAN, Gökçen, Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisabının Genel Esasları, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 172-175.

³⁷⁶ KAYAR, s. 426-427; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 326; KAYIHAN, s. 196-197.

³⁷⁷ ÜNLÜ, Ufuk, Şirketler Topluluğunda Bağlı ve Hâkim Şirketlerin Raporları ile Bu Şirketlere Ait Bildirim, Tescil ve İlan Yükümlülükleri, Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos, 2013, 223; AYDIN, s. 219.

alınmış genel kurul toplantısında, donan oylar çıkarıldığında nisaplar yine de sağlanıyorsa kararlar geçerli olmaya devam edecektir. Ancak kullanılan geçersiz oyların, alınan genel kurul kararını etkilemesi halinde bu kararın iptal ettirilmesi TTK m. 445 uyarınca mümkündür³⁷⁸. Genel kurula katılma yetkisi bulunmayanların veya onların toplantıya temsilcilerinin toplantıya katılarak oy kullandıklarını ve bu durumun genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu iddia eden pay sahipleri TTK m. 446/I-b hükmüne göre iptal davası açabilmektedir. Pay sahibinin iddia ettiği gibi donmuş pay olması sebebiyle kullanılan oyların geçersizliği karar nisabını etkileyerek değişikliğe yol açıyorsa mahkeme tarafından genel kurul kararının iptaline karar verilecektir. Genel kurul kararları aleyhine iptal davası, kararın alındığı tarihten itibaren üç aylık hak düşürücü süre içinde açılabilir. Fakat donan oyların kullanıldığı ve geçersiz olan bu oyların karar nisabını etkilemesine rağmen hiçbir pay sahibi buna itiraz etmez ve üç ay içinde iptal davası açmaz ise genel kurulda alınan kararlar geçerli hale gelmektedir³⁷⁹. Bu durumda ise donan oylar fiilen kullanılmış olacak ve donan oylara dayalı fiili hâkimiyet kurulabilecektir. Bu ise donan oyların kullanılması, her ne kadar kanun koyucu tarafından geçersizlik yaptırımına tabi tutulmuşsa da bunun fiilen gerçekleştirilmesinde açıklık bulunmadığını göstermektedir³⁸⁰.

Oy hakkının donması yaptırımı ile karşımıza çıkan diğer bir sorun da oy hakkının donması halinde oy çokluğunun nasıl hesaplanacağı ve buna bağlı olarak hâkimiyetin nasıl tespit edileceği ile ilgilidir³⁸¹.

Bildirim yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle (TTK m. 198) donma yaptırımının uygulandığı paylardan doğan oyların, oy oranları hesaplanırken hesaba katılıp katılmayacağına ilişkin TTK m. 196’ da bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz üzere TTK m. 196/II’ nin gerekçesinde TTK m. 198 hükmüne aykırılık dolayısıyla donan paylar “kullanılabilir oy” kapsamında olmadığından oy haklarının hesaplanmasında dikkate alınmayacağı belirtilmektedir.

³⁷⁸ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 527; SEVİ, s. 200; PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 326.

³⁷⁹ MOROĞLU, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 258-259; KAYIHAN, Şaban, Şirketler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 200; KAYAR, s. 432-434.

³⁸⁰ ATAKAN, s. 120-121.

³⁸¹ ATAKAN, s. 121.

Ancak bu durumun kötüye kullanılması ihtimali olması nedeniyle pay sahibinin, TTK m. 198 hükmünde öngörülen donma yaptırımının uygulandığı payları da sahip olduğu oylar hesaplanırken dâhil edilmesi gerekmektedir³⁸². Zira bu payların dâhil edilmemesi, hâkimiyetin tespitini engelleyebilir ve pay sahibi tarafından hâkimiyete bağlanan neticelerden kaçınmak için bir imkân olarak kullanılabilir. Pay sahibi bildirim yükümlülüğünü dilediği zaman yerine getirerek oy hakkını kullanabilmektedir. Bu ise pay sahibinin bildirimde bulunmayarak gerçekte olan hâkimiyetini saklayabileceği anlamını taşımaktadır. TTK m. 198' e bağlı donma yaptırımının uygulanma süresinde pay sahibinin iradesinin esas alınması sebebiyle oy hakkı hesaplanırken pay sahibinin donmuş olan oylarının da kullanılabilir diğer oylarına eklenmesi daha yerinde olacaktır³⁸³. Oy hakları bakımından açıklanan bu durum iştirak oranı hesaplanmasında da uygulanmalıdır. Başka bir ifadeyle süreklilik oluşturmayan, yalnızca teşebbüs tarafından TTK m. 198'e göre bildirim yapılana değin geçici olarak donma yaptırımının uygulandığı bu payların da iştirak oranı hesaplanırken eklenmesi gerekmektedir³⁸⁴.

C. Paylardan Kaynaklanan Diğer Hakların Donması

Bildirim, tescil ve ilan yükümlülüğüne aykırılık durumunda ilgili paylara ait diğer hakların da donacağı TTK m. 198/II' de ifade edilmektedir³⁸⁵. İlgili paylara ait diğer haklara; bilgi edinme ve özel denetçi atanmasını talep etme, genel kurul toplantısına katılma, toplantıda fikir bildirme gibi yönetsel haklar örnek olarak gösterilebilir³⁸⁶.

1. Kar Payı Üzerinde Donma Yaptırımı

Paydan doğan yönetsel hakların yanı sıra mal varlıksal haklar da bulunmaktadır. Paydan kaynaklanan malvarlığı haklarından olan kar payı hakkı üzerinde donma yaptırımının (TTK m. 198/II) ne gibi bir sonuç doğuracağını belirlenmesi önem taşımaktadır. Donmanın, kar payı üzerindeki olası etkilerini üç

³⁸² OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 112-113.

³⁸³ ATAKAN, s. 121.

³⁸⁴ BAŞ, s. 69.

³⁸⁵ KENDİGELEN, TTK m. 198/II' de öngörülen oy hakkı dâhil tüm hakların donması yaptırımı bakımından, oy hakkı dışındaki hakların donmasını haklı ve gerekli kılan bir sebep olmadığını ve diğer hakların da donmasının gereksiz olarak bazı hak kayıplarına yol açabileceğini ifade etmiştir s. 179.

³⁸⁶ BAŞ, s. 92; YANLI / OKUTAN NILSSON, s. 778.

ihtimal dâhilinde sınıflandırabiliriz. Birincisi donma yaptırımının uygulandığı süreye tekabül eden kar payı miktarı düşülerek kar payı verilebilir. İkinci ihtimal kar payının dağıtılmasına karar verildiği tarih esas alınarak o tarihte bildirim yükümlülüğü yerine getirilmiş yani donma nedeni ortadan kaldırılmışsa pay sahibinin yılın tamamına ilişkin kara hak kazandığı ileri sürülebilir. Üçüncü bir ihtimal olarak kar payının dağıtılmasının ardından donma yaptırımı kaldırılmış ise geriye dönük olarak pay sahibinin alamadığı kar payını alabilmesinin mümkün olup olmayacağı durumudur³⁸⁷.

Karın ne şekilde kullanılacağını belirleme, kar ve kazanç paylarının oranlarını belirleme yetkisi şirket genel kuruluna aittir³⁸⁸. Bu nedenle kar payı dağıtımı hakkında alınan genel kurul karar tarihi esas alınmaktadır. Genel kurul kararının alındığı tarihe kadar TTK m. 198' e uygun bildirim yapıldığı takdirde hakkın donmasına neden olan durum ortadan kalkmış olacağından ilgili bilanço yılı için hiçbir kesinti yapılmadan pay sahibine, kar ödemesinin yapılması gerekmektedir.

Ancak genel kurul toplantısı itibari ile TTK m. 198/II uyarınca donmuş olan paylar bulunuyorsa bu payların sahibine, ilgili paylarına tekabül eden kar payları ödenmemektedir³⁸⁹. Hakları donmuş olmayan başka bir ifadeyle hakları kullanılabilir paylara kar dağıtımı yapılmaktadır. Ancak pay sahibinin TTK m. 198/II' ye göre donmuş olan paylarının dışında mevcut başka payları bulunuyorsa, bu paylardan kaynaklanan haklarını kullanabilecek, kâra katılabilecektir. Zira madde hükmünde öngörülen donma yaptırımı pay bazındadır³⁹⁰.

Üçüncü ihtimal olan genel kurulda kar payı dağıtma kararı alınmasının ardından donma yaptırımının kalkması halinde geriye dönük olarak alamadığı kar paylarını, pay sahibinin alıp alamayacağıdır. Eğer bu ihtimal olumlu değerlendirilirse yani geçmiş yıllara ait kar paylarının alınabileceği kabul edilirse bu takdirde TTK m. 198/II hükmünün caydırıcı etkisi kaybolacaktır. Zira süresi içinde bildirim yükümlülüğünün yerine getiren ile bir farkı kalmayacak ve pay hakları donan pay sahibi dilediği zaman bildirimde bulunarak geçmiş yıllarda alamadığı kar paylarını talep ederek şirketten alabilecektir. Bu halde ise hakların donduğundan değil sadece

³⁸⁷ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 528.

³⁸⁸ ÜÇİŞİK / ÇELİK, s. 356-357.

³⁸⁹ EKECİK, s. 57.

³⁹⁰ SEVİ, s. 200.

ertelendiğinden söz edilebilecektir. Bu nedenlerle genel kurul tarafından kar dağıtım kararı alındıktan sonra donma yaptırımı kalksa da geçmişe yönelik olarak kar payı verilmemektedir³⁹¹.

Kısaca ifade edilecek olursa kar dağıtımı hakkındaki genel kurul kararının alınmasına kadar, pay sahibi tarafından bildirim yükümlülüğü yerine getirilmediği takdirde hakları donan paylar dolayısıyla malvarlığı haklarından olan kar payı hakkından yararlanılamayacaktır.

2. Bedelsiz Pay Edinme Hakkı Üzerinde Donma Yaptırımının Etkisi

Anonim şirketlerde esas sermaye artırımı iç kaynaklardan yapılıyor ise şirkette bulunan hali hazırdaki pay sahipleri mevcut paylarının sermaye oranı doğrultusunda bedelsiz payları kendiliğinden iktisap etmektedirler. Başka bir ifadeyle sermaye artırımı karşılığında çıkarılan paylar herhangi bir bedel alınmadan artırımın tescili anında mevcut pay sahiplerine dağıtılmaktadır³⁹².

TTK m. 198’ deki bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde ikinci fıkrada paylara bağlı tüm hakların donacağı belirtilerek bir istisnadan söz edilmemiştir. Ancak TTK m. 201’ de bedelsiz payları edinme hakkı hariç tutularak donma yaptırımının uygulanacağı açıkça ifade edilmiştir. Yine TTK m. 389’ da da şirketin iktisap ettiği kendi payları bakımından bedelsiz pay edinme hakkı istisna tutulmuştur. TTK m. 198 hükmünde böyle bir istisna öngörülmemesi sebebiyle bedelsiz pay edinme hakkının bildirimde bulunulmadıkça donacağı ileri sürülebilir.

Bununla birlikte TTK m. 198 hükmü dolayısıyla donma yaptırımının bedelsiz pay edinme hakkını da içerdiği kabul edildiğinde kalıcı sonuçların ortaya çıkmasına yol açacaktır. Bildirim yapılması ile donma yaptırımı kalkmakta ve pay sahibi tarafından paydan kaynaklanan haklar kullanılmaya devam edilmektedir. Geçici nitelikteki donma yaptırımı bedelsiz pay edinme hakkına uygulandığında ise hakkın kalıcı olarak ortadan kaldırılması sonucuna neden olmaktadır. Çünkü bedelsiz payları edinme hakkının kullanılamaması pay oranlarının değişmesine neden olacaktır. Bu durum hükümde öngörülen yaptırımın amacını aşacağından bedelsiz payları edinme

³⁹¹ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 529.

³⁹² BAHTİYAR, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 211; CENKÇİ, Esra, Anonim Ortaklıklarda Kayıtlı Sermaye Sistemi, On İki Levha Yayıncılık, Kasım İstanbul 2015, s. 306-307.

hakkı TTK' nın 201 ve 389. maddelerinde olduğu gibi TTK m. 198 bakımından da donma yaptırımının uygulanmasının istisnası olarak kabul edilmesinin daha yerinde olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca iç kaynaklardan sermaye artırım başlığını taşıyan TTK m. 462/III hükmünde bedelsiz paylar üzerindeki hakkın kaldırılamayacağı, sınırlandırılmayacağı ve bu haktan vazgeçilemeyeceği ifade edilmektedir. Her ne kadar TTK m. 198' de donma yaptırımının uygulanması açısından bedelsiz pay edinme hakkı istisna olarak gösterilmemişse de TTK m. 462/III' de bedelsiz paylar üzerindeki hakların sınırlandırılmayacağı açıkça belirtildiğinden bedelsiz pay edinme hakkının donmayacağını söylemek mümkündür³⁹³.

Dış kaynaklardan sermaye artırım yapılması halinde mevcut pay sahipleri veya üçüncü kişiler, çıkarılacak yeni paylardan almak isterlerse ortaklığa pay bedellerini ödemeleri gerekir ki bu paylar bedelli paylar olarak ifade edilmektedir³⁹⁴. Bedelli artırımda, artırım kararıyla rüçhan hakkı doğduğu için artırım kararı alındığı tarihte bildirim yükümlülüğü yerine getirilmiş ise rüçhan hakkı kullanılabilir. Rüçhan hakkının kullanılması için paylardaki donma yaptırımının kalkmış olması gerekmektedir. Bu sebeple rüçhan hakkı, donma yaptırımının istisnası kapsamında değerlendirilmemektedir³⁹⁵.

³⁹³ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 529; BAŞ, s. 92; KÖK, s. 99.

³⁹⁴ BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 211-212; KAYIHAN, s. 54.

³⁹⁵ OKUTAN NILSSON, Şirketler Topluluğu Hukuku, s. 529; BAŞ, s. 92.

SONUÇ

01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile ticaret hukukuna birçok yeni düzenleme ve kavram getirilmiştir. Yeni getirilen kavramlardan birisi de “Şirketler Topluluğu” dur. Şirketler topluluğunun kabul edilmesiyle birlikte TTK’ nın 195-209. maddeleri arasında bu konuya ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Ticaret şirketinin ya da teşebbüsün, başka bir ticaret şirketi üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak hâkimiyet tesis ederek onu kendisine bağlı konuma getirmesi durumunda hem hâkimiyet tesis eden şirket ya da teşebbüs hem de bağlı konumda bulunan şirketlerden oluşan topluluğun tamamı “şirketler topluluğu” olarak ifade edilmektedir. Şirketler topluluğunun oluşabilmesi için en az kaç şirketin bir araya gelmesi gerektiğine ilişkin ayrıntılı açıklamalara çalışmamızın birinci bölümünde yer verilmiştir. Kanaatimizce TTK m. 195 hükmü bütünüyle değerlendirildiğinde bir hâkim ve bir bağlı şirketin varlığı şirketler topluluğunun oluşması için yeterlidir.

Hâkim şirket tarafından hâkimiyet; doğrudan veya dolaylı olabileceği gibi tek başına veya birden fazla şirketle birlikte de tesis edilebilir. Bir ticaret şirketi, diğer bir sermaye şirketinin doğrudan ya da dolaylı olarak pay ve oy haklarının tamamına sahip ise tam hâkimiyet, bir kısmına sahip ise kısmi hâkimiyet oluşmaktadır.

Şirketler topluluğunu oluşturan şirketler arasında oluşan yapılanma gereği bir şirketin, toplulukta bulunan diğer bir şirketin paylarına sahip olması olağan bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. TTK m. 197’ de “Karşılıklı İştirak” başlığı altında bu konu düzenlenmektedir. Bu hüküm uyarınca birbirlerinin paylarının en az %25’ ine sahip bulunan sermaye şirketleri karşılıklı iştiraki oluşturmaktadır. Karşılıklı iştirak sadece sermaye şirketlerinde gündeme gelmektedir. Şirketler karşılıklı iştiraki kullanarak esasen olmayan sermaye miktarını varmış gibi göstermektedir. Bu durum da gerçeği yansıtmayan oy hakkının doğmasına yol açmaktadır. Ayrıca karşılıklı iştirak şirket yönetimini, pay sahiplerinin kontrolünden çıkarmaktadır. Karşılıklı

iştirak ile yönetim şirketlerin kontrolüne geçmektedir. Bu çerçevede çalışmamızda karşılıklı iştirakin sakıncaları; sermayenin korunması ilkesi ve şirket yönetimi açısından ele alınarak anlatılmaya çalışılmıştır.

Basit karşılıklı iştirakin oluşması için iki şirketin karşılıklı olarak birbirlerinin paylarının en az %25' ine sahip olması ve şirketler arasında hâkimiyet ilişkisinin bulunmaması gerekmektedir. Eğer aralarında hâkimiyet ilişkisi kurulur ise o zaman nitelikli karşılıklı iştiraktan söz edilecektir. TTK m. 201 ile karşılıklı iştirake bağlanan sonuçlar düzenlenmiştir. Bu hükümle şirketlerin karşılıklı iştirak oluşturmaları yasaklanmamış ve geçersiz sayılmamıştır. Ancak karşılıklı iştirakin sakıncaları göz önüne alınarak caydırıcı yaptırımlar ve kısıtlamalar getirilmiştir. Basit karşılıklı iştirakte; bir sermaye şirketinin paylarını iktisap ederek karşılıklı iştirak konumuna bilerek giren diğer bir sermaye şirketi, iştirak konusu olan paylardan doğan toplam oylarıyla diğer pay sahipliği haklarının dörtte üçü donmaktadır. Nitelikli karşılıklı iştirakte ise öngörülen bu yaptırım uygulanmamakta ancak hâkimiyet hükümleri uygulanmaktadır.

Türkiye tarihine bakıldığında, Türkiye' de kamuyu aydınlatma ilkesi ve yükümlülüğünün tam anlamıyla ilk defa 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile düzenlendiğini ve uygulandığını ifade etmek mümkündür.

Kamuyu aydınlatma ilkesi ile ilgililerin, yatırımcıların şirketin iktisadi ve mali durumu ile şirketteki menfaat ilişkileri hakkında gerçek, net, yeterli ve tam bilgiye sahip olması amaçlanmıştır. Bu sayede risklere karşı ilgililer ve yatırımcılar korunmuş olmaktadır. Ayrıca sahip olunan bilgilerle, işletme ve şirket hakkında doğru değerlendirme yapılması ve hakların bilinçli kullanılması sağlanmaktadır.

Sermaye Piyasası Kanunu' na tabi olan halka açık anonim ortaklıkların tamamının kamuyu aydınlatma yükümlülüğü bulunmakta ve bu yükümlülük sermaye piyasasına karşı yerine getirilmektedir. Kamuyu aydınlatma yükümlülüğü ise açıklanacak bilgiler Kamuyu Aydınlatma Platformunda paylaşılarak yerine getirilmektedir.

SERPK' da halka açık anonim ortaklıkların kamuyu aydınlatma yükümlülüğü ikiye ayrılmıştır. Birincisi sürekli olarak kamuya açıklanacak olan tablo ve

raporların açıklanması; ikincisi ise özel durumlarda meydana gelen değişikliklerin veya yeniliklerin kamuya açıklanmasıdır.

Periyodik olarak sürekli kamunun aydınlatılmasında, halka açık anonim ortaklıkların belirli dönemlerde kamuya açıklama yapması öngörülmektedir. Bu sayede ilgililerin ortaklığın verimliliği, kar durumu, yatırımları gibi birçok konuda bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır.

Derhal kamunun aydınlatılması ise SERPK m. 15’ te düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca ihraççıların veya ilgililerin, sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını ya da yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek nitelikteki bilgilerin, olayların ve gelişmelerin kamuya açıklaması gerekmektedir. Bu konuya ilişkin Sermaye Piyasası Kurulu tarafından II-15.1 sayılı Özel Durumlar Tebliği ve II-15.2 sayılı Payları Borsada İşlem Görmeyen Ortaklıklara İlişkin Özel Durumlar Tebliği düzenlenmiştir.

Kamuyu aydınlatma belgelerinde hatalı, aldatıcı veya eksik bilgilerin bulunmasından kaynaklanan sorumluluk hukuka aykırı fiilden doğan sorumluluk kapsamında olup Türk Borçlar Kanunu’ nun 49. maddesindeki haksız fiil sorumluluğu içerisinde değerlendirilmektedir. Dolayısıyla kamuyu aydınlatma belgelerinden kaynaklanan sorumluluk kusur sorumluluğu niteliğindedir.

Halka açık şirketlerin büyük bir kısmı şirketler topluluğu içerisinde ya hâkim ya da bağlı ortak olarak yer almaktadır. Nitekim BIST 30’da yer alan şirketler incelendiğinde şirketler topluluğu ilişkisi görülmektedir. Halka açık şirketlerin, şirketler topluluğu içerisinde yer alması nedeniyle kamuyu aydınlatma ilkesinin farklı görünümüleri şirketler topluluğu düzenlemelerinde görülmektedir. Kamuyu aydınlatma ilkesinin şirketler topluluğundaki görünümüleri çerçevesinde bağlılık raporu, hâkimiyet raporu ve pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı çalışmamızda incelenmiştir.

Bağlılık raporunun sonuç bölümünün yıllık faaliyet raporuna eklenerek genel kurula sunulması pay sahiplerinin aydınlatılmasını sağlamakta ve rapora aleniyet kazandırmaktadır. Ayrıca yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu TTK m. 198 uyarınca denetim kapsamında olduğundan bağlılık raporunun sonuç kısmı ve kaynağı olan bağlılık raporu da denetlenmiş olacaktır. Hâkim şirketin yönlendirmelerinin ve

verdiği talimatların olumsuz etkileri, bağlılık raporu ile pay sahiplerine açıklanması sayesinde ortaya çıkmakta ve bağlı şirketin pay sahipleri de aydınlatılmış olmaktadır.

Hâkimiyet raporunda ise şirketler topluluğu içindeki ilişkiler daha geniş bir açıdan değerlendirilerek ortaya konulmaktadır. Zira hâkim şirket, şirketler topluluğunda bulunduğu konum sayesinde daha detaylı ve kapsamlı bilgilere ulaşabilmektedir.

TTK m. 437’ de düzenlenen pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı düzenlenmiş olup vazgeçilmez, bağımsız ve müktesep bir haktır. Çalışmamızda amaçları, muhatapları, korunan menfaatleri, nitelikleri ve şirketin internet sitesi bakımından kamuyu aydınlatma ilkesi ile bilgi alma ve inceleme hakkı kıyaslanarak aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İki kavram da esasen ilgililerin haklarını bilinçli olarak kullanmalarını sağlamak üzere ilgililerin bilgilendirilmesini amaçlamaktadır. Muhatap çevreleri bakımından ise kamuyu aydınlatma ilkesi daha geniş çevreye hitap ederken bilgi alma ve inceleme hakkında muhatap sadece pay sahipleridir. Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı şirket içi menfaat çatışmasının dengelenmesine yardımcı olurken kamuyu aydınlatma ilkesinde geniş muhatap çevresinin işletmeye ilişkin bilgi alabilmesine yönelik menfaatleri gözetilmektedir. Nitelikleri yönünden değerlendirildiğinde de kamuyu aydınlatma ilkesi dâhilinde paylaşılan bilgilerin daha çok pasif nitelikte olduğu görülmektedir.

Çalışmamızın son bölümünde incelenen şirketle topluluğunda bildirim, tescil ve ilana yükümlülükleri karşılıklı iştirak ilişkilerinin açıklanması, saydamlığın sağlanması ve kamunun aydınlatılması bakımından önem arz etmektedir. TTK m. 198’ e göre bir teşebbüs, bir sermaye şirketinin sermayesinin %5’ ini, %10’ unu, %20’ sini, %25’ ini, %33’ ünü, %50’ sini, %67’ sini veya %100’ ünü temsil eden ölçüde paylarına sahip olduğu ya da payları bu oranların altına inmesi halinde yeni pay oranını bildirmekle yükümlü tutulmuştur.

Teşebbüs, teşebbüsün ve teşebbüsün pay sahibi olduğu sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleri ve yöneticileri TTK m. 198’e göre; bildirim yükümlülüğü altında olan kişilerdir. Anacak söz konusu maddede sadece “yönetici” demekle yetinilerek hangi görevleri olan yöneticilerin yükümlü olduğuna ilişkin ayrı bir ifade

kullanılmamıştır. Bununla birlikte TTK m. 198 hükmünün tatbikinde yönetici kavramının önemli konumdaki her çeşit yöneticileri değil, yalnızca TTK m. 367 uyarınca kendisine yönetim yetkisi devredilmiş yöneticiler olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Yine de bildirim yapılmamasının yaptırımını bulunduğu belirsizliğin giderilmesi için yönetici kavramı ile tam olarak ne tür yöneticilerin kastedildiğinin belirtilmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

TTK m. 198/I hükmünün dördüncü cümlesinde geçen kişilerin paylarının tamamını açıklamaları gerekmektedir. Yönetim kurulu üyesi ya da yöneticisinin bildirmekle yükümlü olduğu payların toplamını belirterek bildirimde bulunması yeterli olduğu kabul edilerek payların ne oranda kendisinin ne oranda diğer kişilerin (eşlerinin, velayetleri altındaki çocuklarının) sahip olduğunun ayrı ayrı açıklanması aranmamalıdır.

TTK m. 198/II' de düzenlenen paydan kaynaklanan hakların donması yaptırımının ne zaman uygulanmaya başlayacağına ilişkin olarak pay iktisabından itibaren duruma göre en erken 10 gün, en geç ise 20 gün dolduktan sonra uygulanacağı kabul edilmelidir. Şöyle ki pay iktisabını takip eden 10 gün içinde şirkete bildirimde bulunulmaz ise tescil ve ilan başvurusu için belirlenmiş olan 10 günün dolması beklenmeden ilgili paylardan doğan oy hakkı dâhil olmak üzere diğer haklara donma yaptırımını uygulanacaktır. Ancak pay iktisabından sonra 10 gün içinde şirkete bildirim yapılırsa bu durumda bildirim izleyen tescil, ilan açısından öngörülen 10 günlük süre içinde paylardan kaynaklanan haklar kullanılabilir.

Doktrinde belirtildiği üzere şirketin tescil, ilan yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde bildirim yükümlüsünün kendisinin de ticaret sicil müdürlüğüne başvurabileceğinin kabul edilmesi kanaatimizce de daha uygun olacaktır. Zira tescil ve ilan yükümlülüğünün yerine getirilmemesi doğrudan bildirim yükümlülerin ilgili paylardan doğan hakların donmasına yol açmaktadır.

KAYNAKÇA

ADAL, Musa Armağan, Anonim Şirketlerde Yıllık Faaliyet Raporu, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, İstanbul, 2018.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

ADIGÜZEL, Burak, Sermaye Piyasası Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

AKIN, İrfan, Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

ALIŞKAN, Murat, Limited Şirket Tarihçe Niteliği, Legal Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2013.

ALTAŞ, Soner, Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

ALTAŞ, Soner, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre İnternet Sitesi Açma ve Yönlendirilmiş Mesaj Bulundurma Zorunluluğu, Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat 2011, s. 143-150.

ATAKAN, Murat Can, Şirketler Topluluğunda Hâkimiyet, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2021.

AYDIN, Fazıl, Yeni Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirketler Limited Şirketler ve Şirketler Topluluğu, Bilge Yayınevi, Ankara, 2019.

AYTAÇ, Zühtü, Yönetim Kurulu Üyelerinin Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumluluğu, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 29, S. 4, 2013, s. 5-55.

AYTAÇ, Zühtü, İsviçre Hukukunda Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Pay Edinimlerinde Bildirim Yükümlülüğüne İlişkin Yeni Düzenlemeler ve Konunun Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Seza Reisoğlu'na Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2016, s. 57-103.

BAHTİYAR, Mehmet, Ticari İşletme Hukuku, 13. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013.

BAHTİYAR, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012. (Ortaklıklar Hukuku)

BALCI, Murat / **TURAN**, Sinem, Sermaye Piyasası Kanunu Şerhi, C. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

BAŞ, Kadir, Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Türk Ticaret Kanunu m. 198 Uyarınca Bildirim Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğe Aykırılığın Sonuçları, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 36, S. 1, 2020.

BİLGE, Kerem, Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

BOZKURT, Tamer, Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlandırılması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Nisan 2016.

CENKÇİ, Esra, Anonim Ortaklıklarda Kayıtlı Sermaye Sistemi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2015.

ÇAMOĞLU, Ersin, Anonim Ortaklık, Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

ÇEBİ, Hakan, Alman ve İsviçre Hukukunda Şirketler Topluluğunda Tek Elden Yönetim Kavramı, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 1-2, 2013, s. 235-253.

ÇEBİ, Hakan, Hakimiyet Sözleşmesi, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 19-20, 2019, s. 83-105. (Hakimiyet Sözleşmesi)

ÇELEBİ, Ali Ergin, Şirketler Topluluğunda Hakim Şirket Pay Sahiplerinin Bağlı Şirketler Hakkında Bilgi Alma Hakkı, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, 2018, s. 517-582.

ÇELİKYURT, Faruk, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkının Donması, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2018.

ÇELİK, Aytekin, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

ÇETİNER, Selma / **BOZKURT YÜKSEL**, Armağan Ebru, Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

DEMİRKAN, Senem, Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

DEMİRTAŞ, Nevzer Sebla, Bağlı Şirketin Borçlarından Dolayı Hakim Şirketin Sorumluluğu, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, Kocaeli, 2019
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

DOĞRUSÖZ, Bumin / **TUNÇEL TÖRALP**, Funda / **ONAT**, Öznur, Türk Ticaret Kanunu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ankara, 2011. (Gerekçe)

DOLU, Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

DURAN, Arif, Sermaye Şirketlerinde İnternet Sitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk, İstanbul, 2013.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

DURGUT, Ramazan / **KAPLAN**, Ahmet Emre, Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 171-172, Kasım-Aralık 2018, s. 123-154.

EKECİK, Nurgül, Bağlı Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

EMİNOĞLU, Cafer, Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014. (Kurumsal Yönetim)

EMİNOĞLU, Cafer, Kuram - Uygulama İkileminde Şirketler Topluluğu Hukuku ve (Normatif) Şirketler Topluluğu Meydana Getirmeyen Hâkimiyet İlişkileri - TTK' nın Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümleri ve TSY m. 105 Bağlamında Bir İnceleme, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, No. 31, 2018, s. 11-57.

FALCIOĞLU, Mete Özgür, Anonim Şirketlerin İnternet Sitesi Açma Yükümlülüğü ve Aykırılığın Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü Bakımından Etkisi, Legal Hukuk Dergisi, C. 14, S. 159, 2016, s. 1299-1330.

GİRAY, Rabia Eda, “Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Şirketler Topluluğu”, Ed. Sami Karahan, Şirketler Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2012.

GÖKTÜRK, Kürşat, Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Esasları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

GÜNAY, Ece Deniz, Sermaye Piyasası Hukuku'nda Örtülü Kazanç Aktarımı ve Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018 (Örtülü Kazanç Aktarımı).

GÜNAY, Ece Deniz, Kamuyu Aydınlatma İlkesinin 6362 Sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanununa Yansımaları, Terazi Hukuk Dergisi, C. 8, S. 77, Ocak 2013, s. 20-22.

GÜNDOĞDU, Gökmen, Bir Şirketler Topluluğu En Az Kaç Bağlı Şirketten Oluşur Ticaret Sicil Yönetmeliği m. 105 Hükmünün Türk Ticaret Kanunu m. 195 Hükmü ile Uyumsuzluğu Sorunu, Legal Hukuk Dergisi, C. 12, S. 133, 2014, s. 107-126.

GÜRBÜZ USLUEL, Aslı E., Şirketler Topluluğunda Denkleştirme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 2017, s. 281-308.

GÜREL, Murat, Bağlı Şirket Genel Kurulunda Alınan Yapısal Değişiklik Kararları Nedeniyle Hakim Şirketin Sorumluluğuna İlişkin TTK Madde 202.2' nin Gerekliliği Üzerine, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 32, S. 2, 2016, s. 211-239.

HARRIS, Ron, The Private Origins of Private Company: Britain 1862-1907, Oxford Journal of Legal Studies, Vol 33, No: 2, 2013, s. 339-378.

HELVACI, Mehmet, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001.

HELVACI, Mehmet, Yönetim Kurulunun Anonim Şirketi İdare ve Temsili, Özellikle Devredilemez Görev ve Yetkileri, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 117-118, Mayıs-Haziran, 2014, s. 119-132.

İHTİYAR, Mustafa, Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2006.

İRGE ERDOĞAN, Burcu, Uluslararası Şirketler Topluluğunda Hâkim Şirket İle Bağlı Şirket Arasında Doğabilecek Sorumluluk Davalarında Uygulanacak Hukuk Ve Yetkili Mahkeme, Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, C. 8, 2019, s. 117-149.

İSLAMOĞLU, Gülşah, Sermaye Piyasası Hukukunda İzahname Sorumluluğu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

KABAALIOĞLU, Haluk, Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma İlkesi, İstanbul, 1985.

KARA, Mustafa Sencer, Sermaye Piyasası Aracılık Faaliyetlerinde Yatırımcıların Korunması, Doktora Tezi, Ankara, 2006. (Yatırımcıların Korunması)

KARA, Mustafa Sencer, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 2, 2015, s. 131-172. (Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk)

KARAMAN COŞGUN, Özlem, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Teşebbüs Kavramı Ve Tacir Sayılmasının Sonuçları, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 21, S. 1, 2015, s. 107-166.

KAYAR, İsmail, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

KAYIHAN, Şaban, Şirketler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

KENDİGELEN, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2016.

KESKİN, Mustafa, Halka Açık Anonim Ortaklıkların Kamuyu Aydınlatma Yükümlülüğü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2018.

KÖK, İsmail, Şirketler Topluluğu, Banka ve Finans Hukuku Dergisi, C. 4, S. 15, 2015, s. 93-127.

KÜÇÜKSÖZEN, Cemal, Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması: Türk Sermaye Piyasasının Bu Açıdan Değerlendirilmesi, Ankara, 1999.

MEMİŞ, Tekin / **TURAN**, Gökçen, Sermaye Piyasası Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

MEMİŞ, Tekin, TTK m. 202/II Hükmünde Belirlenen Payları Satma Hakkının Kapsamı, Eleştiri ve Değerlendirmeler, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Sempozyumu II ve Makaleler (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Başkanı Merhum Mehmet Kılıç'a Armağan), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 5-33.

MOROĞLU, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, On İki Levha Yayıncılık, 2014.

MOROĞLU, Erdoğan, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, On İki Levha Yayıncılık, 2018. (Sermaye Artırımı)

MÜLAZIMOĞLU, Mehmet, Anonim Şirketler Hukukunda Sermayenin Korunması İlkesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

OKUTAN NILSSON, Gül, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009. (Şirketler Topluluğu Hukuku)

OKUTAN, Gül, Şirketler Topluluğu, Bankacılar Dergisi, S. 79, Aralık 2011, s. 90-104. (Şirketler Topluluğu)

OKUTAN NILSSON, Gül, Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 2, C. 18, 2012, s. 255-267. (Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak)

OKUTAN NILSSON, Gül, Türk Şirketler Topluluğu Hukukunun Hedefleri Bakımından İşlevsel Bir İnceleme ve Özellikle Hâkim Şirketin Bilgi Alma Hakkı s. 35-37, Karşılaştırmalı Şirketler Topluluğu Hukuku 80. Yaş Gününde Prof. Dr. Ünal Tekinalp Saygı Konferansı, Okutan Nilsson, Gül, Ed, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Ağustos 2018.

ÖZCANLI, F. Beril, Şirketler Topluluğu Hukukuna İlişkin Avrupa’da Ortaya Çıkan Yeni Yaklaşımlar, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2, 2017, s. 355-389.

ÖZDİN, Funda, Şirketler Topluluğu Hukukunda Bilgilendirme Amacına Yönelik Özel Düzenlemelerin Menfaatler Dengesinin Sağlanması Açısından Değerlendirilmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 197, Ocak 2021, s. 319-364.

ÖZSUNGUR, Fahri, Ticaret Sicilinde Tescil ve İlanın Etkileri Sorunu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 22, S. 2, Temmuz 2014, s. 131-155.

POROY, M. Akif, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin İdare ve Temsil Yetkisinin Devri ve Şirketin Vergi Borcundan Sorumluluğunun 213 ve 6183 Sayılı Kanunlar Kapsamında Değerlendirilmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 26, S. 2, Haziran 2010, s. 297-317.

POROY, Reha / **TEKİNALP**, Ünal / **ÇAMOĞLU**, Ersin, Ortaklıklar Hukuku, C. 2, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.

PULAŞLI, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014. (Şirketler Hukuku)

PULAŞLI, Hasan, Anonim Şirketlerde Temsil Şekli, Özel Temsil Halleri ve Temsil Yetkisinin Murahhaslara Devredilmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 36, S. 2, Haziran 2020, s. 5-37.

PULAŞLI, Hasan, Anonim Şirketlerde Esas Sözleşme ile Oy Hakkının Sınırlandırılması, Buna İlişkin Yöntemler ve Oyun Dondugu Haller, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 33, S. 3, 2017, s. 15-38.

PULAŞLI, Hasan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Şirketler Topluluğunun Temel Nitelikleri ve Hakim Şirketin Güven Sorumluluğu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 11, S. 1-2, 2007, s. 259-277 (Güven Sorumluluğu).

SAYILGAN, Şevket, Türkiye’de Sermaye Piyasası ve Kamuyu Aydınlatma, Marmara İletişim Dergisi, S. 4, Ekim 1993, s. 103-114.

SEVİ, Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Payın Devri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

SULU, Muhammed, Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

SUSUZ, Kağan, Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı Bakımından Hâkim Teşebbüs Kavramı, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 2012, s. 269-279.

TEKİNALP, Ünal, “Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri: Kamuyu Aydınlatma İlkesi İle” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1979.

TEKİNALP, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020. (Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku)

TEKİNALP, Ünal, Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, Es Yayınları, İstanbul, 1982.

TEKİNALP, Ünal, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Şirketler Topluluğuna İlişkin Düzenlemesinde Kontrol İlkesi, Hüseyin Hatemi’ ye Armağan, C. 2, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 1543-1557. (Kontrol İlkesi)

TEOMAN, Ömer, Sermaye Ortaklıklarının İnternet Sitesi Açma ve Burada Yasada Öngörülen İçerikleri Yayımlama Yükümlülüğüne Aykırı Davranmanın Yaptırımı Nedir? , Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 27, S. 4, 2011, s. 5-12.

TURAN, Gökçen, Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisabının Genel Esasları, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

TÜTÜNCÜ, Muharrem, Hâkim Şirketin Azınlığın Paylarını Satın Alma Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

TÜTÜNCÜ, Muharrem, “Anonim” Şirketin Sonu: Hamiline Yazılı Pay Senetleri İçin Öngörülen Yeni Düzenlemeler, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 2-2, Temmuz-Ağustos, 2017, s. 749-782. (Hamiline Yazılı Pay Senetleri)

UYGUN, İbrahim Doğuhan, Şirketler Topluluğu Hukukunda Pay sahipliği Haklarına Dayalı Hâkimiyet, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2015.

ÜÇİŞİK, H. Güzin / **ÇELİK**, Aydın, Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2018.

ÜÇİŞİK, Güzin, Türk Hukukunda Anonim Ortaklıklarda Kamuyu Aydınlatma İlkesi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 3, S.1, 2009, s. 1-23. (Kamuyu Aydınlatma İlkesi)

ÜLGİN, Hüseyin / **HELVACI**, Mehmet / **KAYA**, Arslan; **NOMER ERTAN N.** Füsün, Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

ÜNAL, Oğuz Kürşat, Sermaye Piyasalarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar, Nobel Yayınevi, Ankara, 1999.

ÜNLÜ, Ufuk, Şirketler Topluluğunda Bağlı ve Hakim Şirketlerin Raporları ile Bu Şirketlere Ait Bildirim, Tescil ve İlan Yükümlülükleri, Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos, 2013, 219-223.

ÜNLÜ, Ufuk, Şirketler Topluluğunda Pay/Oy Oranlarının Hesaplanması, Bildirim, Tescil ve İlan Yükümlülükleri, Legal Mali Hukuk Dergisi, C. 12, S. 144, 2016, s. 3537-3542. (Şirketler Topluluğunda Pay/Oy Oranlarının Hesaplanması, Bildirim, Tescil ve İlan Yükümlülükleri)

YALÇIN, Selçuk, Türk Ticaret Kanununda Web Sitesi Kullanım Zorunluluğu: Kurumsal Yönetim Kapsamında Menfaat Sahiplerinin İhtiyaçlarının Karşlanması, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 38, Ekim 2013, s. 171-183.

YANLI, Veliye, Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2005.

YANLI, Veliye / **OKUTAN NILSSON**, Gül, Türk Ticaret Kanunu'nun 198. Maddesi Uyarınca Bildirim Yapılmamasının Anonim Şirketteki Oy Haklarına Etkisi, Prof. Dr. Hamdi Yasaman' a Saygı Konferansı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 771-788.

YILMAZ, Asuman, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Bağlı Şirket Yönetim Kurulunun Bağlılık Raporu ve Bağlılık Raporunun Denetimi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 31, S. 2, 2015, s. 99-126.

Legalbank Elektronik Hukuk Bankası

<https://www.congress.gov/111/plaws/publ203/PLAW-111publ203.pdf>

<https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler>

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>